

**MATERIALS
OF THE XIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE**

**TRENDS OF MODERN SCIENCE -
2018**

May 30 - June 7, 2018

Volume 11
Pedagogical sciences

SHEFFIELD
SCIENCE AND EDUCATION LTD
2018

SCIENCE AND EDUCATION LTD

Registered in ENGLAND & WALES Registered Number: 09878342

OFFICE 2, VELOCITY TOWER, 10 ST. MARY'S GATE,
SHEFFIELD, S YORKSHIRE, ENGLAND, S1 4LR

Materials of the XIII International scientific and practical Conference
Trends of modern science - 2018 , May 30 - June 7, 2018 Pedagogical
sciences. : Sheffield. Science and education LTD -112 p.

Date signed for printing ,

For students, research workers.

Price 3 euro

ISBN 978-966-8736-05-6

© Authors , 2018

© SCIENCE AND EDUCATION LTD, 2018

PEDAGOGICAL SCIENCES

Methodical bases of the educational process

Мұсаева Ғ. Е.

Алматы облысы, Райымбек ауданы, Жалаңаш ауылы

«Ж. Ермагияев атындағы орта мектебі

мектепке дейінгі шағын орталығымен»

коммуналдық мемлекеттік мекемесі

«Күншуақ» шағын орталығы

ШАҒЫН ОРТАЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМЫНДА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ЕНГІЗУ

Аннотация

В статье рассматривается использование инновационных образовательных технологий, применяемых в образовательном процессе детей дошкольного возраста. Описаны основные виды инновационных технологий, применяемых в детских дошкольных учреждениях.

Сегодня в дошкольных учреждениях уделяется большое внимание здоровьесберегающим технологиям, которые направлены на решение самой главной задачи дошкольного образования – сохранить, поддержать и обогатить здоровье детей. Основным направлением работы нашего детского сада является формирование здорового образа жизни у детей дошкольного возраста через создание модели развивающей педагогики оздоровления. Наша задача воспитание здорового ребенка через здоровьесформирующее образование.

Ключевые слова: инновационные технологии, здоровьесберегающие технологии, технологии проектирования, технологии исследовательской деятельности, информационно-коммуникационные технологии, индивидуально-ориентированная технология, игровые технологии.

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан» атты жолдауында[1] Бүгінгі күннің айдарындағы басты мәселе бала тәрбиесі. Бала тәрбиесі тәрбие жұмыстарында ғана емес, тәлім, таныс үрдістерінде жүзеге асады. Тәрбие мен білім өмір жолындағы үзіліссіз процесс.

Егемен еліміздің ертеңіне өз үлесімізді қосқымыз келсе, балабақшадан бастау алып, бала бойына танымдық қабілет дарыту міндетіміз. Қай ғасырда болсын ұлт өнерін өркендетуші сапалы, салауатты, парасатты ұрпақ тәрбиелеу-қоғам алдында әрбір тәрбиеші ұстаздың басты міндеті болып саналады.

Қоғамдық экономикалық өмірдің бар саласы жахандануға бет бұрған қазіргі таңда мектепке дейінгі мекемелер де, соның ішінде шағын орталықтар да бұл үдерістен тыс қалмай өз жұмыстарында инновациялық технологияларды пайдалануды іске асыруда[2]. Шағын орталықтағы инновациялық технологиялар бұрыннан келе жатқан әдіс-тәсілдерді жаңғырта отырып, заманауи жаңалықтар мен үйлестіре пайдалану арқылы да, немесе жаңа тұрғыдағы дамыту бағдарламаларын жүзеге асыру нәтижесінде де тәжірибеге ене алады. Бұл орайда, тәрбиешінің өзінің тұрақты түрде өзінің білімімен біліктілігін арттырып отыруы, өзін-өзі дамытып отыруды бірінші кезекке қоюы, балаларды тәрбиелеумен оқыту ісінде жаңа жолдармен әдіс-тәсілдерді үйлестіріп – оған қойылатын басты талап болмақ[3]. Бұл, әрине оның өз ісіндегі белсенділігі мен шығармашылық ізденісіне байланысты болатыны түсінікті.

«Инновация» ұғымын қарастырсақ, ғалымдардың көбі оған әртүрлі анықтамалар берген. Мысалы, Э.Роджерс [4] инновацияны былайша түсіндіреді: «Инновация- нақтылы бір адамға жаңа болып табылатын идея». М. Майлс «Инновация - арнайы жаңа өзгеріс. Біз одан жүйелі міндеттеріміздің жүзеге асуын, шешімдерін күтеміз», - дейді.

Инновациялық құбылыстар білім беру саласында өткен ғасырдың сексенінші жылдарында кеңінен тарала бастады. Әдетте инновация бірнеше өзекті мәселелердің түйіскен жерінде пайда болады да, берік түрде жаңа мақсатты шешуге бағытталады, педагогикалық құбылысты үздіксіз жаңғыртуға жетелейді». Р. Масырова, Т. Линчевская [5] - «Жаңару» дегенімізді былай деп түсіндіреді: «Жаңару - белгілі бір адам үшін әділ түрде жаңа ма, әлде ескі ме оған байланысты емес, ашылған уақытынан бірінші қолданған уақытымен анықталатын жаңа идея.

Қазақстанда ең алғаш «Инновация» ұғымына қазақ тілінде анықтама берген ғалым Немеребай Нұрахметов[6]. Ол «Инновация, инновациялық үрдіс деп отырғанымыз — білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызметі» деген анықтаманы ұсынады. Н.Нұрахметов «Инновация» білімнің мазмұнында, әдістемеде,

технологияда, оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастыруда, мектеп жүйесін басқаруда көрініс табады деп қарастырып, өзінің жіктемесінде инновацияны, қайта жаңарту кеңістігін бірнеше түрге бөледі: жеке түрі (жеке — дара, бір-бірімен байланыспаған); модульдік түрі (жеке — дара кешені, бір-бірімен байланысқан); жүйелі түрі (мектепті толық қамтитын).

Инновациялық технологиялар ең әуелі Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі алға қойып отырған келелі мәселелерді шешуге, ата-аналардың күнделікті өсіп отырған талап-тілегін қанағаттандыруға оларға көрсетілетін қызмет сапасын арттыруға бағытталады. Өйткені ауылдағы екі шағын орталықпен балалар бақшасының жәрия етілмесе де өз-ара жарыста екенін жасыруға болмайды. Қоғам қойып отырған талаптарға сай тәрбие орны болу оңай емес. Инновациялар тек жаңа бағдарлама формасында ғана емес, сондай-ақ шағын орталықта үйлесімді жұмысын қамтамасыз етуі тиіс бірнеше салаларды да көрініс табуы керек. Бұл ұйымдастыру қызметі, ата-аналармен жұмыс, балалармен жүргізілетін түрлі тәрбие жұмыстары.

Қазіргі тәрбиелеумен білім беру технологиялары:

денсаулық сақтау технологиялары;

жобалау технологиялары;

зерттеу әрекеті технологиялары;

ақпараттық-коммуникациялық технология;

тұлға тәрбиелеуге бағдарланған технологиялар;

ойын технологиялары;

1. Денсаулық сақтау технологиялары баланың денсаулығын нығайтуға, оның бойында салауатты өмір салтының негіздерін қалыптастыруға бағытталады. Денсаулық сақтау технологиялары түрлі жолдармен жүзеге асырылуы мүмкін. Ол мынандай мақсаттарға байланысты болады:

1) ол технологиялар бала денсаулығын сақтауға бағытталады, әрі оны мейірбике іске асырады:

Тамақ сапасын бақылау;

Денсаулық жағдайларының мониторингісін жүргізу;

Денсаулық сақтау жағдайын қамтамасыз ету - бұл технологиялар, гимнастиканың тиісті түрлерінің көмегімен баланың денесін дамытуға бағытталады.

2) Олар денсаулыққа көңіл бөлу мәдениетімен таныстыра алады;

3) Олар өз-ара байланыс жасауға мүмкіндік беретін ойындар, дене тәрбиесі сабақтары, ырғақты жаттығулар арқылы салауатты өмір салтына тәрбиелей алады.

2. Жобалау технологиясы – тәрбиешінің балаларды қатыстыруымен жүзеге асады. Оның мақсаты – нәтижесінде бала өзі білгісі келген сұраққа жауап алатын мәселелер төңірегінде жұмыс істейді.

Жобалау технологиясының айырмашылықтары:

Қатысатын бала санына қарай: жеке, жұптық, шағын топтық;

Ұзақтығына қарай: қысқа мерзімді, орта мерзімді, ұзақ мерзімді;

Әдіс-тәсілге орай: шығармашылық, ойындық, зерттеушілік, ақпараттық;

Тақырыбына орай: табиғатты, мәдени құндылықтарды, қоғамды баланың жан-ұясын араластырады/енгізеді.

Зерттеу әрекетінің технологиясы – бұл технологияға балаға өзі үшін маңызды болып табылатын мәселелерді тауып, оның шама-шарқынша өзінің шешуіне жәрдемдесуі тиіс. Ол үшін бала тәрбиешінің, ата-анасының, үйіндегі өзінен үлкендердің көмегімен зерттеу жүргізіп, тәжірбие жасау керек.

Зерттеу әрекеті технологиясын ұйымдастырудың әдіс-тәсілдерімен жолдары:

Бақылау;

Әңгімелесу;

Тәжірбиеден өткізу;

Дидактикалық ойындар;

Жағдайды үлгілеу «оқыған жайтты көз алдына келтіру»;

Еңбек тапсырмалары, түрлі іс-әрекеттер.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар. АКТ қазіргі таңда қархынды дамып, кең құлаш жайып отыр. Баланың бәрі қазір компьютерге, ұялы телефонға әуес т.б. Кішкентайларынан-ақ оларды меңгеруге ұмтылады. Соның арқасында оларды қызықтырып бағдарламалары арқылы жетелеуге болады. Компьютердің дәстүрлі сабақтарға қарағанда көптеген артықшылықтары бар. Экрандағы анимациялық суреттердің өзі баланың ынтасын өзіне аударып, тұрақты түрде соған көңіл бөлуге мәжбүрлейді. Компьютерлік бағдарламалардың

жәрдемімен шағын орталықта сабақ, ертеңгіліктер кезінде қиын жаттығуларды жасатуға үлгілеуге болады. Баланың қабілетіне орай бағдарламаны оның жеке басының дамуына көмектесетіндей етіп құруға болады. Балабақшада ақпараттық технологияны пайдалану- бала танымын жан-жақты дамытудың шешуші құралы. *Мысалы: мультимедиялық оқулықтарды балабақшада пайдаланар болсақ, оқу іс-әрекеттерін жоғарғы дәрежеде жүзеге асыруға болар еді.*

Жеке тұлғалық технология бұл технология баланың даралық қасиетінің, жеке басының даму ерекшеліктерін қамтамасыз ете алады. Бұл түрлі сенсорлық ойындарға арналған бұрыштар, сабақ өтетін орындар болмақ. Жеке тұлғаға бағытталған «зерек бала», «алғашқы қадам», «қарлығаш» бағдарламалар бұл технология үшін ерекше роль атқарады.

Ойын технологиялары мектепке дейінгі мекемелердің ірге-тасы ойын технологиялары. Қазір бала, оның жеке тұлғасы бірінші кезекте тұр, ендеше мектепке дейінгі бүлдіршіндердің бар уақыты ойынға арналу керек. Ойындардың танымдық, білімдік, тәрбиелік қызметтері көп екендігі баршаға аян. Ойын жаттығуларының арасынан:

заттардың әрбірінің өзіне тән белгілерін ерекшелейтін «яғни салыстыруға үйрететін»;

белгілі бір сипаттарына қарай оларды топтастыруға көмектесетін;

ұжымдағы қарым-қатынасқа тәрбиелейтін, ширақтыққа, батылдыққа, сергектікке жетелейтін, түрлі қасиеттерін дамытатындарын бөліп алабілген жөн.

Қазір тапқырлық технологиясы яғни – өзіне беймәлім міндеттерді шешу технологиясы деген де қолға алынуда. Бұл – шығармашылық жұмыс. Ол күрделі мәселені баланың түсінігі мен ұғымына қарай жеңілдетіп беру. Бала әлемді ертегілер мен тұрмыстық жағдайлардың көмегімен тануға ұмтылатындықтан, бұл технологияны солай шешу жоспарланады.

Қорытынды

Қазіргі уақытта оқытудың 50-ден астам технологиялары бар. Олардың бала танымын қалыптастырып, тұлға ретінде дамуы үшін маңызы зор.

Олай болса келешек ұрпағымыздың жан-жақты, терең білімді, яғни интеллектаулды деңгейін жоғары болуына қойылатын талап зор.

Заман талабына сай жаңашыл тұлға тәрбиелеуде нәтижелі жұмыс жасау алға қойған басты мақсатым.

Білім сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технологияларды оқып, үйреніп, сараптай келе, мынадай тұжырым жасауға болады:

- білім алушылардың білім, білік сапасын арттырудағы жаңа инновациялық технология түрлері сан алуан, оларды таңдау және одан шығатын нәтиже оқытушының кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты;

- жаңа инновациялық технологияларды енгізу жүйелі әрі мақсатты түрде жүргізілгенде ғана жетістікке жетуге болады;

Қорыта келгенде, жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай:

- әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;

- білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу;

- өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту;

- аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Тәрбиелеу оқу үрдісінде бала мен педагогтың тығыз байланысы нәтижесінде мектепке дейінгі бала адамгершілік тәрбие алады, тіл байлығы, сөздік қоры дамиды, ой - өрісі кеңейеді, жеке тұлға болып дамиды. Әр тәрбиеші өз жұмысына қабілетті болса, онда болашақта Қазақстан Республикасының болашағы көркейіп, дамыған елу елдің қатарына қосыламыз. Әр бала табиғаттың тамаша жемісі. Бала әуесқой тынымсыз зерттеуші. Сондықтанда айта кетсек «Ағаштан ағаш рең алады, адамнан адам тәлім алады» дегендей бүлдіршіндерімізді инабатты да, өнегелі етіп тәрбиелейік.

Америкалық ғалым Сильвия Бичтің сөзімен айтатын болсақ «Әлем өзгергендіктен сіз де өзгересіз және қазіргі сәтте өзгеріссіз қалу өте қауіпті екенін білесіз. Сондықтан сізде, балада өзгеруі қажет».

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Жаңа әлемдегі жаңа қазақстан/ Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы, Астана қ., 2007 жылғы 28 ақпан
2. Нағымжанова Қ. Инновациялық технологияның құрылымы. – А.: Өркен, 2007
3. Көшімбетова С. Инновациялық технологияны білім сапасын көтеруде пайдалану мүмкіндіктері. – А.: Білім, 2008.
4. Роджерс Э. Инновация туралы түсінік. — //Қазақстан мектебі, №4, 2006.
5. Психолого-педагогические аспекты анализа урока в школу инновационного типа: учебное пособие / Р. Р. Масырова, Т. А. Линчевская, С. М. Назарбаева. - Алматы: РИК, 1998. – 184 с.
6. Қабдықайыров Қ. Инновациялық технологияларды диагностикалау. – А., 2004

Сарыбекова Қ.Н., Асанова Ж.

Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, Тараз қаласы, Қазақстан

БАЛАНЫҢ АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕСІН ДАМУДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ОЙЫННЫҢ АЛАТЫН ОРНЫ

Халқымыздың тарихи – мәдени мұраларының түрлері сан алуан. Солардың қай-қайсысы да адамға, оның игілігіне қызмет етуге бағытталған. Осындай құнды мәдени игіліктердің бірі – ұлт ойындары.

Ұлттық ойын-салауатты өмір салтын мұрат тұтқан арманшыл, елі мен жерінің қамын ойлайтын, ұлтқа тән нәрсенің бәрін қадір тұтатын, дара тұлға-жаңа адамды тәрбиелеп шығарудың құралы.

Ойын да халық педагогикасының құрамды бір бөлігі. Адам баласы жасаған жеті кереметтің қатарына сегізінші етіп осы ойынның аталып жүруі де жайдан-жай емес. Қазақтың ұлттық ойындары тақырыпқа өте бай және әр алуан болып келеді. Дегенмен, халық ойынның неше алуан түрлерін туғызып қана қойған жоқ, соны іс-жүзінде қолданып, оның тәрбиелік, білімдік жақтарын да көре білді.

Бастауыш мектептен бастап сабақ кезінде немесе сабақтан тыс кезінде баланы ұлттық ойын арқылы өмірге тәрбиелеу осы үздіксіз процестің жалғасы. Сонымен оқушылардың ой-өрісін, талабы мен талғамын ұштай түсу үшін мектеп оқушыларына сабақ үстінде ұлттық ойын элементтерін пайдаланудың маңызы зор.

Қай пәнді болса да оқушыларға түсінікті, қызықты, тартымды және күнделікті өмірмен байланыстыра өту -бүгінгі өмірдің басты талабы.

Мектеп оқушыларының білуге деген ынтасы мен мүмкіндіктерін толық пайдалану және оларды оқу- тәрбие процесінде үздіксіз дамыту, сабақ барысында алған білімдерін практикада қолдану дағдыларын қалыптастыру үшін сабақтарда ұлттық ойын элементтерін пайдалануды іске асырудың орны ерекше [1,36].

Ұлттық ойын – ойын арқылы іске асатын оқыту әдісі болып табылып, екі түрде қарастырылады: ойын сабақ және дидактикалық ұлттық ойындар. Бірінші түрде басты рөл мұғалімде, ол баланың сабаққа деген қызығушылығын арттыру үшін әр түрлі ойын амалдарын пайдаланады, жарыс элементтерін, тағы басқа ойын элементтерін қосу арқылы әр түрлі сұрақтарымен, нұсқаулармен, түсіндірілермен байланысты. Ойын сабақ көмегімен мұғалім тек қана нақты білім бермейді, олардың ойын қалыптастырып, ойнауға үйретеді. Ал дидактикалық ұлттық ойында оқушыларға тапсырмалар жұмбақ түрінде беріліп, сабақта қоршаған орта жайлы білімдері кеңейтіледі. Дидактикалық ұлттық ойын баланы жан-жақты етіп тәрбиелеуде зор қызмет атқарады. Оның ішінде негізгі қызметі-ақыл ой тәрбиесінде зор қызмет атқарады. Ұлттық ойын мазмұнына қарай білімділік-тәрбиелік, көрнекілік, сөздік, іс-әрекеттік міндеттер атқарады. Сондықтан да өзіне тән әдістемелік жолдары бар.

1) Дидактикалық ұлттық ойындар өткізгенде мұғалім ойын мақсатын сақтай отырып, балаларды оқытады. Бұл үшін алдымен мұғалімнің өзі көңілді, қызықты ойынға ықыласпен араласып, қуаныш сезімінде болуы керек.

2) Дидактикалық ұлттық ойынды ұйымдастыруда мұғалім алдымен ойынға баланы қызықтырарлықтай мүмкіндік жасап, сол негізінде баланың ақыл-ой белсенділігін арттырады.

3) Мұғалім белгіленген ережені орындауда қатаң талап қою керек. Бұл баланы талапты орындауға, бұзбауға үйретеді.

4) Егер барлық бала ойынға белсенді түрде қатысқанда ғана дидактикалық ұлттық ойынның алдына қойған мақсатына жете алады.

Ұлттық ойында білім беру мен тәрбиелеу бір-бірімен тығыз байланыста, бірлікте жүргізіледі.

Қазақтың ұлттық ойындары: ойынсауық, тұрмыс-салт ойындары, дене шынықтыру, спорт ойындары және оймен келетін ойындар болып бөлінеді.

Халық ойындарын математика сабағында пайдалану оқушының алған білімін күнделікті өмірмен берік ұштастыруға қолайлы. Математика сабағында халық ойындарын қолданудың түрлі жолдары бар. Мысалы, ойын сабақтың басында, не ортасында, не соңында қолданылуы мүмкін. Ойынды сабақтың басында қолдану үй тапсырмасына оқушыларды түгел қатыстыру мақсатын көздейді. Егер ойын сабақтың ортасында қолданылатын болса, онда мұғалімнің

мақсаты – оқушылардың көңіл-күйін сергіту, шаршағанын ұмыттыру. Ойын сабақтың соңында тақырыпты бекіту не сол сабақтан алған білімді жинақтау мақсатында пайдаланылады.

Ұлттық ойындарды өткен сабақтарда қайталау кезінде де қолдануға болады. Ол жағдайда сабақтың мазмұнын байыта түседі, балалардың қиялдарын қозғап, зейіндерін кеңейтеді.

Математика сабағында «аз», «көп» ұғымдары баланың зердесіне ұялату оңай нәрсе емес. Ал, оның қарапайым халық ойынының негізінде түсіндіре бастасаң, ол онша қиындық келтірмейді. Бірінші сыныпта математиканы оқып үйрене бастағанда оқушылардың түсінігін жеңілдету үшін «санамақ» ойынын ойнату тиімді. «Санамақ», «Он саусақ» өлеңдерін жаттатып, мазмұнын түсіндіру арқылы оқушылардың тілін ұстартып, логикалық ой жүйелерін қалыптастыруға болады [2,46].

Оқушылардың белсенділігін арттыра түсу мақсатында әрбір сабақты түрлендіріп өткізу орынды. Ұлттық ойындарды үнемі пайдалану арқылы оқушыларды ауызша есептерге жаттығуына, логикалық ой жүйелерін жетілдіре түсуіне толық мүмкіндік бар. Олардың қатарына халықтың байырғы ауызша есептерін, халық ойындарын жатқызуға болады. Атап айтқанда: «Қай қолымда?», «Үш әділ», «Сөз мәнісін байқайық», «Торғай мен бұтақ», «Мың қойда неше бақайшық бар?» т.б.

Қазақ халқының «Баланы ойын өсіреді» деген сөзі тегіннен тегін айтылмаған. Яғни ұлттық ойындар тәрбие құралы ретінде туған. Заман өзгерген сайын адам баласының басынан өткендері бала ойынында көрініс тауып отырады. Ойын мәселесіне Т.Тәжібаев, Ә.Диваев, Ж.Аймауытов, Т.Төтенаев, Е.Сағындықов т.б. ғалымдарымыз өз еңбектерін арнады. Ерте кезде қазақ халқы өз ойындарына ерекше назар аударып, зейін қоя ойнағандары соншалық, қойы басқа ауылдың қойына қосылып, қозысы жамырап кеткенін де байқамай қалған. Ұлттық ойындардың басым көпшілігі мазмұны жағынан ертегі, әңгімеге жақын болып келетіндіктен, бала зейінін өзіне тарта алады. Осыған орай жасөспірімдер ойнайтын қазақтың ұлттық ойындары баланың жас ерекшеліктеріне байланысты әрі қысқа, әрі нұсқа болып келеді.

Бала зейіні төңірегіндегі заттар мен осы заттарға қатысты іс-әрекеттер арқылы сипатталатындықтан, ұлттық ойындар да осыған негіздеме құрылған.

«Тақия тастамақ» ойынында бас киімді пайдаланса, «Қамалды қорғау» ойынында орындық пен жүннен жасалған допты пайдаланған.

Әрбір ойын элементтері ұлттық ойындардың тақырыбына, мазмұнына байланысты логикалық байланыста болып келеді. Ұлттық ойындардың логикалық байланыста болып келуі, зейін көлемін өсіруге септігін тигізеді. Ұлттық ойындардың кез-келгенін алсақ та, ойынға қатысушылардың зейінділікті, тапқырлықты, шешендікті, алғырлықты, шапшаңдықты, тез ойлауды талап етумен бірге алға ұмтылуды, табысқа жетуді көздейді [3.98].

Ұлттық ойындардың мазмұндық ерекшеліктері, біріншіден, ұлттық ойындар мазмұн жағынан да мәнерлі, әрі түсінікті. Ойын балалардың ақыл-ойының белсенді жұмыс істеуіне, дүниетанымының кеңеюіне, қоршаған ортаға деген көзқарасын нақтылап, барлық психикалық процестерді жетілдіруге мүмкіндік жасайды. Екіншіден, ойын ережелерінің жеке тұлғаның адамгершілік тәрбиесінің қалыптасуына әсер ететін үлкен тәрбиелік мән бар. Ұлттық ойындар тәрбиеленушіге халықтық салт-дәстүрі мен тұрмыстық шаруашылық еңбегінен түсінік береді. Үшіншіден, тәрбиеленушінің қимыл-қозғалысын дамытып, дене тұлғасының дұрыс қалыптасуына әсер ететін үлкен, қимыл-қозғалысына дамытып, дене тұлғасының дұрыс қалыптасуына мүмкіндік жасайды. Төртіншіден, бала қиялын, адамгершілігін, ақыл-ойын, дене қимылын дамытатын тәрбие құралы. Бесіншіден ұлттық ойындар баланың ойын дамытады, зейінділікті, ұстамдылықты, ойлылықты, зерделілікті, кеңістікті бағдарлай білуді, әрекет үйлесімділігін, өжеттілікті, тапқырлықты, шапшаңдықты, төзімділікті, мергендікті, батылдықты дамытады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Төтенаев Б.Ө. Казахские национальные игры. М., 1997.
2. Ахметов Н., Хайдаров Х. "Теория и технология игры". Уч.пос. РИК, А., 1998, -295 с.
3. 3. Төлеубекова Р.К. Қоғам дамуының жаңа кезеңіндегі адамгершілік тәрбиесінің теориялық әдіснамалық негізі. А.,2001, 295 б.

Фатикова Н.А., Шокалакова С.Б.

ТАРАЗ ИННОВАЦИЯЛЫҚ – ГУМАНИТАРЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ЖАС ҰРПАҚТЫ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ БІРТЕКТІЛІК ТҰРҒЫСЫНАН ТӘРБИЕЛЕУ; ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ

АНДАТПА. «Мәңгілік ел» идеясы – елімізді өз мақсатына талай дәуір сынынан сүріндірмей жеткізетін тұғырлы идея. «Мәңгілік Ел» мемлекет пен ұлттың уақытпен шектелмеген ұғымы болып табылады. Бұл – Қазақ елін дамытуға бағытталған құндылықтардың негізі және мақсатқа жетудің басты жолы.

АННОТАЦИЯ: Мәңгілік ел - национальная идея нашего общеказахстанского дома. В основе « Мәңгілік Ел» - простые, понятные и самые ценные для каждого из нас истины - благополучие наших семей, гостеприимство и трудолюбие, стабильность, безопасность и единство, уверенность в завтрашнем дне.

«Мәңгілік Ел» сөзінің терең тарихи тамыры және үлкен мағыналы мәні бар. «Мәңгілік Ел» мемлекет пен ұлттың уақытпен шектелмеген ұғымы болып табылады. Бұл – Қазақ елін дамытуға бағытталған құндылықтардың негізі және мақсатқа жетудің басты жолы. Мәңгілік Ел – идеясы халқымыздың ғасырлар бойғы арманы ғана емес, Президентіміздің жетекшілігімен Қазақстанның дамуына негізделген идея. Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауында «Жаңа құндылықтар жүйесіне тезірек бейімделіп кеткен болашаққа жаңаша көзқарасы бар жас ұрпақты дер кезінде ең қымбат адами көзқарастар негізінде рухани-адамгершілік, имандылық ізгі қасиеттерге баулу қажет» деп еліміздің болашағы өскелең ұрпақ қолында екенін, жақсы тәрбие беру барысында жас ұрпаққа адамзаттық құндылықтар, рухани-мәдени мұралар сабақтастығын сақтай отырып тәрбиелеу керек екендігі туралы айтқан болатын.

Елбасының «Қазақстан жолы-2050»: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Жолдауында айтылған «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы балалар мен жастарды жоғары рухани және азаматтық ұстанымға, әлеуметтік жауапкершілік, қазақстандық қоғам игілігі үшін еңбек ету дайындығын, отансүйгіштік пен бірігу сезімін тәрбиелеуге бағытталған.

Тарихтың сан қилы нәубетті кезеңдерін бастан кешірген қазақ халқы бүгінде әлемдік қауымдастық мойындаған еңсесі биік елге айналды. Егемендігімізді жариялап, тәуелсіздікке қол жеткізген сәттен бастап мемлекет басшылығы алдында терең саналы білімділік пен қажырлы еңбекті талап ететін, ел тағдырын айқындаушы ұлы міндеттер тұрды. Елбасының қазіргі кезде басты назар аударған бір мәселесі – бүгінгі мақтанышымыз, ертеңгі келер ұрпағымыздың тәрбиесі. Өйткені, бала – өмірдің сәні, бақыттың нысаны, ертеңгі күнді жалғастырушы ұрпақ .

Ұрпақ тәрбиесі – келешек қоғам тәрбиесі. Сол келешек қоғам иелерін жан-жақты жетілген, ақыл- парасаты мол, мәдени – ғылыми өрісі озық етіп тәрбиелеу – біздің мұғалімдердің міндеті. Ал, қазіргі кезде ата-бабамыздың салт-дәстүрі мен әдет- ғұрпынан ажырап қалған, шетелдік компьютерлік ойындар мен қатыгездікке құрылған фильмдердің еркінде кеткен жастарымызды қайтсек дұрыс жолға саламыз? Бүгінгі таңда бұл сұрақ ұлтымыздың болашағын ойлайтын, санасы сергек барша қауымды толғандыруда. Себебі ұлы бабамыз әл-Фараби: «Тәрбиесіз қолға білім салма», - деген екен. Ал ғұлама ғалым А.Байтұрсынов: «Біз әрқашанда білімге ұмтыламыз. Негізінде, ең бірінші тәлімге ұмтылуымыз керек, тәрбиелі білім беруде, тәлімді рух қажет. Тәрбиеге негізделген білім адамзатқа жарық риясыз нұр береді, жүректі мейірімге толтырады, шынайы адамның бет бейнесін қалыптастырады, міне - адам! Міне – тұлға!», - деп білімнен бұрын тәрбиеге көңіл аудару керектігін, тәрбиесіз адамға берілген білімнен ешқандай пайда жоқтығын баса көрсеткен.

Біз осы бір қағидаларды әрқашан жадымызда ұстауымыз, алдымен таза жанды, иманды, арлы, намысты, ұлты мен ұлттық құндылықты сүйетін тұлға тәрбиелеуге ұмтылуымыз керек .

Қазіргі таңда ұлттық рухтың оянуы ұлттық тарих, мәдениет, салт-дәстүр жаңа көзқараспен қалыптастырды. Ата-бабаларымыз ұрпақ тәрбиесіне ерекше мән берген. Өз ұрпағын адал еңбекке, өнер-білімге тәрбиелеп, өмірге бейімдеп, жанұяның, Отан намысын қорғауға тәрбиелеуі үлкен

ұлағаттылықты байқатады. Әр халықтың тәлім-тәрбиесі ұлттық құндылықтың маңызды белгісі. Құндылық-тәрбие мен оқытудағы адамгершілікке бағытталған мұраттар. Оқушының ұлттық қасиеттері: сыйластық, имандылық, кішіпейілділік, салауаттылық, инабаттылық, қайырымдылық, ізгілік, еркіндік, өнерпаздық, шешендік, сыпайлылық, мәдениеттілік, шығармашылық, рухани-байлық, махаббат т.б сияқты қасиеттері арқылы ерекшеленеді. Құндылықтар-шынайы ғана болады, ол адамға тәуелді емес, дей тұрғанмен ол адам санасында орын алады .

Тәрбие беруде ата –анамен қатар ұстаздың алар орны ерекше екенін бәріміз білеміз. Ұлттық игіліктер мен адамзаттық құндылықтардың, рухани мәдени мұралардың сабақтастығын сақтай отырып, ұлттық құндылықтарымызды әлемдік деңгейге шығаруға қабілетті тұлға тәрбиелеуге жан-жақты даярлау қажет. Бұл орайда оқушыларға ұлттық сана-сезімін қалыптастыру, туған халқына құрмет, сүйіспеншілік, мақтаныш сезімдерін ұялату, ұлттық рухын дамыту, мәдениетін, өнерін, салт-дәстүрін, тарихи мұраларды қастерлеуге тәрбиелеу, тәлім мен тағылым, білім мен біліктерін шыңдау - басты міндет. Осы міндетті дұрыс түсініп, адамзатқа жеткізуде мұғалімнің алар орны ерекше. Мұғалім рухын бірде бір кітап алмастырмауы қажет және алмастыра алмайды да деп Адольф Дистервег тұжырым жасағандай: Бір жан бар, адамдықтың шыңына жеткен, ол – ұстаз. Бір мамандық бар, жүз маманның жасағанына жете алмайтын, ол – ұстаздық. Мұғалім бола салу оңайдың оңайы, ал жақсы мұғалім болу мыңның біріне ғана бұйырады [5].

Ұстаз жаратылысынан өзіне айтылғанның бәрін жете түсінген, көрген, естіген және аңғарған нәрселердің бәрін жадында жақсы сақтайтын, ешнәрсені ұмытпайтын алғыр да аңғарымпаз ақыл иесі, мейлінше шешен, өнер-білімге құштар, аса қанағатшыл жаны асқақ және ар-намысын ардақтайтын, жақындарына да, жат адамдарына да әділ, жұрттың бәріне жақсылық пен ізгілік көрсетіп... қорқыныш пен жасқану дегенді білмейтін батыл, ержүрек ол ұстаз. Ұстаз жас ұрпақты, жалпы адамды ізгілікке баулып, жақсылыққа тәрбиелейтін, білім беретін оқытушы [6].

Ұстаз деген-өзінің уақытын басқаның бақытына сыйлайтын адам. Ұстазға жүктелер аманат, артылар сенім ешқандай занғар биікпен салыстыруға келмейтін өлшем. Абай атамыз «Адамның адамшылығы жақсы ұстаздан» деп

бекер айтпаса керек. Баланың жанын түсінетін, ынтасын арттыратын, талабын қанаттандыратын, талпындырып, ой қиялын шарықтатын, дарындылығынның ашылуына көмек бере отырып әр адамның бойындағы құндылықтардың көзін ашып дамытуға жол салатын - ол ұстаз. Мұғалім мамандығы - мақтан тұтар мамандық. Киелі әрі өте көне мамандық. Адам Ата Хауа Анадан бері жұмыр басты пендені ойландырып, толғандырып келе жатқан, қоғам өзгерсе де қажеттілігін жоймайтын үлкен мәселе шыр етіп дүниеге келген нәрестені өмір сүруге дайындау жауапкершілігін сезінген жан. Бұл-қиынның қиыны. Себебі әр адам-қайталанбас тұлға. Оның жан дүниесі өзінше бір әлем. Ұстаз-бала болмысына өзгеріс енгізуші, бағыт-бағдар беруші, ата-ананың сенімді көмекшісі .

Мұғалім мамандығы жасандылыққа, уақыт талабынан қалыс қалуға төзбейді. Болашақтың адамын тәрбиелейтін, болашақ жас ұрпаққа білім мен тәрбие беретін бала жанының бағбаны-мұғалімдер, сондықтан олардың ары таза, адал, әдепті, инабатты, сыпайы, парасатты, байсалды, ұстамды, төзімді, кешірімді жалпыадамзаттық құндылықтарды: ақиқат, дұрыс-әрекет, сүйіспеншілік, тыныштық қиянат жасамау құндылығын өз бойында дамытып ұрпақ тәрбиесінде қолдана білсе рухани тәрбиенің негізгі шарты болып табылады .

Міне, мұғалімнің осы қасиеті туралы, «Мектепке алты жастан» деген еңбегінде Ш.А.Амонашвили дәл басып айтқан. «Мұғалімнің біріншіден, балалар арасында өз беделін сақтап, нығайтып, екіншіден оны әр оқушыны адам етіп қалыптастыруға игі ықпал етуге пайдалану үшін оның маңызы өте зор. Жақсы көрген мұғалімнің пікірі, бағасы, оқушы үшін адамдарға, олардың ісіне қарым-қатынас жасаудың нұсқасы болып табылады. Сүйікті ұстаз-оқушының өмірге қарайтын мөлдір де, таза әйнегі». Өз бойында рухани құндылығы мол мұғалім өз бойындағы барлық жақсы қасиетерін ақылмен, дарынымен, өз қабілеті, шеберлігімен ішкі нұрын, жүрек жылуын айналасындағы шәкірттеріне үлестіреді . Мұғалім – бұл ақылдың шектеулігін жоятын, сонысымен жер бетіндегі тыныштыққа ықпал ететін және өзінді-өзің ұстай білуге үйрететін адам. Егер оқушы өзін жаман ұстаса, онда бір адамның мінезі жапа шегеді, ал егер оқытушы өзін дұрыс ұстамаса, көптеген оқушының мінезіне зиян келеді. Егер мұғалім өз ісіне берілген және таза болса, онда оның мындаған оқушысы жақсара түседі, және де еліміз мінезі жетілген білімді ұл-қыздарға ие болады .

Өмірдегі көп мамандықтардың ішінде жан-жақты тәрбиелікті, білімділікті, икемділікті, шеберлікті, ерекше шәкіртжандылықты, мейірімділікті, риясыз сүйе білетін ол -ұстаздық мамандықты игерген адам. Олай дейтінім, мұғалім еңбегі біріншіден, адамзат қоғамы тарихында жиналықталған ғылым негіздерінен білім беруге тиіс болса, екіншіден, үнемі шәкірттерімен қарым-қатыныста болып,білсем, үйренсем деген бала арманы мен оның сырлы тағдырына басшылық етуді мойнына алған мамандық.

Әр оқушының осындай талабын қанағаттандыру мақсатында ұстазға үзбей ізденіс, шаршамай шабытпен жаңа әдістерді меңгеріп қана қоймай,оны әр баланың психологиясына,қабілеттеріне сәйкес өзгеріп,нәтижесінде,қоғамға пайдалы тұлға ретінде қалыптасқан ұрпақ өсіріп шығару міндеті жүктеледі .

Әр адамның жүрегінде ерекше орын алған, жылы ілтипатымен, даралығымен, қарапайымдылығымен шәкірт жүрегін жақсылыққа бағыттай алған ұстаздар бар. «Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» демекші, шәкірт бойындағы ұстамдылық пен тәрбиелілік көбіне ұстазға келіп тіреледі. Ескендір Зұлқарнайын: «Даңқ пен абыройға кенелуімде мен бір адамға қарыздармын,ол – ұстаз Аристотель», десе, Абылайхан Төле биді, Шәкәрім ұлы ақын Абайды ұстазым деп, шексіз құрметтеп кеткен екен. Осы міндеттің мағынасын терең талдай білген әрбір ұстаз, «өзің үйреткеніңді өзің ұстан» деген мұғалімге арналған ережені ешуақытта естен шығармағаны жөн. Бүгінгі ұстаз шәкіртіне ғылым негіздерінен мәлімет беріп қана қоймай,оны дүниежүзілік білім,ақпарат,экономика кеңестігіне шығуына,яғни қатаң бәсеке жағдайында өмір сүруге тәрбиелеуі керек. Ол нағыз ұстаздың ғана қолынан келеді .

Мұғалім мамандығы - шабытты еңбек. Шеберлік шыңы – баланы танымның қызықты үдерісіне ендіру, ізденіске, жаңалыққа ұмтылдыру. Ол үшін “су ағатын құбырда флейтада ноктюрн” ойнай алу маңызды. Мұғалімнің рөлі оқушының ішкі әлеуетін, оның рухани-адамгершілік құндылықтар негізіндегі жоғары адамгершілік мәнін ашуға жағдай жасау болып табылады.Мұғалім өз міндетін орындау үшін қандай кәсіби қасиеттерді иеленуі тиіс? Жеке қызығушылықтары мен қалауларына шектеу қоя отырып,тәуелсіз шындыққа сүйену – нағыз адалдық, өмірді ақиқатынан танып әр қадамы дұрыс – әрекетке негізделіп,өзінің де өзгенің де жанына тыныштық сыйлап, жаратылыстың ешбіріне қиянат жасамай, риясыз сүйіп, өзінің ішкі болмысында рухани –

адамгершілік құндылықтарын жетілдіру. Егер мұғалім өз ісін ғана сүйсе, ол жақсы мұғалім.

Егер мұғалім ата-анасы сияқты оқушыны сүйсе, онда ол бүкіл кітаптарды оқып шыққан мұғалімнен де артық болады, бірақ өз ісіне де, оқушыға да сүйіспеншілік танытпайды. Егер мұғалім өз ісі мен оқушыға сүйіспеншілігін біріктірсе, онда ол кемел мұғалім. Мұғалімге басты екі қасиет қажет: қарапайымдылық, өз кемшіліктерін ұғыну үшін, және де кемелденуге тілек.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев: «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауы (2014 ж. 17.01.) Астана, 2014.
2. «Қазақстан тарихы» журналы. №11-2010ж; №10-2009ж.
3. «Тәрбие құралы» ғылыми-педагогикалық журнал 2013/ 1-3 б.
4. Бұзаубақова К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. – Тараз, 2003.
5. Генике Е.А., трифонова Е.А. учитель и ученик: возможность диалога и понимания. [Мұғалім мен оқушы: диалог пен түсіністіктің мүмкіндіктері]. 1-том, жалпы редакциясын басқарған Семина Л.И. – М.: «Бонфи», 2002. – 239 бет.

Батырбаев М.Н, Шакирова І.М

Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, Тараз қ.

СЫНЫПТАН ТЫС ЖҰМЫСТАР ЖҮЙЕСІ – РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ

Қазақстан Республикасында еркін елдің ертеңін баянды ету бағытында, бастауыш мектеп оқушысының рухани-адамгершілік құндылықтарын қалыптастыруда сынып жетекшісінің білімі мен іскерлігінің маңызы зор. Өйткені, сынып жетекшісінің білім деңгейі мен іскерлігі оған мектеп тәжірибесінде кез-келген әлеуметтік жағдайларда дұрыс бағыт тауып, шығармашылық тапқырлыққа ұмтылуға, балалармен әртүрлі іс-әрекеттерді дұрыс ұйымдастыра алатындай дәрежеде кәсіби біліммен қаруландыруға жетелейді[1].

Жалпы орта білім беретін мекемелердегі тәрбиелеу және білім беру мазмұнына жаңалықтар енгізуде, Қазақстан Республикасының Білім министрлігінің тәлім-тәрбие тұжырымдамасында «Тәрбиеші-ұстаз қазіргі кезде өте маңызды роль атқарады, себебі жалпы адамзат мәдениетін, ой-пікірдің дамуын жас ұрпаққа жеткізуші тұлға», - делінген. Сонымен қатар, ... бүгінгі ұстаз тәрбиешінің мәдениеті мен білімі жоғары, ата-бабаларымыздың мәдени мұрасымен бірге дүниежүзілік озың тәжірибелерді және педагогикалық ой-пікірлерді меңгерген, жаңаша ойлап, шешім қабылдауға қабілетті маман болу жөнінде айтылады. Осы мәселеге байланысты көптеген ғалымдардың еңбектерімен таныстық. Атап айтқанда: болашақ ұстаздардың кәсіби білімдері мен тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға В.А.Сластенин, Н.Д.Хмель, В.А.Кан-Калик, мәдениеті мен педагогикалық іскерліктерін жетілдіруге Т.В.Шуртакова, Л.Н.Акимова, Ұ.Ш.Ибрагимов, мамандарды кәсіби даярлау мәселелеріне О.А.Абдуллина, Н.Ф.Талызина, Ш.А.Амонашвили сияқты педагог ғалымдар өздерінің ғылыми еңбектерін арнаса, А.Калужный, Л.И.Илларионова, Н.Н.Тригубова, А.Р.Қалыбеков т.б. ғалымдар өз еңбектерін оқушылардың адамгершілік тәрбиесі мен эстетикалық іс-әрекеттерін ұйымдастыруға арнаған.

Бастауыш мектеп жасы оқушының психикалық қасиеттерінің өзгеріске ұшырауымен қатар, әлеуметтік статусының да өзгеруімен ерекшеленеді. Енді ол ойын баласы емес, оқушы болды. Бұл жастағы балалар сөз бен істің сәйкесті болуын талап етеді, жөнсіз кіналаудан жеркену сезімі туады, үлкен адамдардың жіберген қателерін тез байқайды, арманшыл, қиялшыл болады, өзіне сенімді серік іздейді т.б. Осы кезеңде тұлға бойында жалпы мәдениеттің негізі қаланады, өзін-өзі тануға қызығушылығы артады, дербестілігі дамиды. Бастауыш сынып оқушысы өзінің жеке сапалары мен мүмкіндіктерін түсіне бастағанымен, кейде өз мүмкіндіктерін, күшін асыра бағалайтындығы байқалады.

Өзін-өзі айқындаудың алғашқы кезеңінде бала өз құндылықтарын басқалардың құндылықтарымен салыстырады. Бала өзге балаларға қырағылықпен қарайды, өзінің жетістіктері мен сәтсіздіктерін өзге балалармен салыстыра отырып, бағалауға ұмтылады. Бастауыш мектеп жасындағы бала өзінің жағымсыз қылықтарын болдырмауға тырысады. Бұл жөнінде ғалым Р.Қоянбаев: «...олардың өзін-өзі өзгертуге, жақсы болуға, түзелуге деген алғашқы ынтасы», - деген тұжырым жасайды [2].

Біріншіден, оқудан тыс әртарапты әрекет баланың сабақта мүмкін болмайтын жан-жақты дара қабілетін ашуға ықпал етеді.

Екіншіден, сыныптан тыс әр түрлі тәрбие жұмысының түрімен айналысу баланың жеке әлеуметтік тәжірибесін жандандырып, жетілдіреді, оның адамзат құндылықтарына негізделген білімдерін байытып, қажетті практикалық іскерлігі мен дағдысын қалыптастырады.

Үшіншіден, сыныптан тыс түрлі тәрбие жұмысы оқушыларда әрекеттің әртүріне қатысты қызығушылығының дамуына, оған белсенді қатысуға деген құлшынысын тәрбиелеуге нәтижелі ықпал етеді. Егерде балада еңбекке деген тұрақты қызығушылық және белгілі бір практикалық дағды қалыптасқан болса, онда ол өз бетінше тапсырманы нәтижелі орындауды қамтамасыз ете алады. Бүгінде бала өзінің бос уақытын қандай іске арнауды білмей жатса, соның негізінде жастар арасында қылмыстың көбеюіне әкеледі. Сондықтан бұл өте өзекті мәселеге айналуға [3].

Бүгінгі қоғам мүддесіне лайықты, жан-жақты жетілген, ұлттық сана, психология мен тәлімдік дәстүр мұраларын бойына сіңіре өскен, парасатты болашақ ел азаматы – жас ұрпақтың рухани-адамгершілік мінез-құлықтық тәрбиесін дамыта отырып, қоғамдық қатынастарға қазіргі заман талабы және

педагогика ғылымының басты міндеттерінің бірі. Тәрбиенің бұл педагогикалық міндетін, арнайы кешенді ғылыми-зерттеулер мен мақсатты түрде ұйымдастырылған, мектеп оқушыларымен тікелей тәжірибелер жүргізу арқылы жүзеге асыруды талап етеді[4].

Мектептің басты міндеті – оқушыларды республика халықтары, ұлттары мен ұлыстары арасында өзара сыйластық пен құрметтеушіліктің, қоғамды ізгілікті, рухани-адамгершілікті тұрғыдан жаңарту рухында, еліміздің әлеуметтік-экономикалық міндеттерін іс жүзіне асыруға қабілетті өзін-өзі нарықтық заман талабына сай іскерлікке баули алатын рухани-адамгершілік қадір-құндылықтары биік азамат ретінде қалыптастыру болып табылады.

Бастауыш сыныптарда оқушылардың тұлғалық қасиеттерінің негізі қалыптасатынын және дамитыны туралы ғылыми дәйекті тұжырымдамалар мол. Әр оқушы жеке тұлға болып табылады, ал жеке тұлғаны оның өзіне тән дербес мінез-құлқындағы басты сипаттар, іс-әрекеттердегі ерекшеліктер сонымен қатар дене және психикалық жеке –дара ерекшеліктері анықтайды. Бастауыш сынып кезеңдерінен бастап адамгершілікке, әділдікке, еңбекке баулу арқылы оқушылардың жағымды тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға болады. Жоғары адами қағидаларға сай білім беру мен тәрбиелеу тек қана оқытудың әдіс-тәсілдері мен қолданыстағы оқыту бағыттары және жаңа технологиялар аясында ғана шектелмеуі қажет. Бұл орайда өз ұлтымыздың тарихының төрінен орын алатын ұлы тұлғаларының ғибратты ойлары мен үлгілі өмірлерін, өнегелі істерін насихаттап, оларды парасаттылық мектебі мен адамгершілік бастаулары ретінде тәрбие құралы етіп қолдануда аса маңызды[5]. Өйткені бастауыш сыныптарда оқушыларға білім берудің басты мақсаты баланың түрлі негізгі ғылым салаларынан бастапқы білімдерін, біліктілігін және дағдыларын қалыптастыру ғана емес, сонымен бір мезгілде бүгінгі оқушы, ертеңгі ұрпақтардың санасы мен парасатын, адами ізгі ұстанымдарын, елжандылығы мен ой еркіндігін дамыту, яғни тұлғалық қасиеттерін дамытуға бағытталары анық.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. В 2-х т. – Москва: Педагогика, 1989. – 156 б.

2. Рувинский М.Н. Психолого-педагогические проблемы нравственного воспитания школьников. –М., Педагогика 1981.- 128 б.
3. Төлеубекова Р.К. Қоғам дамуының жаңа кезеңіндегі адамгершілік тәрбиесінің теориялық әдіснамалық негізі. – Алматы, 2001. – 400 б.
4. Оразбекова К.А. Жеке тұлға ұлттық тәрбиесінің ғылыми-педагогикалық негіздері. – Алматы: Комплекс, 2000. – 280 б.
5. Бөлесев Қ., Боданов Ж. Қазақтың халық педагогикасы. – Жамбыл, 1992. – 310 б.

Шокалакова С.Б., Касымова А.

ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢДЕ ЖАСТАРҒА РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ

Болашақта ел тұтқасын ұстар азаматтардың өнегелі тәрбиесі-бүгінгі күн тәртібінде тұрған маңызды мәселелердің бірі. Олардың отансүйгіштік сезімін, білім мен біліктілігін, дағдысы мен шеберлігін, асқақ адамшылдық пен адамгершілік қадір-қасиеттерін, жаңа дүниетанымдық көзқарасын, салауаттылық дағдыларын, ұнамды мінез-құлық нормаларын рухани-адамгершілік құндылықтар арқылы қалыптастыру-үлкен қажеттілік.

Қай заманда болмасын, сол қоғамға сай азаматты тәрбиелеудің бірден-бір жолы адамның рухани байлығын арттыру болмақ. Қазіргі уақытта қала жастары ғана емес берекелі ауыл мен ақ көңіл, жайдары, ойлары таза, рухани құндылығы мен адамгершілігі жоғары, тәрбиелі ауыл адамдары да өзгерген. Мысалы, адам айтса нанғысыз аурулардың көбеюі, адамгершілік қасиеттеріміздің жүдеу тартуы, кісі өлтіру, үй тонау, маскүнемділік пен нашақорлық, жезөкшелік сияқты жат қылықтармен қатар мейірімсіз, қатыгез жастар ауылдан да орын алды. «Ауырып ем іздегенше, ауырмайтын жол ізде» деген сөз бар қазақта. Ендеше, жас ұрпақтың осындай күйге түспеуіне, олардың рухани бай, адамгершілігі мықты, қарым-қатынаста өмір сүруіне жағдай жасау кезек күттірмейтін мәселе екені анық. Мұнда әсіресе студенттердің тәрбиесіне жоғары оқу орындарында дұрыс ұйымдастырылған тәрбие«іс-шараларының ықпалы зор болары сөзсіз.

Бүгінгі таңдағы сұраныс қоғамды ізгілікке, руханилыққа бет бұрғызып, оқу - тәрбие жұмысын рухани-адамгершілік тәрбие негізінде ұйымдастырылып, студенттерде рухани-адамгершілік тәрбиесін қалыптастыру қажеттілігін айқындап отыр.

«Тәрбие деген не?» деген сұраққа М.Жұмабаевтың анықтамасымен жауап берсек, ол»-қандай болса да бір жан иесіне тиісті азық беріп, сол жан иесінің дұрыс өсуіне көмек көрсету» деген сөз»... адам баласының әсіресе жанын тәрбиелеу керек деп ұғу керек. Тәрбие төрт түрлі: дене тәрбиесі, ақыл тәрбиесі,

сұлулық тәрбиесі, хәм құлық тәрбиесі. егерде адам баласына осы төрт тәрбие тегіс берілсе, оның тәрбиесі толық болғаны»[1].

Руханилық-ізгі ақылдың шешімі, ізгі жүрек әмірі, ізгі сезім, махаббат пен жанашырлықтың саналы және санадан тыс әрекеттерден көрінуі болса, ұлы Абайдың айтуынша «адамгершілік махаббат пен әділдік, олар барлық нәрседе болады және бәрін шешеді», яғни рухани тәрбие-адамдарды адамгершілікке, білімге, еңбек пен имандылыққа, бір сөзбен айтқанда жан дүниелерінің сұлулығына тәрбиелеу деген сөз.шындығында, адамгершілік мінез негіздерінің астарында жалпы адамдық пен ұлттық құндылықтар бірігіп, адамдардың рухани мәдениетін жүзеге асыратыны белгілі. Себебі жеке адамның ойлау қабілетін өсірмей немесе оның рухани дүниесін байытпай тұрып, саясиэкономикалық және мәдени салалардағы міндеттерді орындауға және тәуелсідік идеологиясын қалыптастыруға болмайды.

Қазіргідей нарықтық қатынасқа сатылай өтіп жатқан кезде қоғам мен мемлекет өзін таныған, түсінігі мол, ұлтын сүйетін, қоғамдық еңбегі мен кәсібі, дағдысы, іскерлік негіздері қалыптасқан рухани сау, табиғи мықты, жалпыадамдық және ұлттық мінез-құлық нормаларын іске асыра білетін, рухани жағынан жан-жақты адамды тәрбиелеуге өте мүдделі.

Адам туысынан адамгершілік қасиетке ие болып тумайды, ол адам бойына тәрбие арқылы дариды. Сыр бойының XII ғ.білімді оқымысты, ақын Ахмет Иүгенеки ойынша, «адамгершілік мінез-құлық уағыздау жолымен ғана емес, оларда моральдық сенімді дамыту және адамгершілікке бейімділікті туғызу арқылы қалыптасады» дейді [2].

Нарықтық заңдылықтары мен құндылықтарына сәйкес адамдар бұрынғыдай «үкімет аштан өлтірмейді» деп уақытын босқа өткізбей, ақша, пайда тауып, жеке меншігін байыту үшін іскерлік, белсенділік, жауапкершілік танытып, еңбек ете бастады. Бұл-әрине, құптарлық жағдай. Сонымен қатар оның рухани құндылықтарға қайшы келетін жақтары да бар. Оларды атап айтсақ: қатыгездік, дәйексіздік, принципсіздік және тағы басқалар. Сондықтан да адамдарды имандылық қасиетке баулу, сол арқылы адамгершілікке, қайырымдылыққа, инабаттылыққа тәрбиелеу баршамыздың міндетіміз болып табылады.

Біздің қазіргі жастар өркениетті елден үлгі аламыз деп, өзінің төлтума ұлттық өнерін менсінбей, оның асыл қазынасын түсінбей босқа әуре болуда.

Соның салдарынан ізгілік, қайырымдылық деген ұғымдар ұмыт болып адамгершілік қасиетінен айрылып, азғындап барады. Олай болса, қоғамның дамуы оның әрбір мүшелерінің дамып жетілу сапасына байланысты. Яғни еліміздің өркендеп, адамдардың сапалы болуы олардың рухани мәдениетіне тікелей байланысты деп айтуға болады.

«Тәрбие – ұлы іс, ол арқылы адамның тағдыры шешіледі» деп В.Белинский айтып кеткендей, адам бойындағы кішкентай кемшіліктерді дер кезінде түземесе, ол ертең үлкен бір даулы мәселеге жол ашуы әбден мүмкін. Бұл үшін жастардың өмірге көзқарасы өзгеруі тиіс. Ал оны өзгертетін бүкіл мемлекеттік деңгейде бір бағытта жүргізілетін әділетті де тиянақты тәрбиелік жұмыстар мен экономикалық, әлеуметтік, қоғамдық және саяси жағдайлар. Бүгінгі жастар тәрбиесіне қатысты қоғам алдында тұрған ең өзекті мәселенің бірі-осы.

Есімі әлемге әйгілі екінші Аристотель атанған Әль-Фараби өзінің ғылыми еңбектерінде «адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілетін білім-адамзаттың қас жауы, оның барлық өміріне апат әкеледі» десе, Демокрит «тәрбие дегеніміз-бақытқа бөлеу және бақытсыздықтан сақтау» деген. Ал Сократ болса, «өнерден асқан жақсы нәрсе, білімнен асқан биік, ұяттан асқан сұлулық, қызғаншақтықтан асқан дұшпан жоқ» деген екен.

Өркениеттілік елдің материалдық байлығымен емес, рухани байлығымен өлшенеді. Өркениеттілік негізін қалыптастырудың нысанасы-ұрпақтың саналы тәрбиесі. Бүгінгі таңда жастарға әлемдік ғылым мен прогресс деңгейіне сәйкес білім мен тәрбие беру, оның рухани байлығы мен мәдениеттілігін, ойлай білу мүмкіндіктерін жетілдіру әр адамның, қоғамның міндетіне айналып отыр. Ал педагогтардың міндеті-қоғамның талабын қанағаттандыратын кадрлар дайындау.

Тәрбие мәселесін оқытушы қауымының мойнына арта салумен іс бітпейді. Оның нәтижелі болуы ата-аналар мен қоғамдық ортаның тәрбие ісінен шет қалмай белсене араласуына, адам тәрбиелеудегі жауапкершілікті бірлесе көтеріп, жұмыла істеуіне тікелей байланысты. Ол жөнінде Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заң жобасының 35-бабында: Ата-аналар балалардың өмірі мен оқуы үшін олардың денсаулықтарын, рухани әрі дене қуатының қауіпсіз дамуын, адамгершілігі жағынан дұрыс қалыптасуын қамтамасыз етуге міндетті» делінген. Мұндай жағдайларда отбасылық

дәстүрлердің тәрбиеге тигізер ықпалы зор. Білім министрлігінің тәлім-тәрбие тұжырымдамасында былай деп жазылған: Бүгінгі таңда жастарға әлемдік ғылым мен прогресс деңгейіне сәйкес білім мен тәрбие беру, оның рухани байлығы мен мәдениетін жетілдіру-әділетті қоғамның басты міндеті».

«Үш қасиет: кең көлемдегі білім, ойлай білу және қайырымдылық сезім, адамның шын мағынасындағы білімді болуы үшін қажет»-деді Н.Г.Чернышевский [3]. Яғни қазіргі уақытта адамдардың біліктілігімен қатар жан дүниесінің рухани байлығына аса көңіл бөлу қажет.

XXI ғасырдың басында адамның қоршаған ортамен өзара қатынасы күрделіне түсті. Ол бір жағынан мәдениеттердің ғаламдануы мен кірігуі, екіншіден рухани жұтаңдаудың, азғындаудың үдеуімен, қазіргі жеке тұлғаның адамгершілік-рухани қалыптасуын қамтамасыз етумен түсіндіріледі. Себебі «тәлімсіз алған білімнің күні қараң» деп Әл-Фараби айтып кеткендей, адам қаншалықты білімді болғанымен оның рухани дүниесі таяз болса, ол білімнің түкке де қажеті жоқ. Өйткені ол адам мен қоғам игілігіне емес, тек өз қарақан басына жұмсалады. Әр адам «ырыс-дәулетке қолы жеткен соң, халыққа пайдаң тиетін болсын» деген нақыл сөзді жадында ұстау қажет.

Қазіргі қоғамда белең алып отырған кейбір келеңсіз жайттарға адамдар арасындағы бұрыннан қалыптасқан адамгершілік қарым-қатынас, әдептілік пен имандылық бағытындағы дәстүрлердің бұзыла бастауы себеп болып отыр. Оған әлеуметтік-экономикалық саяси және ғаламдану факторлары да әсер етпей қоймайды. Адамдар арасында бір-біріне деген сыйластық, туыстық сезімдерінің жойыла бастауы, жастардың үлкендерді сыйламауының орын алуы салдарынан қарттар үйлері мен жетімдер үйлерінің көбеюі, ұрлық-қарлық пен нашақорлықтың көбеюі сияқты жағымсыз нәрселерге әкеледі. Адамдар «ата-анаңа не істесең, сенің перзентің де саған соны жасайды» деген халық даналығын ұмытып бара жатқандай. Ата-бабаларымыздың өмір сүрген кезеңінен бастау алып, күні бүгінге дейін кәдесіне жарап келе жатқан рухани мұраның бірі-халық педагогикасы. Ғасырлар бойы қалыптасқан ұлттық тәлім-тәрбиені жас ұрпақ бойына сіңіріп отыратын арнаулы жолдар бар. Мысалы, мақал-мәтелдер адамды адамгершілікке, имандылыққа тәрбиелесе, жұмбақтар мен айтыстар ақыл-ой тәрбиесі, өлең жыр-дастандар-әсемдік, эстетикалық тәрбиенің әр алуан мәселелерін қозғайтын тәлімдік материал ретінде пайдаланылған.

Салт-дәстүрлер-ұлттық тұрмыстың мәдениеттің адам еңбегімен жасалған аса мәнді құрамдас бөлігі, сол ұлтқа жататын адамдар арасындағы мәдениеттің деңгейін, рухани байлығын көрсететін, басқа ұлттар мен халықтардан айырмашылықтарын білдіретін басты бағдар және мықты тәрбие құралы. Олардың басты бағыттары:

-Шындық пен әділдіктен айнымау, берген антына берік болу, аманатқа борышты болмау, көрегенді атану-қазақ тағылымының басты шарты;

-ар-ождан тазалығын сақтау, ақыл-ойлы, парасатты болу, барлық іс-әрекетінен, сөйлеген сөзінен қарым-қатынасынан көзқарасынан ғибрат иісі шығып тұру;

-рухына кір салмау, үлкендерді тыңдау, құрметтеу, өз қатарынан кем болмау, асып-таспау, достық пен татулықты сақтау, ел берекесін сақтап, инабатты, қайрымды болуға тәрбиелеу.

Қазақ халқы-рухани зор байлықтың мұрагері. Л.Н. Толстой «Өткенді жақсы білмейінше, келешекке сапар шегу айсыз қараңғы да сұрлеу соқпақ іздеп адасумен пара-пар –деді [4].

Өткеннен нәр алмай, рухани азық алмай болашаққа қадам басу және ұрпақ тәрбиесіндегі ежелден қалыптасқан халқымыздың жақсы дәстүрлері мен тағылымдарын оқып үйреніп, өнеге тұтпай, жастарды ізгілік пен парасаттылыққа баулу мүмкін емес. Тәуелсіз ел болғандықтан, адамгершілік, ұлттық рухани мәдениетіміздің бүгінгі заман талабына сай жаңа бағдарламасын жасап, соны күнделікті өмір салтымызға ендіруіміз қажет. Сонда ғана біз өзінің дербес рухы мен мәдениеті жоғары, адамгершілікке бейім, санасы дамып жетілген өркениетті ел болып адамзаттың ұлы көшіне ілесіп, басқа халықтармен терезесі тең халық ретінде өмір сүре аламыз. Рухани адамгершілік қадір қасиеттер мен сапаларды студенттердің бойына дарыту үшін, ең алдымен, олардың саналығын көтеру, екіншіден адамгершілік тұрғыдан сезімталдығын тәрбиелеу және дамыту, үшіншіден студенттің бойына жағымды мінез құлықтыдағдылары мен қылықтарын үнемі сіңіріп отыру қажеттілігі талар етіледі.

Рухани адамгершілік тәрбие жастардың шынайы тәрбиесінің нығаюына игілікті әсер ететін, оның тұлғалық дамуына өзек болатын, еркіндігін жасампаздықпен, шығармашылықпен паш етуге мүмкіндіктер ашатын түрткі деуге болады. Адамның рухани адамгершілік байлықтарының материалдық

байлықтардан айырмашылығы: олар әрбір жанның ішкі потенциалын ашуға көмектеседі, жалпы рухани үйлесімділікке қызмет етеді. Рухани адамгершілік тәрбиені жасайтын да, оған құндылықтық бағасын беретін де, оны әлеуметтік өмірде дамытатын да, әлеуметтік практикада керектісін сақтайтын да адам. Рухани адамгершілік тәрбиесі құнсызданса, қоғамның дағдарыста болғаны. Алайда сол тәрбиенің негізгі субъектісі болып халықтың өзі қала бермек.

Пайдаланған әдебиеттер:

- 1.М.Жұмабаев. Педагогика –Алматы.-1992
- 2.Ахмет Иүгенеки // Қазақтар Алматы. 1998
- 3..Чернышевский Н.Г Избранные педагогические сочинения М 1953
- 4.Толстой Л.Н. Чем люди живы. Собр. Сочинений. М.,1982.

Абдыкарина М.Ж.

ҚМҚК «Ақбота» бөбекжайы

Қарағанды облысы, Шет ауданы, Ақжал кенті, Қазақстан

ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫН ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІНДЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Қазақ халқының ұлт ретінде өмір сүруіне оның тілімен қатар салт-дәстүрінің, әдет-ғұрыптарының маңызы айрықша. Қазақтың мақал- мәтелдері жас ұрпақты ибалы болуға, әдептілікке, мінезін жақсы қасиеттер арқылы имандылық пен инабаттылыққа тәрбиелесе, ақын-жазушылардың көркем шығармалары эстетикалық, этикалық қасиеттерге тәрбиелейді. Баланың құлағына жас кезінен бастап халықтың тәрбиелік асыл- маржандарын құйып отыру тек мектептегі мұғалімнің ғана жұмысы емес, сонымен қатар үйдегі ата-аналардың негізгі міндеттерінің бірі болуы тиіс.

Ұлттық тәрбие туралы идея бүгінгі күн талабы мен өмірлік қажеттіліктен туындап отыр. Қазақ елінің әлемдік кеңістікте өз жолын таңдауы әрбір қазақтың емін-еркін өмір сүруінің кепілі. Ол сөзсіз ұрпақтар қамы деген ұғыммен үндеседі. Ел болу, мемлекет құру сонау түркі заманынан желісі үзілмей келе жатқан ұлттық арман-аңсар. Ел болу – болашаққа ашылған даңғыл жол. Сол болашаққа ашылған даңғыл жолды ұлттық тәрбие арқылы жүруді үйренсек, ешкімнен кем болмайтынымыз анық. Бұдан шығатын қорытынды – ұлттық тәрбие идеясы ата-бабалар алдындағы – қарыз бен өкшебасар ұрпақтың алдындағы – парыз деп түсінуіміз керек. Яғни, парыз бен қарыздың түйісер тұсы осы ұлттық тәрбие деп білеміз.

Ойын адамға сәйкес, тарихи жасалынған қоғамдық туындама және өзара іс-әрекет түрі. Ойын демалыстың, өзара танудың, денелік және жалпы әлеуметтік тәрбиенің, спорттың құралы бола алады.

Ойын әрекетінде екі ең маңызды фактор объективті сәйкес келеді: бір жағынан, тәжірибелік әрекетке қосылу, денелік даму, өзара іс-әрекеттеуге ынталандыру, екінші жағынан, бұл іс-әрекеттен өнегелік және эстетикалық қанағаттандыруды алады, бұларды қоршаған ортаның білімділіктерін

тереңдетеді. Бұның бәрі аяқ шенінде жеке басты тәрбиелеуге әсер етеді. Сонымен қатар, ойын – кешенді тәрбиелеудің бір құралы: бұл (ұжымдық іс-әрекеттіліктегі өзгермелі жағдайлардағы қиын іс-әрекеттердің және іс-әрекеттердің негіздерін меңгеру арқылы) әр жақты дене дайындығына, ағзаның функцияларын жетілдіруіне, ойнаушылардың мінез-құлықтарына бағытталған.

Көп ойындардың негізгі ерекше белгісі болып келетін бұлардың сезіну мінезі. Ойнаушылардың алдарына әрқашан мақсат қойылады – бұл ойынның әрбір аяқтайтын тапсырмасын жасау, яғни нәтижеге жету, қайта бұған жетуге анықталған шектеулі әдістері болса да, бірақ бұндайларды, қайсысы тұрақты әр түрлі ауысатын жағдайларға байланысты өздік мүмкіншіліктеріне бейнелі жаңа шешілімдер табуға, ойнаушылардың өзіне жол таңдауға рұқсат береді.

Халық педагогикасында ойын әрекеттіліктің бір түрі ретінде ерекше маңызды, үлкендермен оқыту, тәрбиелеу мақсатында қолданады. Сонымен қатар, бұл қатынасу құралы. Қазақтың халық ойындарының көбі, жалпы білімдік мектептердің тәрбие құралы ретінде оқу-тәрбиелеу үрдісіне сәтті еңгізілген. Ұлттық ойындар мазмұны бойынша көрнекті және қолайлы. Бұлар, ойлаудың қарқынды жұмысын атқарады, айнала-білімін кеңейтуге, айналадүние туралы ойлауларды нақтылауға, бүкіл психикалық үрдістерді жетілдіруге, балалық ағзаны жоғары деңгейге дамуына ауысуына әсер етеді.

Ойын баланың психикасында сапалы өзгерістерді тудырады: бала зейінінің, жадының қалыптасуына, ойлау, қиялдау қабілетінің дамуына әсер етеді.

Ойынның міндеттерін былайша сараптауға болады:

- ойынды тұтастай жеке тұлғаны қалыптастыруға, оның шығармашылық қабілеттерін дамытуға пайдалану;
- баланың өзін - өзі ұстау, эмоцияларын, сезімдерін, мінез – құлқын қадағалау қабілетін ұштай отырып, ойын арқылы оның жалпы даму процестеріне басшылық жасау;
- ойынды балаларға өз халқының салт – дәстүрлерін бойына сіңіру құралы ретінде пайдалану, соның негізінде ұлттық сана – сезімін, ұлттық мәдениетін қалыптастыру;
- өз халқының мәдениеті мен тарихына деген ықыласын ояту;

- Отаншылдық сезімін ұдайы дамыту үшін жағымды эмоциялық негіздерді қалыптастыру.

Ойын баланың сабақта алған білімін тиянақтауға негіз болады. Себебі ойын мен еңбек сияқты баланың іс - әрекетінің бір түрі. Ойынның барысында баланың жеке қасиеттері қалыптасады. Балалар ойындарының ішінде дидактикалық ойындарды тәрбиешілер балалардың білімдерін тексеру үшін өзінің республикасы, туған жері, туған қаласы туралы білгендерін бір жүйеге келтіреді.

Қазақстанды дамыған елдермен теңестіріп, өркениетті әлемнен орын алуына ықпал етер бірден – бір нәрсе – білім, ғылым ең бастысы білімді ұрпақ. Халқымыздың «Балаңды бес жасқа дейін патшаңдай қара, он бес жастан соң құлыңдай жұмса» деген терең мәні бар мақал бала тәрбиесіне байланысты айтылған.

Халықтың ұлттық ойындары елдің өмірімен тығыз байланысты, оның шаруашылық, экономикалық, әлеуметтік тұрмысынан туған. Сондықтан оның тәрбиелік маңызы аса жоғары, әрі құнды. Ұлт ойындары ата – бабамыздан бізге жеткен, өткен мен бүгінді байланыстырған баға жетпес байлығымыз, асыл қазынамыз. Сондықтан оны үйренудің, күнделікті тұрмысқа пайдаланудың заманымызға сай ұрпақ тәрбиелеуге пайдасы орасан зор.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

- 1 Халық ойындары «Бастауыш мектеп», 2009.-200 б.
- 2 Төлендина З. Ұлттық ойындардың тәрбиелік мәні. Қазақстан геологиясы және экология //2006. №2-6 б.
- 3 Сағындықов Е. Ұлттық ойындарды оқу – тәрбие ісінде пайдалану. Алматы2005-230 б.
- 4 Бекпатчаев Т.Ж., Байзақова Н.О. Қазақтың ұлт – қимыл ойындарын спорт түрлерінде қолданғанда дене тәрбиесіне тигізетін әсерлері. Алматы, 2001-255 б.

Кабдуова Д.Е., Бойко М.В.

*КГУ «Областная специальная школа - интернат №3 для детей с ОВР» УОКО,
г.Караганды, Казастан*

ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ ОВР

Патриотизм, как одна из наиболее значимых непреходящих ценностей, является фундаментом государственного здания, идеологической основой его жизнеспособности. Переход российской экономики на рыночные отношения сопровождается пересмотром духовно-нравственных ценностей. В общественном сознании стали видоизменяться такие ценности как отечество, верность героическим традициям прошлого, долг, честь, самоотверженность. Через СМИ и произведения искусства транслируют далеко не лучшие образцы массовой культуры. У подростков проявляется равнодушие к своей родине, негатив по отношению к согражданам, проживающим в других регионах нашей страны. Воспитание патриотических чувств учащихся – одна из задач нравственного воспитания, включающая в себя воспитание любви к близким людям, к школе, к родному дому, к родной улице, к родному городу и родной стране.

Наша задача - создать условия для социальной адаптации учащихся через систему краеведческой работы в школе, формировать у подрастающего поколения духовность, нравственность, готовность и способность отдать силы и энергию на благо общества и государства.

Важнейшей составной частью воспитательного процесса в современной школе является формирование патриотизма и культуры межнациональных отношений, которые имеют огромное значение в социально – гражданском и духовном развитии личности учащегося. Только на основе возвышающих чувств патриотизма укрепляется любовь к Родине, Отечеству, появляется чувство ответственности за её могущество, честь, независимость, развивается достоинство личности.

Многие педагоги прошлого, раскрывая роль патриотизма в процессе личностного становления человека, указывали на их многостороннее

формирующее влияние. К.Д.Ушинский считал, что патриотизм является важной задачей воспитания и могучим педагогическим средством: «Как нет человека без самолюбия, так нет человека без любви к Отечеству, и эта любовь даёт воспитанию верный ключ к сердцу человека и могущественную опору для борьбы с его дурными природными, личными, семейными и родовыми наклонностями».

Истинный патриотизм включает в себя уважение к другим народам и странам, к их обычаям и традициям. Патриотизм и культура межнациональных отношений тесным образом связаны между собой, выступают в единстве и определяются в педагогике как нравственное качество, которое включает в себя потребность преданно служить своей родине, осознание и переживание её славы, проявление к ней любви и верности, стремление беречь её честь и достоинство, укреплять могущество и независимость.

Содержание понятия «патриотизм» включает в себя:

- чувство привязанности к тем местам, где родился человек и вырос;
- уважительное отношение к языку своего народа;
- заботу об интересах Родины;
- осознание долга перед Родиной, отстаивание её чести и достоинства;
- проявление гражданских чувств;
- гордость за своё Отечество, за символы государства;
- ответственность за судьбу Родины и своего народа, их будущее;
- уважительное отношение к историческому прошлому Родины, своего народа;
- гуманизм, милосердие и общечеловеческие ценности.

Истинный патриотизм предполагает формирование и длительное развитие целого комплекса позитивных качеств. Основой этого развития являются духовно – нравственные и социокультурные компоненты.

Патриотизм выступает в единстве духовности, гражданственности и социальной активности личности, осознающей свою неразрывность с Отечеством. Родина, народ, родители, природа, родственники – не случайно однокоренные слова. Это своеобразное пространство патриотизма, в основе которого лежат чувства Родины, родства, укоренённости и солидарности, любви, которая обусловлена на уровне инстинктов.

На личностном уровне патриотизм выступает как важнейшая, устойчивая характеристика человека, выражающаяся в его мировоззрении, нравственных идеалах, нормах поведения.

На макроуровне патриотизм представляет собой значимую часть общественного сознания, проявляющуюся в коллективных настроениях, чувствах, оценках, в отношении к своему народу, его образу жизни, истории, культуре, государству, системе основополагающих ценностей.

Патриотизм проявляется в поступках и в деятельности человека. Зарождаясь из любви к своей малой Родине, патриотические чувства, пройдя через целый ряд этапов на пути к своей зрелости, поднимаются до общегосударственного патриотического самосознания, до осознанной любви к своему Отечеству. Патриотизм всегда конкретен, направлен на реальные объекты. Деятельная сторона патриотизма является определяющей, именно она способна преобразовать чувственные начала в конкретные для Отечества и государства дела и поступки.

Патриотизм является нравственной основой жизнеспособности государства и выступает в качестве важного внутреннего мобилизующего ресурса развития общества, активной гражданской позиции личности, готовности ее к самоотверженному служению своему Отечеству. Патриотизм как социальное явление – цементирующая основа существования и развития любых наций и государственности.

Патриотизм – это сознательно и добровольно принимаемая позиция граждан, в которой приоритет общественного, государственного выступает не ограничением, а стимулом индивидуальной свободы и условием всестороннего развития гражданского общества. Такое понимание патриотизма является базовым, а Концепция выступает в этой связи как направление формирования и реализации данного типа социального поведения граждан.

Недооценка патриотизма как важнейшей составляющей общественного сознания приводит к ослаблению социально-экономических, духовных и культурных основ развития общества и государства. Этим и определяется приоритетность патриотического воспитания в общей системе воспитания граждан РК.

Таким образом, патриотизм формируется в процессе обучения и воспитания школьников. Однако социальное пространство для развития патриотизма не ограничивается школьными стенами. Большую роль здесь выполняет семья и другие социальные институты общества, такие как: средства массовой информации, общественные организации, учреждения культуры, учреждения здравоохранения, учреждения социальной защиты населения и другие. Все это необходимо учитывать педагогам в процессе воспитания учащихся с ОВР.

Литература:

1. Макаренко, А.С. Воспитание гражданина / А.С. Макаренко. - М.: Просвещение, **2012**. - 304 с.
2. Классные часы, беседы о нравственном и патриотическом воспитании. - М.: Центр педагогического образования, **2016**. - 112 с.
3. Щеглова, Евгения Петровна Мифы И Реальность Патриотизма / Щеглова Евгения Петровна. - Москва: **СИНТЕГ**, **2011**. - **992** с.

Батырбаев М.Н, Шакирова І.М

Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, Тараз қ.

СЫНЫПТАН ТЫС ЖҰМЫСТАР ЖҮЙЕСІ – РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ

Қазақстан Республикасында еркін елдің ертеңін баянды ету бағытында, бастауыш мектеп оқушысының рухани-адамгершілік құндылықтарын қалыптастыруда сынып жетекшісінің білімі мен іскерлігінің маңызы зор. Өйткені, сынып жетекшісінің білім деңгейі мен іскерлігі оған мектеп тәжірибесінде кез-келген әлеуметтік жағдайларда дұрыс бағыт тауып, шығармашылық тапқырлыққа ұмтылуға, балалармен әртүрлі іс-әрекеттерді дұрыс ұйымдастыра алатындай дәрежеде кәсіби біліммен қаруландыруға жетелейді[1].

Жалпы орта білім беретін мекемелердегі тәрбиелеу және білім беру мазмұнына жаңалықтар енгізуде, Қазақстан Республикасының Білім министрлігінің тәлім-тәрбие тұжырымдамасында «Тәрбиеші-ұстаз қазіргі кезде өте маңызды роль атқарады, себебі жалпы адамзат мәдениетін, ой-пікірдің дамуын жас ұрпаққа жеткізуші тұлға», - делінген. Сонымен қатар, ... бүгінгі ұстаз тәрбиешінің мәдениеті мен білімі жоғары, ата-бабаларымыздың мәдени мұрасымен бірге дүниежүзілік озың тәжірибелерді және педагогикалық ой-пікірлерді меңгерген, жаңаша ойлап, шешім қабылдауға қабілетті маман болу жөнінде айтылады. Осы мәселеге байланысты көптеген ғалымдардың еңбектерімен таныстық. Атап айтқанда: болашақ ұстаздардың кәсіби білімдері мен тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға В.А.Сластенин, Н.Д.Хмель, В.А.Кан-Калик, мәдениеті мен педагогикалық іскерліктерін жетілдіруге Т.В.Шуртакова, Л.Н.Акимова, Ұ.Ш.Ибрагимов, мамандарды кәсіби даярлау мәселелеріне О.А.Абдуллина, Н.Ф.Талызина, Ш.А.Амонашвили сияқты педагог ғалымдар өздерінің ғылыми еңбектерін арнаса, А.Калюжный, Л.И.Илларионова, Н.Н.Тригубова, А.Р.Қалыбеков т.б. ғалымдар өз еңбектерін оқушылардың адамгершілік тәрбиесі мен эстетикалық іс-әрекеттерін ұйымдастыруға арнаған.

Бастауыш мектеп жасы оқушының психикалық қасиеттерінің өзгеріске ұшырауымен қатар, әлеуметтік статусының да өзгеруімен ерекшеленеді. Енді ол ойын баласы емес, оқушы болды. Бұл жастағы балалар сөз бен істің сәйкесті болуын талап етеді, жөнсіз кіналаудан жеркену сезімі туады, үлкен адамдардың жіберген қателерін тез байқайды, арманшыл, қиялшыл болады, өзіне сенімді серік іздейді т.б. Осы кезеңде тұлға бойында жалпы мәдениеттің негізі қаланады, өзін-өзі тануға қызығушылығы артады, дербестілігі дамиды. Бастауыш сынып оқушысы өзінің жеке сапалары мен мүмкіндіктерін түсіне бастағанымен, кейде өз мүмкіндіктерін, күшін асыра бағалайтындығы байқалады.

Өзін-өзі айқындаудың алғашқы кезеңінде бала өз құндылықтарын басқалардың құндылықтарымен салыстырады. Бала өзге балаларға қырағылықпен қарайды, өзінің жетістіктері мен сәтсіздіктерін өзге балалармен салыстыра отырып, бағалауға ұмтылады. Бастауыш мектеп жасындағы бала өзінің жағымсыз қылықтарын болдырмауға тырысады. Бұл жөнінде ғалым Р.Қоянбаев: «...олардың өзін-өзі өзгертуге, жақсы болуға, түзелуге деген алғашқы ынтасы», - деген тұжырым жасайды [2].

Біріншіден, оқудан тыс әртарапты әрекет баланың сабақта мүмкін болмайтын жан-жақты дара қабілетін ашуға ықпал етеді.

Екіншіден, сыныптан тыс әр түрлі тәрбие жұмысының түрімен айналысу баланың жеке әлеуметтік тәжірибесін жандандырып, жетілдіреді, оның адамзат құндылықтарына негізделген білімдерін байытып, қажетті практикалық іскерлігі мен дағдысын қалыптастырады.

Үшіншіден, сыныптан тыс түрлі тәрбие жұмысы оқушыларда әрекеттің әртүріне қатысты қызығушылығының дамуына, оған белсенді қатысуға деген құлшынысын тәрбиелеуге нәтижелі ықпал етеді. Егерде балада еңбекке деген тұрақты қызығушылық және белгілі бір практикалық дағды қалыптасқан болса, онда ол өз бетінше тапсырманы нәтижелі орындауды қамтамасыз ете алады. Бүгінде бала өзінің бос уақытын қандай іске арнауды білмей жатса, соның негізінде жастар арасында қылмыстың көбеюіне әкеледі. Сондықтан бұл өте өзекті мәселеге айналуға [3].

Бүгінгі қоғам мүддесіне лайықты, жан-жақты жетілген, ұлттық сана, психология мен тәлімдік дәстүр мұраларын бойына сіңіре өскен, парасатты болашақ ел азаматы – жас ұрпақтың рухани-адамгершілік мінез-құлықтық тәрбиесін дамыта отырып, қоғамдық қатынастарға қазіргі заман талабы және

педагогика ғылымының басты міндеттерінің бірі. Тәрбиенің бұл педагогикалық міндетін, арнайы кешенді ғылыми-зерттеулер мен мақсатты түрде ұйымдастырылған, мектеп оқушыларымен тікелей тәжірибелер жүргізу арқылы жүзеге асыруды талап етеді[4].

Мектептің басты міндеті – оқушыларды республика халықтары, ұлттары мен ұлыстары арасында өзара сыйластық пен құрметтеушіліктің, қоғамды ізгілікті, рухани-адамгершілікті тұрғыдан жаңарту рухында, еліміздің әлеуметтік-экономикалық міндеттерін іс жүзіне асыруға қабілетті өзін-өзі нарықтық заман талабына сай іскерлікке баули алатын рухани-адамгершілік қадір-құндылықтары биік азамат ретінде қалыптастыру болып табылады.

Бастауыш сыныптарда оқушылардың тұлғалық қасиеттерінің негізі қалыптасатынын және дамитыны туралы ғылыми дәйекті тұжырымдамалар мол. Әр оқушы жеке тұлға болып табылады, ал жеке тұлғаны оның өзіне тән дербес мінез-құлқындағы басты сипаттар, іс-әрекеттердегі ерекшеліктер сонымен қатар дене және психикалық жеке –дара ерекшеліктері анықтайды. Бастауыш сынып кезеңдерінен бастап адамгершілікке, әділдікке, еңбекке баулу арқылы оқушылардың жағымды тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға болады. Жоғары адами қағидаларға сай білім беру мен тәрбиелеу тек қана оқытудың әдіс-тәсілдері мен қолданыстағы оқыту бағыттары және жаңа технологиялар аясында ғана шектелмеуі қажет. Бұл орайда өз ұлтымыздың тарихының төрінен орын алатын ұлы тұлғаларының ғибратты ойлары мен үлгілі өмірлерін, өнегелі істерін насихаттап, оларды парасаттылық мектебі мен адамгершілік бастаулары ретінде тәрбие құралы етіп қолдануда аса маңызды[5]. Өйткені бастауыш сыныптарда оқушыларға білім берудің басты мақсаты баланың түрлі негізгі ғылым салаларынан бастапқы білімдерін, біліктілігін және дағдыларын қалыптастыру ғана емес, сонымен бір мезгілде бүгінгі оқушы, ертеңгі ұрпақтардың санасы мен парасатын, адами ізгі ұстанымдарын, елжандылығы мен ой еркіндігін дамыту, яғни тұлғалық қасиеттерін дамытуға бағытталары анық.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. В 2-х т. – Москва: Педагогика, 1989. – 156 б.

2. Рувинский М.Н. Психолого-педагогические проблемы нравственного воспитания школьников. –М., Педагогика 1981.- 128 б.
3. Төлеубекова Р.К. Қоғам дамуының жаңа кезеңіндегі адамгершілік тәрбиесінің теориялық әдіснамалық негізі. – Алматы, 2001. – 400 б.
4. Оразбекова К.А. Жеке тұлға ұлттық тәрбиесінің ғылыми-педагогикалық негіздері. – Алматы: Комплекс, 2000. – 280 б.
5. Бөлесев Қ., Боданов Ж. Қазақтың халық педагогикасы. – Жамбыл, 1992. – 310 б.

Магруппбекова А.К.

*Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті,
Қазақстан*

БІЛІКТІЛІКТІ ҚАРАСТЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА ДИЗАЙН БАКАЛАВР

МАМАНЫН КӘСІБИ ДАЙЫНДАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Елбасы өзінің «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Жолдауында «Барлық жастағы азаматтарды қамтитын білім беру ісінде өзіміздің озық жүйемізді құруды жеделдету қажет. Білім беру бағдарламаларының негізгі басымдығы өзгерістерге үнемі бейім болу және жаңа білімді меңгеру қабілетін дамыту болуға тиіс» деп айтқан болатын.

Жоғарғы кәсіби білім беру жүйесін модернизациялаудың негізгі талаптарының бірі, күрделі әлеуметтік мәдени жағдайларға қалыптасуға бейімді, білікті маманды кәсіби даярлау болып табылады. Еңбек нарығында қалыптасқан жағдайлардың әсерінен түлектерге қойылатын заманауи талаптарға қарағанда дизайн бакалавр маманын кәсіби даярлау мәселесі ерекше көкейкесті болып келеді. Дәстүрлі білім беру жүйесінде білікті мамандар даярлаушы кәсіби білім беретін оқу орындарының басты мақсаты – мамандықтарды игерту ғана болса, ал қазір әлемдік білім кеңестігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындау үшін адамның құзырлылық қабілетіне сүйену арқылы нәтижеге бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну – қазіргі таңда негізгі өзекті мәселелердің бірі.

Біліктілік латын тілінен аударғанда «компетенс» белгілі сала бойынша жан – жақты хабардар білгір деген мағынаны қамти отырып, қандай да бір сұрақтар төңірегінде беделді түрде шешім шығара алады дегенді білдіреді» деп көрсетеді. Бұл жайлы Б.Тұрғанбаева «... өзінің практикалық әрекеті арқылы алған білімдерін өз өмірлік мәселелерін шешуде қолдана алуын – біліктілік деп атаймыз » деп анықтаса, Ресей ғалымы Н.Кузьминаның көзқарасы бойынша, «Біліктілік дегеніміз - педагогтің басқа бір адамның дамуына негіз бола алатын білімділігі мен абыройлығы ».

Дизайн бакалаврдың кәсіби біліктілік қызметінің ерекшелігі, дизайн нысандарын жобалаумен байланысты шығармашылық үрдіс ретінде ғана емес, сонымен бірге көркемдік, ғылыми зерттеу, педагогикалық қызметке ие болады. Дизайнер маманның қызметінің ерекшелігі дизайн нысандарымен анықталады, олар адамның утилитарлы, рухани қажеттіліктерін қанағаттандыратын біртұтас затты – кеңістіктік кешендерді құрайды.

Дизайн қызметінің ерекшелігі-дизайн бакалавры маманның кәсіби оқыту әдісінің өзгешелігін анықтайтын, түлекті жобалау, көркемдік, ұйымдастырушылық, басқару, ақпаратты- технологиялық және педагогикалық қызметте дайындауды қарастыратын яғни, кәсіби білімдердің қосымшалары саласындағы дизайн қызметінің ерекше формасымен айқындалады.

Осыған байланысты болашақ дизайн бакалавры маманы өзінің кәсіби қызметінде келесі кәсіби талаптарды орындауы қажет: дизайн – жобалау әдістері, эргономика және антропометрия, бейнелеу өнерінің негізінде, жобалау графикасы, дизайн қызметінің әртүрлі салаларындағы компьютерлі технологиялары (графикалық, өндірістік, орта дизайны, ландшафт дизайны, интерьер дизайны) негізінде эскиздерді, дизайн – жобаларды, дизайн нындарын дайындау және орындау; инженерлі- технологиялық конструкциялау және макеттеу, дизайн өнімдерін жасау технологиялары салаларындағы білімдерін қолдана отырып, өндірістік дизайн саласында қызмет атқару; дизайнерлік фирмалар мен ұйымдарды басқару; мұғалімдік жұмыс.

Еңбек нарығының талаптарын ескере отырып, болашақ мамандадың біліктілігіне қойылатын негізгі талаптарды анықтау маңызды мәселе болып табылады. Дизайн бакалаврдың біліктілік сипаттарын келесі критерийлермен бағаладық:

- кәсіби – қажетті қасиеттер;
- жеке қасиеттері;
- қызығушылықтары;
- бейімділіктері.

Кәсіби – қажетті қасиеттерге – жаңа компьютерлік технологияларды білу, жұмыс тәжірибесі, сурет сала білу, көркемдік және техникалық пәндері саласындағы теориялық білімдері, жобалау дағдылары, орта арнайы немесе жоғарғы білімнің болуы, конструкциялау және макеттеуге қабілеттілігі, өндіріс

және материалдар технологияларын білу, ұжыммен жұмыс істей білу, дамыған эстетикалық және көркемдік талғамы, образды ойлаудың жоғарғы дәрежесі, өздігінен даму және өздігінен білім алу, жобаларды өздігінен басқару, ағылшын тілін білу, дизайндағы стильдер мен бағыттарды білу, сән үрдістерін түсіну, аналитикалық ойлау.

Жеке қасиеттері, қызығушылықтары және бейімділіктері - Жағдайларға, заттарға дәстүрлі емес, өзіндік көзқарас, креативті, тілтабысушылық (коммуникативтілік), жауапкершілік, жұмысты ұқыпты және дәлдікпен орындау, күйзеліске төзімділігі, тапсырыс берушіні тыңдай білу, белсенді өмірлік ұстанымы, нәтижеге жетуге мақсат қою, еңбекқорлық, сауатты сөйлей білу, ақкөңілділік, зейінділік, орындаушылық және тәртіптілік, ынталық.

Осы критерийлерді қарастыра отырып, жұмыс берушілер дизайнер маманның келесі қасиеттерін бірінші орынға қойып отыр: жаңа компьютерлік технологияларды білу және оларды тәжірибеде қолдана білу, жұмыс тәжірибесі, сурет сала білу, көркемдік және техникалық пәндер саласындағы теориялық білімдері, жобалау дағдылары, конструкциялау және макеттеуге қабілеттілігі. Жеке қасиеттердің ішінен жұмыс берушілер келесі қасиеттерді белгілейді: креативтілік, тіл табысушылық, жауапкершілік, тапсырмаларды ұқыпты және дәл орындау.

Маманды кәсіби дайындауға жұмыс берушілердің қойған талаптарын негізге ала отырып, дизайнер бакалавр маманында қалыптасуға қажет болатын келесі жалпы мәдени және кәсіби біліктіліктерді анықтауға мүмкіндік берді: өз мамандықтың әлеуметтік қажеттілігін ұғыну; кәсіби қызметті жүзеге асыру үшін жоғарғы дәрежелі уәждеге ие болу; ұжыммен бірлесіп жұмыс істеуге дайын болу; ақпаратты қабылдау, талдау, жинақтау, жалпылау және алдына мақсат қойып, оған жету жолдарын таңдау; қалыпсыз жағдайларда дұрыс шешім қабылдай білу, жауапкершілікті атқару, әлеуметтік мәселелер мен үрдістерге талдау жасай білу; өзіндік дамуға, шығармашылық шеберлікті дамытуға талпыну, шығармашылық дизайн – жобалау әдістерін игеру (көркемдік образ, ерекше жоба жасау); жобаларды орындаудың графикалық дағдыларын игеру (эскиздер мен композициялық шешімді таба білу, бейнелеу өнері және жобалау графикасының тәжірибелік дағдылары); кәсіби дағдыларды игеру (инженерлік конструкциялау, макеттеу, эргономикалық және антропометриялық әдістерді білу); стилистикалық және образды шешімдеріне

сәйкес дизайн нысандардың пішінқұрудың әртүрлі технологиялық әдістерін меңгеру; жаңа компьютерлік технологияларды меңгеру; дизайн – жобалаумен байланысты қызмет аясында юасқаруды жүзеге асыру; заңнамалар мен стандарттар негіздерін білу және қолдану.

Дизайнер бакалавр маманның кәсіби біліктілігін қалыптастырудың маңызды шарты, білім беру үрдісін ұйымдастыру, ол үшін келесі педагогикалық шараларды енгізу қажет: дизайн саласында теориялық білімдерді меңгеру мақсатында білім беру үрдісін ұйымдастырушылық – әдістемелік қамтамасыз ету; оқу үрдісінің барлық субъектілердің өзарақатынастарының негізінде шығармашылық білім беру ортасын қалыптастыру; жұмыс берушілерді жоғарғы оқу орынның оқу үрдісіне, ғылыми – зерттеу, шығармашылық жұмысына белсенді түрде қатыстыру; инновациялық технологияларды қолдану.

Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті (ҚарМУ), Бейнелеу өнері және дизайн кафедрасында МЕМС және оқу жоспарын сәйкес, дизайн білім беру саласында теориялық білімдерді меңгеру үшін келесі жалпы кәсіби және кәсіби циклдарға жататын пәндер оқытылады: «Сурет», «Түстану», «Композиция», «Графикалық дизайн элементтері мен үрдістері», «Графикалық дизайн нысандарын жобалау», «Инженерлік сызба», «Компьютерлік жобалау».

Шығармашылық білім беру ортасын қалыптастыру үшін, ҚарМУ негізінде студенттер жұмыстарының көрмелері өткізіледі, аймақтық және халықаралық дәрежедегі шығармашылық көрмелерге, конкурстарға, олимпиадаларға қатысу белсенді түрде жүргізіледі.

ҚарМУ оқытушыларының қызметіндегі инновациялық тәсілдер: интерактивті білімберуді, заманауи ақпараттық технологияларды қолдану; студенттердің білім тексеру әдістері; электронды білім беру ресурстарын жасау; дәріс курсы мультимедиялық жана малауларды қолдану.

Жүргізілген зерттеу дизайнер маманның кәсібилігінің ерекшеліктері мен талаптарын айқындауға, дизайн бакалавр маманның кәсіби біліктілігін қалыптастырудың педагогикалық шарттарды анықтауға мүмкіндік берді.

Осы мәселені шешу үшін тек кәсіби дайындаудың ерекшеліктерін айқындап, білім беру үрдісін ұйымдарыстыруға қойылатын талаптарды анықтап

қана қоймай, сонымен бірге заманауи жағдайларда дизайн бакалавры маманның кәсіби біліктілігін қалыптастыру әдістемесін жасау қажет.

Әдебиеттер:

1. Краткий словарь иностранных слов // под.ред. О.П.Марасанова. - М., 1993. 318б.
2. С.Е. Шишов. Понятие компетенции в контексте проблемы качества образования // «Государство и образование», 2002. 88б.
3. К.Құдайбергенова. Құзырлылық – тұлға дамуының сапалық критерий // «Білім сапасын бағалаудың мәселелері: әдіснамалық негізі және практикалық нәтижесі » атты халықаралық ғылыми – практикалық конференцияның материалдары. 2008. 30- 32б.

Strategic directions of reforming the education system

Викладач кафедри соціальної роботи Вахняк Н.В.

Виконала студентка Горбунова В. Ю.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького, м Мелітополь, Україна

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ДІТЕЙ ЕКСПРЕСИВНОЮ ЛЕКСИКОЮ

Актуальність. Процес розвитку української державності пов'язується з найактивнішим, всеохоплюючим впровадженням рідної мови, що вимагає не тільки формування мовних умінь та навичок, а визначає стратегічне завдання виховання мовної особистості з властивими їй національно-культурними і світоглядними пріоритетами, особистості, яка свідомо і творчо опановує рідну мову з перших років життя.

Кінцевим результатом навчання рідної мови в дошкільному закладі є формування культури мовлення і спілкування дітей, що характеризується низкою якісних ознак мовлення: змістовністю, правильністю і чистотою, точністю, логічністю і послідовністю, виразністю й образністю, експресивністю. Одним із провідних засобів формування культури мовлення дошкільнят є збагачення, активізація і уточнення лексичного запасу рідної мови.

Проблема словникової роботи з дітьми на етапі дошкільного дитинства досліджувалась у різних напрямках: збагачення словника дітей раннього віку (Г. Ляміна, Г. Розенгарт-Пупко та інші), дошкільного віку (А. Богуш, Н. Гавриш, І. Непомняща та інші), особливості засвоєння семантики слів, уточнення і розширення їх значень, використання тематичного принципу введення лексики, асоціативного поєднання слів (Г. Бавикіна, А. Богуш та інші), навчання старших дошкільників суфіксального творення іменників і прикметників на матеріалі емоційно-експресивної лексики (Н. Маковецька); збагачення словника дітей

старшого дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки (Ю. Руденко).

У тлумачному словнику української мови казка розглядається як таке, що не відповідає дійсності, є байкою, вигадкою [1, с. 57]. Дискусійним й донині недостатньо обґрунтованим є питання щодо походження і витоків казкових образів, символіки, загалом матеріалу, який, власне, становить експресивне тло мови казки. Слушним в аспекті нашого дослідження є звернення до жанрової специфіки казки.

На відміну від зачинів, кінцівки є менш стандартизованими. Найпоширенішою є кінцівка-результат, в якій фіксується наслідок казкової події, узагальнюється сюжетна лінія казкового тексту. Наявними у структурі казки є кінцівка, що має на меті підкреслення щасливої розв'язки казкового тексту.

Слід відмітити, що українська народна казка здійснює безпосередній вплив на словесну діяльність дитини, сприяє розвитку образного мовлення, вчить засобам побудови оповідання. Емоційне, свідоме сприйняття казки є своєрідним підґрунтям, певною умовою виразності мовлення. З позиції нашого дослідження художня цінність казки визначається, насамперед, конкретністю, образністю у змалюванні героїв, органічним зв'язком із зовнішнім виглядом і поведінкою. Мова казки завдяки наявності “влучних епітетів” сприяє мовленнєвому розвитку дошкільників.

Експресивність визначається вченими як певна виразно-зображувальна якість мовлення [4, с. 62]; виразність, така соціально й психологічно мотивована властивість мовного знаку, яка деавтоматизує його сприйняття, підтримує загострену увагу, активізує мислення, викликає почуттєву напругу слухача. У лінгвістичному словнику експресивність визначається як сукупність семантико-стилістичних ознак одиниці мовлення, які забезпечують її здатність виступати в комунікативному акті як засіб суб'єктивного вираження мовця до змісту чи адресату мовлення [7, с. 12].

Становлення та розвиток словника, вміння створювати різні типи зв'язного висловлювання відбувається в період старшого дошкільного дитинства. Ці досягнення дитини так значні, що можна говорити не тільки про формування фонетики, лексики, граматики але і про розвиток таких якостей

мови, як правильність, змістовність, точність, виразність і такого важливого показника мовної культури, як словник. Поняття образної мови являється схожим поняттю експресивної лексики, повноцінному сприйняттю художнього тексту дає допомога емоційного функціонування ударних слів, котра має метою процес розуміння та передачі емоційного заряду тексту. Такий підхід до визначення емоційної функції стосується перед сім всього виразного з компонентом в мові, тому що успіх емоційного виявлення на слухача знаходиться в безпосередньому зв'язку з сприйняттям та відтворення художнього тексту [5, с. 11].

Експресивна лексика – це слова, що виражають сильний прояв почуттів, переживання (ласку, жарт, іронію, несхвалення, зневагу, фамільярність тощо). Донечка, синочок, дурненька, копун, віршомаз, бовдур, гультай, трепан [1, с. 14]. Лексика визначається як прийом зміни основного значення, яке допомагає автору виразно відобразити звичайні предмети. Використання лексичних засобів створення виразу виконує пропозицію сповільнення, сприяє слову, пневмонії можливості його використання в різних ситуаціях [6, с. 36]. Під експресивною лексикою розуміється сукупність слів, що виникли шляхом метафоризації, яка посилює лексичне значення конотативними ознаками. Експресивна мова – це складний процес використання в навчально – мовленнєвої діяльності конотативно зумовлених лексичних одиниць, яка відбувається шляхом усвідомлення семантичних особливостей лексичного значення слова і виражається здатністю використовувати лексичні засоби експресивності в процесі усних висловлювань [3, с. 10].

Казка як жанр пов'язана з гіперболою, так як незвичайність її природи поєднується з надмірністю, опис формули гіперболи відрізняється зображальністю, викликаючи фантастичні картини в уяві та різні емоції. Л.М. Бородич дає таке визначення протилежного гіперболі – зменшення сили, значення, явища (хлопчик — мізинчик). Становлення і розвиток мови (словника, граматичного ладу, звукової та інтонаційної сторони), вміння створювати різні типи зв'язного висловлювання відбувається в період старшого дошкільного дитинства. Ці досягнення дитини так значні, що можна говорити не тільки про формування фонетики, лексики, граматики, але й про розвиток таких якостей зв'язного мовлення, як правильність, змістовність, точність, виразність, і такого важливого показника мовленнєвої культури, як образність [2, с. 24].

Читання народних казок розкриває перед дітьми невичерпне багатство мови. При цьому розвивається чутливість до виразних засобів художньої мови, вміння відтворювати ці засоби в своїй творчості. У старшому дошкільному віці діти роблять перші спроби довільного використання граматичних засобів та аналізу граматичних фактів[1, с. 37]. Розвивається смислова сторона мовлення: з'являються узагальнюючі слова, синоніми, антоніми, відтінки значень слів, відбувається вибір точних, відповідних виразів, вживання слів у різних значеннях, використання прикметників, антонімів.

У старшому дошкільному віці у дітей мають уявлення про засоби виразності, вони розуміють змістовне багатство слова, змістовну близькість та різність однакових синонімів, розуміють словосполучення в переносному значенні. Старші дошкільники розуміють і способи використання мови багато значними словами, різними засобами образності. Діти володіють запасом граматичних засобів,. Способами чутливості структури та семантичного місця форми слова в реченні, вміння використовувати різноманітні граматичні засоби. Виходячи з того, що діти в старшому дошкільному віці здатні оволодіти засобами мови, та присутністю в них експресивної лексики в тексті української народної казки, виявимо можливості використання української народної казки як засобу розвитку експресивної лексики у старших дошкільників [7, с. 14].

Отже, насамперед, варто зауважити, що умовою створення словесної експресії виступає зміст слова, який включає в себе емотивно оцінювальні конотації, що складають його експресивний ореол, сприяють створенню експресивного ефекту. Головна особливість експресивного в мовленні полягає у вживанні мовних елементів у вільному їх використанні, як у поетичному, так і в повсякденному контексті. Найтиповішими для мовних експресивів є усталення звичного, не специфічно поетичного слова, в позицію, де воно виражає більше, ніж у звичній комунікативній ситуації.

Література

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення[Текст] / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 232 с.
2. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб[Текст] / А. М. Богуш, Н. В. Лисенко. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – К. : Вища школа, 2002. – 407 с.
3. Богуш А. Веселі казкарики : зошит з розвитку мовлення для дітей старшого дошкільного віку з картинками і завданнями [Текст] / А. Богуш, Н. Гавриш. – К. : Генеза, 2013. – 48 с.
4. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах[Текст] / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш / за ред. А. М. Богуш. – 2-ге вид., доп. – К. : Слово, 2011. – 704 с.
5. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти [Текст] / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – К. : Вид. Дім “Слово”, 2006. – 304 с.
6. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку : Програма та методичні рекомендації[Текст] / Укл. А. М. Богуш. – Одеса: Маяк, 1999. – 88 с.
7. Гавриш Н. В. Де беруться казки[Текст] / Н. В. Гавриш // Джміль. – 2001. – № 1. – С. 3 – 7.

Пальцун С.В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ОСУЧАСНЕННЯ СЮЖЕТНИХ ЗАДАЧ З ФІЗИКИ

При викладанні фізики, як і інших предметів природничої групи, дуже важливо враховувати рівень попередньої підготовки студентів, їх здатності до сприйняття та засвоєння навчального матеріалу. Саме це визначає методи навчання, які слід застосовувати викладачеві [1]. Крім того, при викладанні фізики дуже важливо показувати студентам, як фізичні закони та явища використовуються на практиці. Для цієї мети дуже ефективним є використання сюжетних задач.

Сюжетними (інші назви: текстові, практичні, аналітичні) називають задачі, в яких описаний якийсь життєвий сюжет (явище, подія, процес), з метою знаходження певних кількісних характеристик, або значень [2]. Задачі такого типу зустрічалися ще в давньому Єгипті, Вавилоні та Китаї. Зазвичай у них описуються певні ситуації, що зустрічаються в повсякденному житті. У звичних задачниках, наприклад, це катання на ковзанах, чи санчатах, піднімання, чи кидання предметів і т.ін.

В наш час, однак, ситуації, що були повсякденними і звичними ще для попереднього покоління, стають для сучасної молоді чимось на зразок історій з давнього, у чомусь навіть казкового життя. Характерний приклад – широко поширене в Інтернеті трактування сучасними дітьми класичного вірша Олександра Пушкіна: «бразды пушистые взрывая, летит кибитка удалая». У багатьох випадках вторинна реальність, що створюється в першу чергу масовою культурою, соціальними мережами та онлайн-іграми, для багатьох підлітків є більш знайомою та звичною, ніж реальність фізична [3]. В будь-якому разі вона більш яскрава та приваблива.

Враховувати це можна, наприклад, створюючи задачі, в яких використовуються персонажі масової культури, чи просто комічні ситуації, що

привертають увагу і викликають зацікавлення, як, наприклад зроблено у відомій книзі Григорія Остера [4].

Автор цієї статті вже кілька років використовує цей підхід, готуючи задачі для університетської олімпіади з фізики. Наприклад, у цьому році серед інших було використано псевдоісторичну задачу з двох частин. Наводжу її текст.

Задача 1.

Високовчений Му вирішив визначити товщину земного диска d . Для цього він припустив, що ідеальна черепаха, на панцирі якої стоять чотири стовпи, на яких тримається земний диск, має форму півкулі, радіус якої дорівнює радіусу земного диска $R = 6400$ км. Центр диска опирається на вершину панцира Світової черепахи, а сама вона повністю занурена в Океан. Му експериментально визначив, що середня густина земного диска $\rho_d = 5500$ кг/м³, а морських черепах, яких він взяв за зразок, $\rho_c = 900$ кг/м³. Чому дорівнює товщина диска, розрахована високовченим Му, якщо вода Океану прісна, а все на світі знаходиться в однорідному вертикальному гравітаційному полі?

Задача 2.

Через триста років високовчений Да, використавши аналогію між електричними та гравітаційними явищами, та експериментально визначене значення g , підрахував товщину земного диска d_1 у місці, де знаходиться пуп Землі, тобто точці, рівновіддаленій від країв земного диску. Товщина більше ніж на порядок відрізнялась від визначеної високовченим Му, а оскільки той не міг помилитись, високовчений Да вирішив переглянути моделі Океану та Світової черепахи. По-перше, Океан є джерелом гравітаційного поля і не може бути нескінченним, а являє собою водяну кулю радіусом R_0 , по поверхні якої плаває Світова черепаха. По друге, ця черепаха, як ідеальний об'єкт повинна всередині мати вакуум. Підрахуйте: а) товщину d_1 земного диска, яку отримав високовчений Да; б) радіус R_0 Океану при якому прискорення вільного падіння біля його поверхні дорівнює g ; в) на яку величину ΔR_0 зменшиться радіус Океану, якщо Світова черепаха, що відповідає моделі високовченого Да, вирішить перебраться до іншого Океану. Розміри земного диску та Світової черепахи, а також густину диску взяти у попередній задачі.

Опитування учасників олімпіади показало, що задачі викликали зацікавленість студентів. Більше того, зросла їх активність на заняттях з фізики,

що, власне, і було метою створення задач такого роду. Автор збирається і надалі продовжувати свої зусилля в цьому напрямку і закликає до цього всіх зацікавлених у популяризації фізики серед молоді.

Література

1. Кузьменко Г.М. Розвиток пізнавальної мотивації на лекціях із фізики / Г.М. Кузьменко // Педагогічні науки: збірник наукових праць. – Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2013. – Вип. 1 (57). – С. 66-71.
2. Аликаев С.С. Разработка сюжетных (текстовых) задач по физике. [Електронний ресурс] // Учительский портал: [сайт]. 2014. URL: <http://www.uchportal.ru/publ/23-1-0-4724> (дата звернення: 02.04.2018).
3. Некрасов С.Н., Некрасов В.С. Пределы деградации образа человека и задачи научной философии / С.Н. Некрасов, В.С. Некрасов Новые идеи в философии. Межвузовский сборник научных трудов. Выпуск 10. Пермь: ПГУ, 2001.
4. Остер Г. Задачник по физике. М.: АСТ, 2017, 128 с.

Тищенко М.А.

НТУУ «КПІ ім. І. Сікорського», Україна

КЛАССИФИКАЦИЯ ВЕБ ПРИЛОЖЕНИЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЦЕЛЯХ

Рынок программного обеспечения сегодня переживает бум не только в области развлекательного контента, но и приложений, которые, как уверяют разработчики, могут помочь изучить иностранные языки за считанные дни. Но являются ли предложенные истины верными?

Действительно, проведя анализ программного обеспечения, мы нашли множество совершенно разных вариантов программ, которые, на первый взгляд, могут помочь в изучении иностранного языка. Сравнив их, мы можем привести следующую классификацию:

полностью платные приложения – программы, за использование которых пользователи должны изначально заплатить. Главный недостаток таких программ – зачастую мы покупаем «кота в мешке», основываясь лишь на отзывах уже купивших этот программный продукт. Но это приложение может не полностью соответствовать всем целям нашего образовательного процесса;

пробная версия приложения – программное обеспечение, которое преподаватель и студенты могут установить на какой-то период времени и использовать его до определённой даты. Часто такие приложения можно использовать без испытательного срока, но без полного функционального инструментария. Если первый вариант может быть полезен преподавателю на этапе тестирования и планирования занятий, чтобы испытать возможности системы и, в случае, если программа полностью удовлетворяет образовательные потребности, предложить последующее использование в качестве рабочего инструмента, то второй вариант – с ограниченными функциональными инструментами – может стать камнем преткновения в процессе выбора нужной программы, поскольку, не понимая весь спектр программных возможностей, сложно остановить свой выбор на этой программе и, тем более, предложить использовать её на постоянной основе за дополнительную плату;

бесплатные приложения – это программные комплексы, которые, как преподаватель, так и студенты, могут использовать бесплатно, не нарушая авторские права разработчика. Но, стоит отметить, что труд разработчика тоже должен оплачиваться, поэтому, в 99 процентах из 100 такие программы насыщены контентом рекламного характера. На самом деле, это огромный недостаток, поскольку:

- частота появления рекламных объявлений может быть чрезвычайно высокой;
- вместимость рекламных объявлений может отвлечь пользователя;
- контент объявлений может содержать вредоносный код, что, в свою очередь, приведёт к заражению устройства компьютерным вирусом.

Анализ исследований отечественных и зарубежных учёных в области методики преподавания иностранных языков показал, что чаще всего выбор приходится на использование бесплатного программного обеспечения, к примеру, платформы MOODLE, но с дальнейшей доработкой её модулей под конкретные образовательные цели.

Наши зарубежные коллеги из Франции, к примеру, используют эту платформу на законодательном уровне и предлагают полностью дистанционное образование в режиме онлайн. Вся структура учебных курсов строится исключительно на бесплатной платформе MOODLE, но элементы этой платформы доработаны разработчиками из отдела информационных технологий, который является штатным подразделением университета. Ознакомившись с их опытом, можно сделать выводы, что использование этой платформы имеет существенные преимущества над всеми выше описанными приложениями, так как все модули программ полностью взаимосвязаны от этапа планирования учебных программ до реализации режима обучения и результативности качества самого обучения студентами. По схожей схеме работает система образования в Массачусетском технологическом институте, который уже давно стал образцом для подражания множества высших учебных заведений всего мира. Единственным различием с ранее приведенным французским университетом является тот факт, что в Массачусетском институте большинство учебных курсов можно найти в свободном доступе на официальном сайте университета (начиная учебными программами и заканчивая авторскими методическими разработками).

Литература:

1. Дробахина А.Н. Методика обучения студентов-бакалавров прикладной информатики проектированию информационных систем. // Педагогический опыт: теория, методика, практика: Международная научно–практическая конференция. – Чебоксары, 2015, Т. 1. № 3 (4). С. 174-176.
2. Официальный сайт платформы MOODLE - <https://moodle.org>
3. Официальный сайт Массачусетского технологического института - <http://web.mit.edu/>
4. Официальный сайт Национального центра дистанционного образования CNED - <http://www.cned.fr/>

**магистр, старший преподаватель Петрова А.В.,
магистр, преподаватель Шипилова Ю.В.**

*Северо-Казахстанский государственный университет им. М. Козыбаева г.
Петропавловск, Казахстан*

РАЗВИТИЕ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НАВЫКОВ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

В настоящее время весьма значимым является компетентностный подход к обучению и личностно - ориентированная модель преподавания любой дисциплины. В связи с этим особую значимость приобретает формирование у ребенка не только определенных знаний, навыков и умений, но и навыков и умений самостоятельной работы, в основе которой лежит способность школьников к самостоятельному выполнению заданий, поиску информации, организации собственной деятельности [1].

Наиболее оптимальный период для формирования у ребенка навыков самостоятельности - это младший школьный возраст. Для этого периода характерен ряд психических и психофизиологических преобразований и качеств, которые могут лежать в основе дальнейшего развития ребенка. Навыки самостоятельной работы могут формироваться на любом уроке, в том числе на уроке русского языка в начальной школе.

Современный образовательный процесс характеризуется процессом модернизации. Акцент делается на формирование таких качеств ребенка, при которых он будет готов к самостоятельному поиску информации. Сегодня самостоятельная работа широко применяется как в основной, так и в начальной школе, помогая развивать познавательные способности и познавательную самостоятельность учащихся [2, с.34].

Самостоятельная работа развивает у учащихся инициативу, упорство в достижении цели, вырабатывает умение анализировать факты и явления, учит самостоятельному мышлению, служит ведущим средством превращения полученных знаний в умения и навыки. Продуктом выполнения самостоятельной работы является либо новое знание, либо углубление и

расширение сферы действия уже полученных знаний. В начальной школе проблема повышения роли самостоятельной работы учащихся обусловлена непрерывно возрастающим информационным потоком научных и практических знаний, отражением ее значимости в образовательных документах и возрастными особенностями младших школьников.

Для повышение уровня сформированности навыков самостоятельной учебной деятельности младших школьников можно использовать разработанные разноуровневые задания для самостоятельных работ.

Например, при изучении темы: «Гласные звуки. Правописание слов с безударным гласным звуком в корне» были подобраны следующие задания:

воспроизводящий уровень

1. Прочитай. Вставь пропущенные буквы. Напиши проверочные слова.

Д(о,а)лёкий, л(а,о)скал, др(а,о)жал, л(и,е)сёнок, т(е,и)пло, зв(е,и)зда, в(и,е)сло, ст(а,о)да, т(и,е)мнота, ст(о,а)нал, т(е, я,и)жёлый.

реконструктивно-вариативный уровень

1. Прочитай. Вставь пропущенные буквы. Напиши проверочные слова.

Д...лёкий, л...скал, др...жал, л...сёнок, т...пло, зв...зда, в...сло, ст...да, т...мнота, ст...нал, т...жёлый.

частично-поисковый уровень

1. Прочитай. Вставь пропущенные буквы. Напиши проверочные слова.

Д...лёкий, л...скал, др...жал, л...сёнок, т...пло, зв...зда, в...сло, ст...да, т...мнота, ст...нал, т...жёлый.

Придумай предложение со словами из этой группы.

При изучении темы: «Звонкие и глухие согласные звуки»:

воспроизводящий уровень

1. Спишите. Вставьте пропущенные буквы. Напишите проверочные.

1. Ястре(б, п) - ..., арбу(с, з) - ..., гара(ш, ж) - ..., жира(в, ф) - ..., заво(т, д) - ..., гвоз(д, т)ь - ..., ёр(ж, ш) - ..., вежли(в, ф) - ..., хоро(ж, ш) -

2. Ры(б, п)ки, бли(с, з)кий, кро(ш, ж)ки, чес?ный, поз?но, свис?нул, нахо(д, т)ка, здра?ствуйте, ла(п, б)ка, сла(т, д)кий, иву(ш, ж)ка.

реконструктивно-вариативный уровень

1. Прочитайте слова. Вставьте пропущенные буквы. Напишите проверочные.

Ястре... - ..., арбу... - ..., гара... - ..., жира... - ..., заво... - ..., гвоз...ь - ..., ёр... -..., вежли... - ..., хоро... -....

частично-поисковый уровень

1. Прочитайте слова. Вставьте пропущенные буквы. Напишите проверочные.

Разделите слова на 2 группы.

Ястре... - ..., арбу... - ..., гара... - ..., жира... - ..., заво... - ..., гвоз...ь - ..., ёр... -..., вежли... - ..., хоро... -....

Задания первого уровня сложности включались в самостоятельную работу на уроках изучения нового материала. Задания второго уровня сложности использовались в самостоятельных работах на повторение и закрепление изученного материала. Задания третьего уровня сложности включались в самостоятельные работы по завершению изучения какой-либо темы.

Литература:

1. Хакунова Ф. П. Особенности организации самостоятельной работы обучающихся// Начальная школа.- 2017.- № 1.- С. 70.
2. Гаркунова И.Л. Формирование приемов самостоятельной работы на уроках чтения / И.Л. Гаркунова // Начальная школа. – 2016. – №1. – С. 33–36.
3. Матренина Л. Ф. Организация самостоятельной работы студентов.- М.: МИРЭА, 2003

Викладач Шишкіна Л.О.

Криворізький державний комерційно-економічний технікум, Україна

ПОНЯТТЯ «КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ» В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

В недалекому майбутньому, передбачає Р. Пауль, головним капіталом буде вже не сама інформація, а її ефективний виробник. Отже, здібність обробляти інформацію буде підвищуватися в ціні, відповідно й навички критичного мислення стануть запорукою успіху в інформаційному суспільстві. Сучасний світ, стверджує вчений, потребує постійного вдосконалення навичок мислення^[1]. Це перша вагома причина, чому слід навчати критичного мислення. Безперечно, впровадження навчання, орієнтованого на розвиток критичного мислення, є нагальною методичною проблемою сучасної освіти. ХХІ ст. стане часом, коли саме розумові здібності окремих людей, а не природні ресурси, капітал і технології, визначатимуть вирішальну грань між успіхом і невдачею, між лідерами та веденими. Уміння критично мислити забезпечує науково—технічний і суспільний прогрес та є запорукою демократії, а освіта відіграє в його розвитку першорядну роль.

Мислення функціонує на різних ієрархічно підпорядкованих рівнях: 1) Операційний рівень мислення Відповідає за поняття про предмети та дії з ними. Забезпечує реалізацію необхідних інтелектуальних процедур; використання оперативних систем, що уможливлюють виконання дії зі знаннями; актуалізацію сформованих у суб'єкта інтелектуальних навичок і звичок, важливих для здійснення операцій. Мислення пов'язане з довготривалою та оперативною пам'яттю, яка зберігає потрібні для розв'язання проблеми візуальні, слухові, дотикові, моторні, емоційні образи предметів. Оперативна пам'ять згадує в потрібний момент необхідну інформацію.

2) Предметний рівень мислення. Його ознаками є сприймання проблемної ситуації, задачі, виокремлення в ній сутнісних умов, категоризація її змістових характеристик у системі понять, трансформація використовуваних понять у

засоби розв'язання проблемної ситуації. 3) Рефлексивний рівень мислення. Пов'язаний з інтелектуальною рефлексією — усвідомленням сутності мислення як системи власних дій, їх змістовних основ, поглядом з боку на свою інтелектуальну діяльність. Людина фіксує значущі моменти інтелектуального пошуку, спроби зрозуміти їх сенс у розв'язанні задачі, оцінює використані стратегії та перспективи, виробляє орієнтири наступного пошуку, передбачає подальші кроки. Інтелектуальна рефлексія є фактором організації мислення через визначення напряму пізнавальної активності людини, вияв і фіксацію розривів, оцінювання їх «розміру», а також добір, створення засобів для їх конструктивного подолання. Вона починається із сумніву, але не невпевненості, коли звичні прийоми і стратегії не спрацьовують. Ознаки рефлексії — закріплення дій (що я роблю?), запитання суб'єкта до себе.

Проявляється інтелектуальна рефлексія у фіксаціях і настановах («так», «та», «значить», «ну ось», «зараз», «так би мовити», «значить так»), питаннях («чому ж так?», «над чим тут думати?», «як вийшло, що...?», «а що, задача розв'язується?»), оцінках («зрозуміло, що...», «дивно», «зовсім нічого не зрозуміло», «тут щось не так», «тут треба інакше»), передбаченнях («припустимо, що...», «мені здається», «можна сказати, що...», «а може бути»), твердженнях («то тоді», «значить», «напевно»).

4) Особистісний рівень мислення. Виявляється у виникненні мотивації до виконання завдання, намаганні продуктивно вирішити суперечності, що становлять її основу; пошуку рішення, оцінюванні власних зусиль і самопочуття, індивідуальності; стимулюванні та активізації вольової рішучості, самоконтролі і самодисципліни для подолання труднощів у зв'язку з розв'язуванням проблеми. Характерною ознакою особистісного рівня мислення є його самоорганізація. Основний сенс мисленнєвої діяльності — інтелектуальна проблема. Особистісні детермінанти її виявляються у виборі стратегій розв'язання проблемної задачі, які можуть бути пов'язані з намаганням освоїти предметний зміст задачі, оцінити свої зусилля та інтелектуальні можливості. Про зорієнтованість людини на мисленнєву діяльність свідчать оптимальний обсяг орієнтувань у предметному світі, відповідність його цілям діяльності, відсутність емоцій, які блокують розумову діяльність, послідовності дій.

При труднощах людина намагається усвідомити перешкоду, розрив у ситуації, формулюючи і вербалізуючи їх, конкретизуючи цілі, оптимізуючи засоби їх досягнення, фіксуючи результати.

5) Комунікативний рівень мислення. Передбачає осмислення розв'язку у взаємодії з іншими людьми та позиціями, випробування його контраргументами тощо. Рівні перераховані у порядку їх умовного розташування один над одним. Перший та другий рівні виконують реалізацію змістовних функцій в розумовому процесі; третій, четвертий та п'ятий здійснюють регулятивно-сміслові функції.

Література

1. Сектор інноваційних освітніх технологій лабораторії модерної історії України та інноваційних освітніх технологій Запорізького національного університету <http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/125.ukr.html>
2. Тимоха С. Теоретичні основи розвитку критичного мислення студентів // Гуманізація навчально-виховного процесу. — Випуск LV. Частина II. — Слов'янськ — 2011 // http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/gnvp/2011_55_2/8.pdf

Викладач Шкурко В.В.

Криворізький державний комерційно-економічний технікум, Україна

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ МИСЛЕННЯ

До числа найскладніших наукових проблем, над якими працюють психологи, філософи та культурологи, належить проблема мислення, зокрема, питання визначення його сутнісних механізмів, джерел активності та функціонування, методів розвитку та функціонування.

Однією з перших теорій, яка історично склалась і до наших днів значно впливає на психологічну науку, є асоціаністська теорія. Її основи були закладені Гобсом і розвинуті у ХІХ ст. в Англії Спенсером та Беном, у Німеччині – Гербартом, Ебінгаузом і Вундтом, у Франції – Теном. В її основу покладено поняття асоціації, яка розумілась як зв'язок між елементами психічної діяльності – відчуттями, уявленнями та поняттями, які виникають під впливом повторення їх поєднань у часі та просторі.

Процес мислення з цих позицій як потік складних асоціативних ланцюжків, які протікають у свідомості. Джерело створення ідей, згідно з цим трактування, пересувалося у зовнішній світ, вилучалось із свідомості суб'єкта назовні. Енергія створення внутрішніх психологічних зв'язків між елементами мислення привносилося ззовні потоком зовнішньо-детермінованого досвіду та відчуттів. Детермінованість свідомості і творчості підсвідомими процесами підкреслювалась психологами-фрейдистами.

Концепція вторинної, похідної природи продуктів інтелектуальної діяльності розвивалась у руслі марксистської теорії відображення, в якій ідеї та поняття розглядались як відображення матеріального світу та суспільно-історичної практики (Маркс, Енгельс, Ленін та ін.).

Послідовне переведення погляду на мислення як на потік асоціацій стикається з невіршеними труднощами, перша з яких полягає у неможливості пояснити механізм виникнення нових ідей, тобто таких утворень, які б не траплялись у минулому досвіді суб'єкта, який пізнає. На другу трудність вказав А. Н. Леонтьєв. Асоціаністська концепція не дає змогу зрозуміти, "яким чином

асоціації, які утворюють розумові процеси, набувають вибіркового і цілеспрямованого характеру [6, 19].

Аби наблизитися до розуміння процесів творчого мислення, необхідно відмовитися від уявлень про вторинність, пасивність та зовнішню детермінованість інтелектуальної діяльності та визнати за нею здатність до активної само-детермінованості. З цього посилення виникли психологічні теорії, які протистоять асоціаністському розумінню мислення. До них належать роботи вюрцбюргської школи (Ах, Кюльпе, Мессер) та гештальтпсихології (Вертгеймер, Келер, Коффка, Левін, Дункер) [6, 20].

Вчені, що належали до вюрцбюргської школи, показали неможливість зведення внутрішніх розумових процесів до простого асоціювання словесних понять, їх цілеспрямованість і само-детермінованість, а також притаманну їм безобразність.

Представники гештальтпсихології розглядали у якості механізму творчого мислення переструктурування проблемної ситуації у свідомості суб'єкта, здійснюване не поелементно, а цілісно, у вигляді цілісної форми, "гештальту".

У результаті такого переструктурування виявляються нові, до того приховані у вихідній ситуації відносини і властивості, які слугують основою для інтуїтивних прозрінь, творчих рішень та нових ідей. Процес цей не може бути виведеним з попереднього досвіду й асоціацій, він є результатом внутрішньої само-детермінуючої активності мислення [6, 20].

Близьким до викладеного вище розуміння є інтуїтивістські теорії (представлені філософськи орієнтованими мислителями – Шеллінгом, Бергсоном та ін.). Бергсон протиставить інтуїцію логічному мисленню, вбачаючи її сутність у безпосередньому і цілісному розумінні об'єкта без попереднього навчання й логічного аналізу, шляхом "переплигування" через стадію дослідно-експериментального вивчення.

Різко антиасоціаністською є теорія так званих "бісоціацій" (Кестлер, Роменець), у рамках якої розглядається механізм утворення нових ідей з ідей, які не пов'язані очевидною спільністю.

О. В. Губенко пропонує наступну класифікацію теорій мислення, в основу якої покладене джерело енергії утворення продуктів інтелектуальної діяльності

– нових понять, ідей та гіпотез. Згідно цієї ознаки теорії мислення поділяються на епіфеноменолістичні та інтродетерміністичні [6, 20].

Література

1. Глейтман Г. и др. Основы психологии. — Санк-Петербург: изд-во "Речь", 2001г.
2. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія: Навчальний посібник. — Київ: МАУП, 2000.р.
3. Немов Р. С. Психология. — Москва: "Просвещение", 1995.г.
4. Основы психологических знаний: Учебное пособие/ Автор-составитель Г. В. Щёкин. — Киев: МАУП, 1999.г.
5. "Психолог" /pshycholog@lveresnya. com. ua\
6. Практична психологія та соціальна робота, 1998 р., № 6-7.

Свірепчук І.А.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ШЛЯХОМ КОМП'ЮТЕРІЗАЦІЇ

Технічні засоби навчання— це якісно нове знаряддя викладача. В чому ж їх переваги?

По-перше, вони сприяють вирішенню проблеми масовості в навчанні (телебачення дозволяє викладачам здійснювати такі види діяльності як пояснення і показ і в якійсь мірі управління аудиторією в декілька сотень тисяч). Але у радіо і телебачення є і один великий недолік. Вони виключають можливість зворотного зв'язку, тобто передачі викладачу інформації про рівень навченості студентів. Але сьогодні вже намітилося вирішення цієї проблеми за допомогою організації, наприклад, телемостів на занятті з іноземної мови.

По-друге, ТЗН здатні індивідуалізувати навчання. Формування мовних навичок і розвиток мовних вмінь формується у студентів нерівномірно, що залежить від їх імітаційних можливостей і від пам'яті, і від наявності музичного слуху, і від порогу стомленості, і від ступеню вмотивованості.

По-третє, ТЗН здатні забезпечити стовідсоткову активність студентів. Під час роботи з ними всі студенти охоплені, тобто постійно працюють, а не очікують своєї черги, як це відбувається в загальних умовах навчання говорінню на іноземній мові.

По-четверте, ТЗН дають можливість організувати самостійну роботу студентів при формуванні навичок і вмінь усного мовлення. Індивідуальні завдання під час роботи зі звукозаписом студенти можуть отримувати відповідно своїм здібностям.

По-п'яте, технічні засоби краще ніж які-небудь інші засоби навчання спроможні реалізувати дидактичний принцип наявності. В даному випадку широко представлена не тільки зорова, але й слухова наявність, й зорово-слухова наявність одночасно. Представлення учбової інформації, наприклад, на компакт-

диску для робот з яким потрібен комп'ютер, має широкі можливості наявності. На відміну від книги тут, крім тексту і графіки можуть розташовуватися звукові, мультиплікаційні і відеофрагменти.

По-шосте, технічні засоби дозволяють ефективніше організувати навчання аудіюванню. Наприклад, при використанні викладачем запису радіопередачі новин, записаних з радіо на диктофон, у викладача з'являється можливість акцентувати увагу студентів на певних мовних моментах. Так, наприклад, типовим для передачі радіо Бі-бі-сі є об'ява : «This is London calling. 17 hours Greenwich Mean Time (середній сонячний час). The news». Що відповідно означає: «Говорить Лондон. 17 годин по Гринвічу. Новини.» Звісно, коли викладач звертає увагу студентів на певні тонкощі при опануванні іноземною мовою, це дає великий ефект в навчанні аудіюванню і сприяє кращій організації навчання іноземній мови.

По-сьоме, якщо радіо і телебачення поки що виключає зворотній зв'язок, то ціла низка інших технічних засобів такий зв'язок надає. В лінгафонному кабінеті викладач може підключитися до будь-якої kabini і перевірити будь-якого студента. Таким чином, перевага технічних засобів навчання є їх можливість реалізовувати зворотній зв'язок – основну функцію контролю та самоконтролю.

В останні роки отримала широке розповсюдження інтенсифікація процесу навчання шляхом комп'ютеризації. Сучасне інформаційне суспільство вимагає від системи освіти підготовки спеціалістів, які можуть використовувати комп'ютерну техніку для рішення професійних задач.

До технічних засобів навчання вищого порядку належить техніка, яка працює по схематичним аналогам мозку людини.

Найбільш доступною формою автоматизації навчання є застосування комп'ютерів, тобто використання машинного часу для навчання і обробки результатів контрольної перевірки знань студентів. Все більше використання комп'ютерів дозволяє автоматизувати, а тим самим спростити складну процедуру, котру використовують викладачі при створенні методичних та навчальних посібників. Ці посібники, так звані «електронні підручники», мають ряд переваг. А саме: а) автоматизація створення і зберігання даних влюбій необхідній формі; б) необмежений об'єм даних.

В новому тисячолітті особливого значення набувають комп'ютерні і мультимедійні засоби, нові інформаційні технології, котрі дозволяють оптимізувати накопичення, фіксацію і передачу культурної та мовної інформації.

Сучасні підходи до навчання іноземній мові за допомогою комп'ютерних технологій співвідносяться з програмами, котрі повинні: 1) бути джерелом лінгвістичної інформації; 2) виступати в ролі партнера – співрозмовника в учбовому діалозі на іноземній мові; 3) мати графічні засоби для моделювання мікросвітів культурологічного плану.

Основні переваги використання комп'ютерів в процесі навчання іноземній мові:

Комп'ютер може брати на себе роль активного партнера і тим самим стимулювати активність студента.

Він сприяє індивідуалізації навчального процесу.

Він вносить в навчальний процес нові пізнавальні засоби і поповнення баз даних.

Комп'ютер дозволяє контролювати навчальний процес і є ідеальним тренажером для самостійної роботи студента.

Комп'ютер є ведучим і масовим засобом навчання, котрий зближує середовище навчання з оточуючим світом, створюючи віртуальну реальність.

Найбільш популярним і розповсюдженим, особливо за кордоном, є дистанційне навчання через телекомунікаційні мережі «Інтернет».

Професійно-орієнтована технологія навчання будь-якому предмету, яка побудована на принципі дистанційного навчання, – це особлива форма викладання, яка претендує на самостійний незалежний розвиток.

Не дивлячись на цілу низку безсумнівних переваг, використання комп'ютерних навчальних програм в навчальному процесі ще не може претендувати на повну заміну викладача. Головна їх функція в організації і виконанні рутинної, монотонної роботи, розвитку навичок шляхом тренування, підвищення активності студентів. Крім того, комп'ютерні навчальні програми надають широкі можливості для самоосвіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения /В.П. Беспалько, - М.: Педагогика, 1995. – 336 с.
2. Ваграменко Я.А. Информационные технологии и модернизация образования / Я.А. Ваграменко // Педагогическая информатика -2000 - №2. – С. 3-9.

Abitay¹ D.M., Askarova² A.S..

*¹2nd year master degree student of Kazakh philology and world languages Faculty
6M011900 «foreign language: two foreign languages» specialty. Kazakh State
Women's Teacher Training University, Kazakhstan, Almaty.*

*Email: Nice.dinara93@mail.ru.²PhD, senior teacher, Kazakh National University
named after Abay, Kazakhstan, Almaty.*

Email: askarova1950@mail.ru

WAYS OF FORMING OF TEACHER PHILOLOGIST PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE

Trying to improve the quality of education of Kazakhstan, also aspiration for being in step with the countries of high level in this sphere is matter of course. For this purpose following are needed: overview education paradigm, forming new national model and improve the quality of overture of those teachers who will be able to educate and prepare generation with new point of view and world view. «To be specialist of new formation» is one of the topical issue of education sphere which intended for searching new ways and methods intended to results with the purpose of improving education quality. In the process of education reformation and educational processes teacher-researcher and teacher-leader are became general personality by way of new formation teacher. In this article result-oriented meanings of philology teacher competence formation ways in the education sphere will be estimated and revealed.

Keywords: communicative competence, method, technique, information technology, competence.

First of all, it is better to determine the theoretical basis of professional communicative competence for clarifying the theoretical basis of teacher philologist professional competence. By the scholars reserches following two ideas are using in the process of forming and development of professional competence: competence and competency. Relying on the S.Ozhegov's dictionary "competence is knowledge and authoritativeness about any problem which is connected with certain professional position" and "competency is a sphere of personality or authorities competence who undertakes work in solving problems, realizing any

issues". [1] Competence in methodical dictionary is given as enrolment of knowledge, skills, habits gathered during the educational process of any subject, also skills to provide any work. Only well-structured methodology and its works directed to the professional growth could be guarantee of innovation. That is why it is so important for teacher-philologist to organize his work in new form to improve professional skills. [3] Communicative competence is to have communicative skills in foreign language at the international communication, in Kazakh language as State language and to know the ways of communicating with people. The knowledge which is received during the education is new quality of teacher in using the knowledge in practice, solving the problem, determining the structural form of pupil's training quality. Skills of realizing his professional work in high degree and further developing his profession. Teacher being always upon the look for new knowledge uses new educational methods separating the students skills and degree of understanding. Also teacher should be ready to answer for any question and develop his psychological and pedagogical knowledge. [4] Therefore, it is requirements of modern life for teachers to have informational knowledge, making fast decisions and think fast, have unique organizational skills and show the exact direction. Competence forming is expected results which expected to receive during the forming constructive skills of students, getting high level of intellectual activity and teaching for determining the lack of knowledge. In turn, during the education, growing up it is requires from teachers to form the personality who has certain competitive skills. Above all, before the forming communicative skills of students it should be right to consider a way of forming teacher-philologists' communicative competence. In my opinion, compared to today in the three language education system communicative competence development of teacher-philologists is so important. The reason is the level of knowledge of students and pupils will grow with the knowledge degree of teacher. We should prepare our future teachers for being competitive, all-round nation who can declare himself at the world stage. There is no doubt that our youth will be educated and well-bred if our teachers have good knowledge, miscellaneous. If to talk about the way of developing professional communicative competence of teachers-philologist, firstly we should start education at the higher educational establishment where the teacher-philologist is being educated. I believe that it will help not only in the professional sphere, but also in the private life of future professional if to follow some requirements. First of all, future professional should love his specialty.

Love for the profession should be formed at the university. There is no doubt that person who loves his specialty could grow up well-educated youth in the future. Secondly, we should wake love of teacher-philologists to their motherland. Youth who care about his motherland always will search new knowledge. Aims of curious and interested person is always evident and his future is clean. Thirdly, to teach us time every effectively. Explain that in this informative century they should take that they need and do not waste time for others. Only that person who can control his time and use for useful things could get around to all. Fourthly, they should be always upon the look. Above mentioned principles are the first steps to the forming professional communicative competence of teacher-philologists. As it will be hard to make researches without them.

Our value is golden century. Everything is ready for you. Only that person who will follow above mentioned principles and search knowledge will realize his dream and reach his goal. Nowadays, there are great help of informative tools in forming professional communicative competence. They can develop themselves all-round through the informative tools. It can be used to study foreign language and communicate with other people even being at home.

Government creates conditions for forming professional communicative competence of teachers. For example, free foreign language education. This gives many opportunities for teachers to learn English language as international language. [6] Also, undertaking an internship helps teacher-philologists to learn types of relationship. There should be psychologist to form and educate every student. For this purpose it is needed for teacher to learn types of relationship. Teacher should learn relationship concerning to the character and way of understanding of student. Then, forming professional communicative competence is an expectation of forming direction for searching through the high level of intellectual activity, understanding of new, learning to understand the lack of knowledge by the future teacher. This requires from teacher to form personality who has evaluated competence in character during the education and growing up. Following competence could help to receive requirements for teacher-philologist during the forming high level competence: [7]

To train for creativeness through knowledge sphere and language development;

To determine exact responsibilities of educational process, develop the culture of communal relationship;

To lend support for students,
create positive psychological environments and boost the activity of students for the researches;

To estimate the informative sphere,
show the direction and improve the intellect through the cognitive conference. In my point of view, all of this could help to form professional communicative competence of students [8]

In conclusion,
it is clear that forming professional communicative competence of teacher-philologists is the result of continuous work. The way of teacher is not so easy and full of responsibility. Good teacher could share with a lot and will receive many gratitude for his work.

References:

1. *Mektep direktorynyngorynbasary* [School vice-principal] #6, 2011 year
2. E.T. Akitbayev, *“Zheketulganungshygarmashylykdaryndylygyndamytuzholdary”* [Ways of person's creative development] - 2006 year, page 15
3. *Bilimdegizhanalyktar* [News of knowledge]. №3-4 2009 year.
4. *Qazaqstan mektebi* [School of Kazakhstan]. №11 2011 year.
5. K. Zhuniskhanov, *Basekelestikke kabilettitulgatarbieleu* [Grow up competitive person]. 2008y., page 3-39. 7.
6. Presidential message of Republic of Kazakhstan President N.A. Nazarbayev *“Zhana alemdegi Zhana Qazaqstan”* - *strategiyasy kalyptaskan memleketting zhanasayasibagyty* [Strategy “New Kazakhstan in New World” - new way of formed country].
7. Kazakh language. Encyclopedia. Almaty: RoK ministry knowledge, culture and health ministries, Kazakhstan development institute, 1998 year, page 509
8. K. Mendayakhova. *“Bailanystyryp soileuge uiretu arkyly kazak tilin okytuding gylymi-adistemelik negizderi”* [Scientific methodological basis of teaching Kazakh language through coherent speech teaching].

Байшалова Р.Б.

*Т.Тоқтаров атындағы орта мектебі МДШО КММ «Балбөбек
Алматы облысы, Талдықорған қ., Ақсу ауданы, Саға –бүйен ауылы, Қазақстан*

ҰЛТТЫҚ ТАНЫМ-ТӘРБИЕНІҢ БАСТАУЫ

«Қазақстанның бірегей халықтарының ұлтаралық және мәдениетаралық ынтымағы мен жетілуін қамтамасыз ете отырып, қазақ халқының көп ғасырлық дәстүрлерін, тілі мен мәдениетін сақтаймыз және дамыта түсеміз»

Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына арнаған Жолдауынан

Қазақ халқының ұлттық тәрбиесі– әлемде теңдесі жоқ тәрбие. Жалпы «ұлттық» деген сөздің астарында елге, жерге, тілімізге, дінімізге деген құрмет жатыр. Рухы асқақ., іргесі берік ел боламыз десек, ең бастысы, ұрпақ тәрбиесі мен біліміне сергек қарауымыз қажет. Бұл жөнінде Абай атамыз: «балаға мінез үш алуан адамнан жұғады: бірінші – ата-анасынан, екінші– ұстазынан, үшіншісі – құрбысынан», –деген екен. Ұлттық тәрбиені ұлттық сана-сезімі жоғары болашақ маман жастарды тәрбиелеуге негізделген білім беру жүйесінің құрамдас бөлігі ретінде қарауға болады. Ол үшін ұлттық сана-сезімі қалыптасқан, ұлттық мүдденің өркендеуіне үлес қоса алатын, ұлттық құндылықтар мен жалпыадамзаттық құндылықтарды өзара ұштастыра алатын толық кемелді, ұлтжанды тұлғаны тәрбиелеуді мақсат етіп алуымыз жөн.

Ұлттық таным–әрбір ұлттың, халықтың ұлттық тарих сахнасында ғасырлар бойы қалыптасқан ұлттық құндылықтары, мәдениеті мен тілі, діні мен тілі, әдет-ғұрып, салт –дәстүрлері мен наным-сенімдері. Ұлттық танымды әрбір халықтың болмысының барлық саласымен тамырлас, астас жатқан қасиетті ұғым ретінде қараған жөн. Ал тәрбиенің бастауы – ол ғибратты, ғұмырлы, ғасырлар бойы бойымызға салт-дәстүрмен берілген – ұлттық тәрбие тағылымы. Сан ғасырлар бойы шектеулі шеңбер аясынан шырмауықтай шырмалып шыға алмай келген ұлттық тәрбиені жаңа талапқа сай жаңғыртып, өсіп келе жатқан жас

ұрпаққа толыққанды жеткізсек, таптырмас тағылым болары сөзсіз. Ұлттық тәрбиенің мақсаты – ұлттық сана-сезімі қалыптасқан, ұлттық мүдденің өркендеуіне үлес қоса алатын ұлттық құндылықтар мен жалпы адамзаттық құндылықтарды өзара ұштастыра алатын ұлтжанды тұлғаны тәрбиелеу. Ұлттық тәрбиенің міндеті – мәдени-әлеуметтік өзгермелі жағдайдағы ұлттық тәрбиенің діңгегі – ана тілі болып қалатынын негіздеу, қазақ тілі мен тарихын, мәдениеті мен ділін, салт-дәстүрі мен дінін құрметтеуде жастардың ұлттық интеллектуалдық мінез-құлқын қалыптастыру, бүгінгі қазақ елінің индустриалық-инновациялық жүйесінің дамуын қамтамасыз ететін парасатты, ұлттық сипаттағы белсенді іс-әрекетке тәрбиелеу, білім және мәдени-рухани тұрғыда басқа өркениеттермен бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ету, қоғам мен адам, адам мен табиғат қарым-қатынасының өркениеттілік сана-сезімін ұлттық рухта қалыптастыру.

Қазақ халқының даналығы, тәрбие тағылымы – тамыры тереңде жатқан асыл қазынаның бірі. Сондықтан, тәрбиенің діңгегін босатпай, шұбарламай, тектілікпен, сөзіміз сүйектен өтіп, жүрекке жететіндей мағыналы, мазмұнды сөз саптауымызбен өсіп келе жатқан ұрпақты тәрбиелеу біздің борышымыз.

Қоғамның белгілі қайраткері, ақын М.Шахановтың: «Халықта ең бірінші ұлттық рух болуы керек», – дегенін әр кез есте сақтап, еліміздің жарқын болашағы үшін атсалысуымыз қажет. Ол үшін біз, ұстаздар қауымы, оқушыларға салт-дәстүрлерді жай ғана үйретіп қана қоймай, олардың тәрбиелік түп-тамырын, мәнін, алтын діңгегін түсіндіре білуіміз керек.

Халқымыз ұл баланың тәрбиесіне ерекше көңіл бөлген. Қай халықта да ұл бала тәрбиесі – әке меншігінде. «Ата көрген оқ жонар, шеше көрген тон пішер» дей отырып, қазақ отбасында әкелер өзінің білетін бар өнерін ұрпағына үйретіп, оларды мерген, аңшы, яғни «сегіз қырлы, бір сырлы» жігіт етіп тәрбиелеген. Бала ес білгеннен бастап, оның құлағына «сен ертеңгі шаңырақ иесісің, болашақ әкесің, арқа сүйер жарсың, отбасының асыраушысысың, сондықтан да жаманнан жирен, жақсыдан үйрен» деген сөздерді құйып отырған. «Ер баланы алты жасқа дейін хандай көтер, сыйла. Алты жастан он алты жасқа дейін құлша жұмса. Он алты жасқа толғасын досыңдай сырлас, сыйлас» деген қазақтың ұлттық таным-түсінігі бар. Ұл тәрбиелей отырып, жер иесін тәрбиелейміз, қыз тәрбиелей отырып, ұлтты тәрбиелейміз.

Қазақ халқы қыздарын «үйдің құты, ауылдың көркі, береке-бірлік пен татулықтың ұйытқысы» деп ерекше құрметтеп, аялап, ардақтаудың арқасында, қазақ халқында ақыл-парасатымен ел билеп, ру-тайпа басқарған көсем, шешен, би, ел-жұрты аттарын қадір тұтқан қасиетті, аналарымыз көп болған. Қазақ халқының тәрбиесі қыздарды арлы болып, адамгершілігін биік ұстауға; өнерлі іскер болып, ар-абыройын таза ұстауға баулиды. Ерлерді қадірлеуге, құрметтеуге, отбасының ұйтқысы, перзенттерінің тәрбиешісі, ұстазы болып, адамдық арына дақ түсірмейтін өнегелі, үлгі-тағылымды адам болып есеюге баулиды.

Ұрпақ тәрбиесі – ұлт тәрбиесі, сондықтан қазақ өз баласын тәртіпті, кішіпейіл, білімді, шебер, еңбеккор, келешекте үлгілі отбасы иесі болғанын қалап тәрбиелеген. Өйткені ұлтымыздың болашағы – тәрбиелі ұрпақтың қолында. Ендеше бүгінгі таңда адамгершілігі мол, сапалы да салауатты ұрпақ тәрбиелеуде тәрбиенің бастауы - ұлттық танымның алатын орны ерекше екендігіне көзіміз жетеді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Б.И.Иманбекова. Тәрбиеге жетекші. Алматы, 2004.
2. М.С.Керімбаева. «Ұлттық құндылықтарды қалыптастырудағы мектептің рөлі». Астана, 2007 ж.
3. С.Әбішқызы, Ж.Сарманов. «Ұлттық тәрбие – құндылығы мол дүние». 2008 ж.
4. <https://www.zakon.kz/4915574-aza-balasyn-alay-t-rbielegen.html>
5. Құрсабаев М.Қ., - Сейтен әлемі және ұлттық педагогика (ғылыми-монографиялық еңбек), Көкшетау, 2004, 195 бет.

Макаров Д. М.

Частное Учреждение Карагандинский коммерческий колледж

НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ НАЧАЛЬНОЙ ВОЕННОЙ ПОДГОТОВКИ

Курс начальной военной подготовки был и остается важной составляющей образовательного процесса. Как и любой другой урок, урок НВП должен быть современным, ярким, насыщенным, запоминающимся и для студентов и для преподавателя. Готовясь к очередному уроку, продумывая его этапы, любой преподаватель заранее продумывает методы и формы проведения урока, элементы педагогических технологий, которые он будет применять, какие компетенции он предполагает выработать у учащихся в процессе урока (цикла уроков), каков будет метод общения и управления аудиторией в процессе урока и так далее. Все эти понятия подчиняются целям урока и вытекающим из них задачам урока. Качественный урок - это хорошо продуманный урок. Урок НВП имеет свои особые характеристики в сравнении с другими уроками, а именно, в отличие от таких предметов, как, например, математика, химия, он пригодится учащемуся не столько в его будущей профессии, сколько в повседневной жизни, нынешней и будущей. Урок НВП имеет скорее прикладной характер. На его прикладном характере будут основываться цели урока, и эта его особенность является связующей нитью урока НВП со всеми остальными предметами.

Современная методика преподавания НВП должна включать в себя не только нестандартный, творческий урок, но и обширную внеклассную деятельность, кружковую работу. Что, на мой взгляд, включают в себя новые подходы к преподаванию начальной военной подготовки:

Применение инновационно-коммуникационных технологий, в т.ч. презентаций, флипчартов, возможностей мультимедиа, дистанционные конференции, конкурсы и т.д.

Формирование образовательных компетенций на уроках НВП.

Структуризация индивидуальной образовательной траектории каждого студента, т.е. выстраивание индивидуальной работы с каждым студентом, исходя из его возможностей, потребностей, интереса и т.д. Т.е. что это значит? Не каждому студенту дано, к примеру, быстро и четко разбирать автомат Калашникова. Для меня это означает лишь то, что я должен, исходя из интересов студента, подобрать ему такой вид деятельности, где он может полностью себя проявить и раскрыть, стать лидером именно в этой конкретной сфере. В этом и есть смысл, на мой взгляд, личностно-ориентированного обучения, о котором мы столько говорим.

Важность использования рефлексивного осмысления студента на уроках патриотического воспитания. То есть, студент должен понять, для чего это ему нужно, где он сможет это использовать, какая от этого польза, что нового и полезного он узнал для себя, с какими трудностями он столкнулся, как эти трудности были преодолены и т.д. Нужно отметить, что данный метод еще мало практикуется преподавателями. И, тем не менее, мы должны четко осознавать, что владение данной методикой помогает нам выявить ошибки, промахи, недостатки, а также и положительные моменты, что позволит в будущем скорректировать свою деятельность.

Внеклассная работа, как одна из форм патриотического воспитания студента, в т.ч. встречи учащихся с ветеранами-афганцами, проведение тематических мероприятий о ВОВ, походы, соревнования по военно-прикладным видам спорта.

Участие в международных дистанционных конкурсах, в том числе в дистанционных эвристических олимпиадах по военному делу.

Применение на уроках эвристических заданий.

Хотелось бы более подробно остановиться на проведении творческого урока НВП и внеклассной работе. Немного о целесообразности внедрения ИКТ на уроках начальной военной подготовки, их важности в формировании компетенций учащегося. Применение ИКТ в обучении способствует раскрытию, сохранению и развитию индивидуальных способностей у учащихся, присущего каждому человеку уникального сочетания личностных качеств; формированию у учащихся познавательных способностей, стремление к совершенствованию; обеспечению комплексности изучения явлений действительности, неразрывности взаимосвязи между различными предметами -естествознанием,

техникой, гуманитарными науками и искусством; постоянному динамическому обновлению содержания, форм и методов процесса обучения и воспитания.

На своих уроках я практикую не только теоретическую подготовку, использование практических умений и навыков, но и встречи с воинами-афганцами, которые в нашем городе оказывают действенную практическую помощь в воспитании подрастающего поколения. Стараюсь, чтобы такие уроки проходили на высоком эмоциональном уровне, что придает уроку особую эффективность, лучшую отдачу. Использую видеофрагменты, музыку, литературные отрывки. И делаю это с той целью, чтобы обогатить внутренний мир учащегося. Ведь не секрет, что многие учащиеся сейчас мало читают, не владеют информацией о ВОВ, афганской войне, многих исторических событиях и т.д.

Нельзя не сказать и о том, что для того, чтобы вести такую обширную работу, преподаватель сам должен самосовершенствоваться, участвовать в различных творческих конкурсах, мероприятиях, конкурсах профессионального мастерства, повышать свою квалификацию, в том числе и на дистанционных курсах, дистанционных педагогических конференциях, что позволяет общаться с огромным количеством коллег, разрешать многие педагогические проблемы и т.д.

Все это в совокупности позволяет более эффективно проводить патриотическую работу среди студентов разных возрастов, воспитывать в них чувство гордости за свой колледж, свой город, свою Республику, гражданскую ответственность. А это значит, что каждый из них вырастет настоящим патриотом своей Родины.

К.пед.н., доцент Огурцова О.Л.

Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Одна із сучасних тенденцій у навчанні іноземної мови стосується отримання певних знань у результаті взаємодії із системою, так званий експеринціальний підхід до навчання. Яскравим прикладом застосування такого підходу є методика навчання ділової англійської мови на основі наскрізної ділової гри, покладена в основу підручника “Business Projects”[1], що розрахований на навчання студентів, які вже володіють загальнонавчальною англійською мовою на рівні B1 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Один із основних факторів, що призводить до інтенсифікації та оптимізації навчання за даною методикою полягає у тому, що студенти активно конструюють знання щодо ефективного заснування та ведення бізнесу, використовуючи англійську мову як інструмент для спілкування, пошуку та обговорення інформації. Ефективність даної методики у практиці навчання можна пояснити його комунікативною направленістю та практичною орієнтованістю. Зокрема тим, що вся увага студентів зосереджена на отриманні певної інформації англійською мовою з подальшим її практичним застосуванням під час гри у бізнес та змагання за найкращий варіант рішення певної проблеми.

Між тим, сама організація навчання на основі гри, в основному, і є найбільш потужним мотиваційним фактором інтенсифікації та оптимізації навчання. Це пов'язано із явищем, яке у психології отримало назву “потоківий стан”, який характеризується повною чи частковою захопленістю певним видом діяльності. Відповідно до визначення, що дають вчені “*потоківий стан*”- це ментальний стан, який спонукає людину до росту у сенсі реалізації свого потенціалу і подальший вихід за межі цього потенціалу (1;2). Відповідно до класифікації Михая Чиксентмихайи [1] цей стан має наступні ознаки:

чіткі зрозумілі цілі;
 концентрація уваги;
 втрата почуття самоусвідомлення;
 викривлене сприйняття часу;
 добре налагоджений зворотній зв'язок;
 рівновага між можливостями суб'єкту та складністю завдання;
 відчуття повного контролю над ситуацією та діяльністю;
 діяльність сама по собі є винагородою та не потребує додаткової стимуляції.

Як зазначає ряд науковців [1; 2; 3] в психологічному стані “потoku” люди, як правило, працюють у своєму оптимальному режимі і повністю занурюються у те, чим займаються. Вчені Михей Чиксентмихайи та Лефевр також вважають, що стан “потoku” позитивно впливає на результативність роботи та навчання. Таким чином, навчальне середовище, що викликає у людей входження у стан “потoku”, може полегшити навчання та зробити його більш ефективним та приємним. При цьому, більшість авторів наголошують на двох основних складових, які можуть забезпечити входження у стан “потoku”, а саме- конкретність поставлених цілей та наявність швидкого зворотного зв'язку. До того ж, багато науковців наголошують на тому, що перебування у цьому стані сприяє навчанню, виникненню позитивного ставлення до того чи іншого виду діяльності та бажання її продовжувати. Таким чином, можемо зробити висновок, що принцип забезпечення входження у стан потоку слід більш широко застосовувати під час планування будь-якої діяльності, зокрема для розробки комп'ютерного цифрового навчального середовища.

Таким чином, на нашу думку, забезпечення входження студентів у стан “потoku” можна використати як один із принципів створення навчального середовища на основі ділової гри, яка буде реалізовуватися на основі комп'ютерної гри. При цьому, у межах гри можна забезпечити навчання граматичного матеріалу, лексики та навчити студентів ефективним комунікативним стратегіям в межах визначених ситуацій. При цьому таке навчання може відбуватися із активним використанням інформаційних та навчальних ресурсів мережі Інтернет. Нижче зробимо спробу визначити інші принципи побудови такого навчання.

Відповідно до дослідження, проведеного співробітником університету Пенсильванія Yuko Gotler, одним із ключових принципів побудови навчального середовища на основі комп'ютерної гри є максимальна навчальна автономія, яка може проявлятися у тому, що студенти зможуть вибирати рівень складності завдання, швидкість пред'явлення навчальної інформації та роботи з нею. Це відповідає основним положенням нової освітньої парадигми "Вміння ХХІ століття", яка була прийнята у США у 2011 році за участі представників уряду, бізнесу, освіти та неурядових громадських установ. У рамках даної парадигми було визначено не лише зміст основних дисциплін, але також навички та вміння, володіння якими необхідно для успішного життя у ХХІ столітті. Ці вміння включають: вміння навчання та інновацій, вміння роботи з інформацією, медіа та технологіями, вміння планувати свою кар'єру та життя.

Згідно цієї нової парадигми у процесі навчання студентів ділової англійської мови викладач повинен створити таке навчальне середовище та запропонувати такі засоби навчання, які б сприяли розвитку у студентів вмінь критичного мислення, стратегічного планування, навичок ефективного спілкування та співпраці. Таким чином студентів слід навчити ставити перед собою цілі, досягати їх, використовуючи для цього найбільш ефективні ресурси. При цьому слід підкреслити важливість індивідуальної роботи та досягнень у контексті оцінювання роботи групи.

У практиці навчання це означає, що студентам потрібно надати інструмент навчання, який би забезпечив їх найшвидше просування до поставленої мети, і, у той же час, міг бути засобом ефективного контролю цієї роботи викладачем.

Таким чином, використання таких ігрових елементів, які потенційно полегшують процес навчання як чітке формулювання цілей, можливість контролювати рівень своєї успішності, отримання швидкого зворотного зв'язку, збалансування складності завдання з навчальними можливостями студентів можуть забезпечити реалізацію принципу максимальної навчальної автономії під час побудови навчального середовища на основі комп'ютерної гри (чи іншого типу програмного забезпечення).

Література:

1. Csikszentmihalyi, M. (1996). Creativity: Flow and the psychology of discovery and invention. New York: HarperCollinsPublishers.
2. Методика англоязычного погружения в обучении английскому языку и специальным дисциплинам в экономических вузах. Монография. Под общей и научной редакцией О.Б. Тарнопольского, В.Е. Момота и С.П. Кожушко. – Дніпропетровськ: ДУЕП, 2008. – 236 с. (в соавторстве с В.Е. Момотом, С.П. Кожушко, З.М. Корневой, А.Д. Выселко, В.А. Жевагой).
3. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 288 с. (у співавторстві з С.П. Кожушко).

Кошербаева А., Жусупбекова Н.С., Камиева Г.С.

Казахский Национальный Педагогический Университет им. Абая, Казахстан

СПОСОБЫ АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ

Одной из важнейших проблем дидактики является проблема активизации познавательной деятельности учащихся на уроке. Под этим подразумевается целенаправленная деятельность учителя по стимулированию у школьников учебной активности. Активная мыслительная работа ученика на уроке, познавательная самостоятельность – залог успешного обучения. Для поддержания интереса учащихся к изучаемому материалу необходимо оптимальное сочетание активных и пассивных методов, соотнесение их выбора с содержанием материала, дидактическими целями урока, возрастными особенностями учащихся, уровнем подготовленности и способностями школьников.

Варианты развития самостоятельной познавательной деятельности учащихся:

Дидактические игры

Учебная игра выполняет несколько функций:

- оказывает воздействие на личность обучаемого, развивая его мышление, расширяя кругозор;
- учит ориентироваться в конкретной ситуации и применять знания для решения нестандартной учебной задачи;
- мотивирует и стимулирует познавательную деятельность учащихся, способствует развитию познавательного интереса.

К игре, как любой форме, предъявляются психологические требования:

- Как и любая деятельность, игровая деятельность на уроке должна быть мотивирована, а учащимся необходимо испытывать потребность в ней.
- Важную роль играет психологическая и интеллектуальная готовность к участию в игре.

- Для создания радостного настроения, взаимопонимания, дружелюбия учителю необходимо учитывать характер, темперамент, усидчивость, организованность, состояние здоровья каждого участника игры.

- Содержание игры должно быть интересно и значимо для её участников; игра завершается получением результатов, представляющих ценность для них.

Проблемные ситуации

Проблемные вопросы можно ставить на любом этапе изучения темы:

- при объяснении материала (в начале урока), чтобы вызвать интерес к изучаемому вопросу;

- при закреплении полученных знаний, что помогает обобщить изложенный материал и подводит учащихся к самостоятельному выводу;

- при контроле знаний (творческое применение знаний).

Проблемные вопросы, изобретательские и исследовательские задачи позволяют применить такие методические приемы, как поиск способов разрешения противоречия, изложения разных точек зрения на один и тот же вопрос и с разных позиций. Это побуждает учащихся делать сравнение, обобщение и выводы.

Для активизации познавательной деятельности возможно создание *проблемной ситуации на основе высказываний или фактов*. Предлагаю учащимся прокомментировать высказывания:

На уроках биологии для развития познавательного интереса учащихся использую *биологические задачи*. Верным является утверждение, что коль нет познавательной задачи, нет и работы мысли, есть задача - есть поиск ее решения. Постановка задач в процессе обучения повышает активность учащихся. Ученики исследуют явление, ищут пути его решения, выдвигают различные предположения, приводят доказательства, а это, несомненно, способствует активизации мыслительной деятельности школьников, развитию логического мышления, познавательной самостоятельности и в итоге формированию и развитию познавательного интереса к биологии.

На уроках биологии можно использовать следующие типы задач:

а) Задачи, способствующие развитию логического мышления.

б) Задачи на распознавание натуральных объектов.

в) Задачи на формирование умений выдвигать и доказывать гипотезы.

г) Задачи, способствующие развитию исследовательских навыков.

д) Задачи, помогающие устанавливать связь теоретических знаний с практическими.

е) Задачи, связанные с самонаблюдением.

ж) Задачи, содержащие новую для учащихся информацию.

При проведении уроков биологии для активизации мыслительной деятельности использую и *ситуационные задачи*. Представьте ситуацию, проанализируйте, составьте диалоги, возможно инсценирование.

Литература

1. Калмыкова, З.И. Зависимость уровня усвоения знаний от активности учащихся в обучении // Современная педагогика, 2009. - № 7. - С.18.
2. Щукина, Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. - М.: Просвещение, 2005. - 160 с.
3. Теоретические основы активизации творческой познавательной деятельности учащихся. Теория и практика образования: история и современность. - Липецк: ЛГПУ, 2001. - 185 с.
4. Кругликов, В. Н. Методы активизации познавательной деятельности. - С.-Пб.: Знание, 2006. - 190 с.
5. Организация познавательной деятельности учащихся / Под ред. В.Д Семенов. - Свердловск: Амалфея, 1985. – 140 с.
6. Осипова, Т.А. Любознательность - путь к познанию // Биология в школе, 2011. - №4 – С.31.

Ст. преподаватель, магистр педагогических наук Дерига Т.М.

*Восточно – Казахстанское училище искусств имени народных артистов
братьев Абдуллиных, Казахстан*

НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПОДГОТОВКЕ СОВРЕМЕННОГО СПЕЦИАЛИСТА

Понятие «технология обучения» на сегодняшний день не является общепринятым в традиционной педагогике. В документах ЮНЕСКО технология обучения рассматривается как системный метод создания, применения и определения всего процесса преподавания и усвоения знаний с учетом технических и человеческих ресурсов и их взаимодействия, ставящий своей задачей оптимизацию форм образования [1, с. 5].

С одной стороны, технология обучения - это совокупность методов и средств обработки, представления, изменения и предъявления учебной информации, с другой - это наука о способах воздействия преподавателя на учеников в процессе обучения с использованием необходимых технических или информационных средств. В технологии обучения содержание, методы и средства обучения находятся во взаимосвязи и взаимообусловленности. Педагогическое мастерство учителя состоит в том, чтобы отобрать нужное содержание, применить оптимальные методы и средства обучения в соответствии с программой и поставленными образовательными задачами.

Любая современная педагогическая технология представляет собой синтез достижений педагогической науки и практики, сочетание традиционных элементов прошлого опыта и того, что рождено социальным прогрессом, гуманизацией и демократизацией общества. Одна и та же технология в руках разных исполнителей может каждый раз выглядеть по-иному: здесь неизбежно присутствие личностной компоненты мастера, особенностей контингента учащихся, их общего настроения и психологического климата в классе. Результаты, достигнутые разными педагогами, использующими одну и ту же технологию, будут различными, однако близкими к некоему среднему индексу, характеризующему рассматриваемую технологию. То есть педагогическая

технология опосредуется свойствами личности, но не определяется ими [1, с. 5; 2, с. 415].

XXI век уже не ближайшее будущее, которое наступит когда-то. Это реальность наших дней. Может быть, кому-то кажется, что ничего в жизни школы не изменилось: и дети, которые приходят к нам в класс, такие же, как и десять — пятнадцать лет назад. Увы, но это не так. Сегодняшние мальчишки и девчонки совершенно по-другому воспринимают окружающий мир, прекрасно владеют техникой: они знают, где и как добыть важную информацию; следовательно, изменяется и статус, и роль учителя. Задачей педагогов по-прежнему является обеспечение интеллектуального, нравственного, культурного, физического развития подрастающего поколения. Делать это старыми способами и средствами невозможно. Объём информации, которую учитель должен передать детям, увеличивается с каждым годом в несколько раз, следовательно, репродуктивными методами этого достигнуть не реально. Необходимо внедрение научных достижений педагогики, психологии и технических средств в повседневную жизнь школы. Важно заинтересовать учеников самим процессом обучения, поддержать их в этот сложный момент, скоординировать действия. Таким образом, одной из задач педагога становится подготовка современного специалиста, владеющего новыми технологиями. Огромную помощь в этом процессе могут оказать компьютерные технологии и Интернет.

С.В. Кульневич считает: «Использование современных педагогических технологий делает обучение ярким, запоминающимся, интересным для учащихся, формируя эмоционально-положительное отношение к предмету, соответствуя реалиям сегодняшнего дня. Для учителя использование ИКТ является новыми формами, средствами обучения, воспитания и воздействия на ребенка. Доступность и разнообразие всех компьютерных технологий (трёхмерность, анимация, видео, звук) позволяют рассматривать ИКТ как учебно-развивающую сферу для творчества и самообразования.

Внедрение новых технологий в педагогический процесс и деятельность образовательных учреждений создаст предпосылки для нетрадиционного приобщения учащихся к изучению предмета, сделает обучение более эффективным. Одним из способов модернизации образования является внедрение в учебный процесс компьютерных технологий. В настоящее время

компьютерные технологии можно рассматривать как принципиально важное средство инновации образования, призванное изменить роли и функции участников образовательного процесса, а также повышать качество обучения»[3, с. 17].

Инновационные педагогические технологии сегодня во многом связывают с внедрением в обучение компьютера, средств электронной коммуникации. Однако проблема состоит не только в том, чтобы компьютер появился в классе как средство мобильной доставки традиционной образовательной информации, в том числе, из глобальных сетевых ресурсов. Самой важной задачей является разработка нового подхода к электронным методическим материалам, поиск новых концепций и методик обучения, освоение дидактического потенциала информационных, инфо-коммуникационных средств.

Литература:

1. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб.пособие / И.Ф. Харламов. - М.: Гардарики, 1999. – 519 с.
2. Лихачев Б.Т. Педагогика. Курс лекций: Учеб.пособие для студентов пед. учебн. заведений и слушателей ИПК и ФПИ / Б.Т. Лихачев. – М.: Юрайт, 1999. – 523 с.
3. Кульневич С.В. Педагогика личности от концепций до технологий: учеб.-практич. пособие для учителей и классных руководителей, студентов, магистрантов и аспирантов пед. учеб. заведений, слушателей ИПК. Ростов н/Д.: Творческий центр «Учитель», 2001. 160 с.

Шакиржанова И.С.- биология магистрі

III. Уәлиханов атындағы Көкшетау Мемлекеттік университеті, Қазақстан

Шакиржанов К.С.- информатика пәнінің мұғалімі

Ж.Мусин атындағы Көкшетау Жоғары Қазақ Педагогикалық колледжі

БИОЛОГИЯ КАБИНЕТІНДЕ ТІРІ ТАБИҒАТ БҰРЫШЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

«Болашақ ұрпақтың сапалы білім алуы үшін заманауи әдістер мен технологияларды ендіру, білім беру жүйесін тұтастай инновацияландыру, жастардың білімге қолжетімділігін кеңейту сияқты мәселелерге жыл сайынғы Жолдауда арнайы көңіл бөлінуі жастар мәселесінің мемлекеттік деңгейде қарастырылатынын көрсете отырып, еліміздің білім беру жүйесіне де зор міндеттер жүктейді [1].

Биологияны оқытудағы көрнекі құралдардың маңызы өте зор. Көрнекі құралдарынсыз тірі табиғатты оқытып, үйрету мүмкін емес, сондықтанда биология сабақтарының барлығында қолданылады [2].

Сабақтарда оқушылардың қызығушылығын арттырудың түрлі әдістері бар. Солардың бірі кабинетке- тірі табиғат бұрышын ұйымдастыру керек [3].

Биология пәнінде тірі табиғат бұрышын ұйымдастыру өте маңызды ізденісті талап етеді. Тірі табиғат бұрышында өсімдіктер бөлімінде бөлме, төменгі және жоғары сатыдағы өсімдіктер, кеппешөптер болса, ал жануарлар бөлімінде қарапайымдылар, көп жасушалылар, балықтар оқушылардың қызығушылығын арттырады [4].

Тірі табиғат бұрышын ұйымдастыра отырып мұғалім оқушылардың білімін толықтырады, тереңдете практикалық машық пен дағды қалыптастырады. Тірі табиғат бұрышын жасауға арнайы ауқымды орын болмаған жағдайда бөлме өсімдіктерін, жер шарының әртүрлі өсімдіктерін өсіріп, оқушыларды сол өсімдіктер ерекшеліктерімен, оларды күту, бақылау сияқты жұмыстарды ұйымдастыруға болады. Мұғалімнің жетекшілігімен тәжірибелер жүргізеді [5].

Тірі табиғат бұрышының ұйымдастырылуының тиімді жағы біздің жерімізде өспейтін, кездеспейтін өсімдіктерге бақылау жасап, оқушыларға ғылыми жобалар орындауға болады.

«Тірі табиғат бұрышына» биология кабинетінде өсірілмейтін Есінек (*Antirrhinum*), Целлозия (*Celosia*), Алиссум (*Alyssum*) деген көп жылдық гүлдер таңдап алынды. Бұл өсімдіктерге күтім жасау жолдары ұқсас. 2-3 аптадан кейін тұқымнан көшеттер өсіп шықты. (Суреттер 1-3).

1-сурет. Алиссум-
Alyssum

2-сурет. Целлозия-
Celosia

3-сурет. Есінек-
Antirrhinum

Бұл гүлдерді арнайы ыдыстардан басқа әр түрлі вертикаль қатарларға отырғызу танымал болып барады. Сондықтан да біз мектептің тірі табиғат бұрышына жаңаша өзгеріс кіргізу үшін арнайы трубаға гүл отырғызу үшін соған вертикаль тесіктер жасалды. Вертикаль тесіктерге гүл отырғызу артықшылығы орынды үнемдеу; сәндік; әр түрлі зиянкестерден сақтану; суарылу ортақ жүзеге асырылыда. Мектепте оқушылар тәжірибе- түтікте өсірілген гүлдер мен бақылау- гүл құмырасындағы гүлдердің өсу ерекшеліктерін салыстырды (Суреттер 4-5).

4-сурет. Тәжірибе- түтікке өсірілген гүлдер

Алиссум - Alyssum

Целозия - Celosia

Есінек- Antirrhinum

5-сурет. Бақылау -гүл құмырасына өсірілген гүлдер

Бақылау және тәжірибе нұсқасындағы гүлдерді салыстырсақ (1-кесте):

Нұсқалар	Бақылау	Тәжірибе
Орналасуы	Көп орын алады	Көп орын алмайды
Суаруы	Жеке-жеке суарылады	1 жерден ғана суарады
Суару уақыты	2-3 күнде 1 рет	1-2 күнде 1 рет
Топырақты қопсыту	Оңай	Қиындық туғызады
Зиянкестермен ластануы	Зиянкестер тез таралады	Көбіне зиянкестерден таза болады

Кесте 1. Бақылау мен тәжірибеде өскен гүлдерді салыстыру

Тәжірибе мен бақылау нұсқаларын салыстыра отырып, түтікке гүлдерді, басқа да өсімдіктерді өсіруге болатындығы анықталды. Өсірудің мұндай тәсілдері бөлмеге эстетикалық сән беріп тұрады. Сонымен қатар тірі табиғат бұрышын ұйымдастырғанда көп орын алмай, орын үнемдеуге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Пономарева, И. Н. Общая методика обучения биологии: учебно-методическое пособие для студентов педагогических ВУЗов/ И. Н. Пономарева, В. П. Соломин, Г. Д. Сидельникова. -М.: Академия, 2003. - 272 с.
2. Өнерхан Г. Көрнекі құралдарды дайындау және пайдалану жолдары. Оқу-әдістемелік құрал. -Көкшетау, 2013. – 59 б.
3. Н.Л.Галеева. Сто примеров для учебного успеха ученика на уроках биологии. -М.: «5 за знания», 2006. -144 с.
4. Жданович Б.Д., Жданович Л.И. Справочное пособие по садоводству. – М.: Росагропромиздат, 1989. -255 с.
5. Павлович С.А. Самодельные коллекции по ботанике и зоологии. - Л., 1961. -155с.

Ахметова Н.П.

Кокшетауский государственный университет им.Ш.Уалиханова

ОРГАНИЗАЦИЯ И ОБОРУДОВАНИЕ КАБИНЕТА БИОЛОГИИ В ШКОЛЕ И РОЛЬ ТЕХНИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ БИОЛОГИИ

Большая часть учебной деятельности по овладению школьной программой по биологии связана с *кабинетом биологии*. Школьный кабинет биологии — особое учебное подразделение школы, оснащенное учебным оборудованием, которое содействует активной познавательной деятельности учащихся на уроках, во внеурочной, внеклассной работе по предмету «Биология». Кабинет биологии — это *специально оборудованное помещение* для организации учебно-воспитательного процесса по биологии. Первые кабинеты естествознания представляли собой *музей*, в котором хранились гербарии растений и чучела животных в застекленных шкафах. Позднее, с внедрением, экспериментальных методов кабинет становится *классом-лабораторией*. Появились стеклянная и фарфоровая посуда, микроскопы, были выделены комнаты для живых растений и мелких животных (уголок живой природы). В кабинете содержится:

общее оборудование, необходимое для преподавания всех курсов биологии,

специфическое — для конкретного курса, конкретной темы.

Функциональное назначение кабинета биологии значительно шире, здесь можно выделить несколько взаимосвязанных функций:

учебно-воспитательную,

научно-методическую,

размещения учебного оборудования,

справочная и учетная.

Учебно-воспитательная роль кабинета. В кабинете биологии осуществляется процесс обучения, воспитания и развития учеников, для чего

предусмотрено особое оборудование. В кабинете организуют сменные и постоянные экспозиции [1].

Научно-методическая роль кабинета. Кабинет — это место работы учителя биологии. Поэтому в нем должно находиться все то, что необходимо учителю для творческой подготовки к уроку и другим видам занятий со школьниками:

программы,
учебники,
сборники задач и тестов по биологии,
периодическая литература,
различная методическая литература.

В том числе книги по общей биологии, определители, методическое обеспечение для использования компьютера и др.

Комплексное применение учебного оборудования позволяет наиболее полно реализовать в учебном процессе единство содержания, методов и средств обучения. Комплексы учебного оборудования подготавливаются учителем к каждому уроку и не остаются постоянными.

Размещение учебного оборудования. В кабинете биологии находится система наглядных пособий:

натуральные объекты;
изображения натуральных объектов;
раздаточный материал и дидактические карточки;
приборы и приспособления для демонстрации технических средств;
лабораторное оборудование;
химические вещества;
небольшая аптечка для оказания первой помощи.

Основная часть учебного оборудования хранится в *шкафах* по типам пособий, разделам и темам программы с учетом объема, массы, габаритов, частоты использования и требований к хранению. Чучела, коллекции насекомых и гербарии хранят упакованными в коробки с нафталином или мешочками с инсектицидами. Скелеты животных помещают в застекленную часть шкафа, скелет человека — в полиэтиленовый чехол. Микропрепараты хранят в

специальных коробках, каждый препарат в своем отделении. Микроскопы и штативные лупы кладут в футляры. Таблицы наклеивают на картон и хранят в вертикальном положении. Бумажные таблицы раскладывают на широких полках в горизонтальном положении. Дидактические карточки, фотографии, рисунки, схемы, открытки, раздаточный материал с частями растений хранят в конвертах, каталожных ящиках или папках.

Справочная функция кабинета. Для быстрого получения информации о наличии в кабинете биологии того или иного учебного оборудования, месте его хранения должна быть справочная картотека по основным разделам: литература, приборы, технические и аудиовизуальные средства обучения, таблицы, препараты, коллекции, гербарии и пр. Кроме того, кабинет должен иметь набор видеокассет, дискет с программным обеспечением для компьютера и пр.

Средства обучения — разнообразные предметы, явления, факты, обучающие программы, способствующие повышению эффективности учебной деятельности в соответствии с целями и задачами обучения. В связи с этим можно выделить три основных вида средств обучения:

реальные (натуральные) объекты и процессы,
знаковые (изобразительные) заместители реальных объектов и процессов,
словесные, или вербальные, средства.

Реальные, или натуральные, объекты — это микропрепараты, организмы живые или фиксированные. Реальные свойства изучаемых объектов могут восприниматься не только зрением, но и органами обоняния, слуха, осязания.

Знаковыми, или изобразительными, заменителями реальных объектов и процессов являются таблицы с изображением, например, строения клетки. Сюда же относятся схемы, фотографии и материализованные модели разных объектов и процессов, например, модель ДНК, модель работы сердца, муляжи ископаемых животных и телевизионные изображения. Как особая группа изобразительных пособий, выступают компьютерные мультимедийные средства обучения [1].

Словесные, или вербальные средства — это книга, в том числе учебник, слово учителя, дикторский текст, сопровождающий теле или кинокадры, программное обеспечение для работы с компьютером (видеокадры, модели, программы действий и контроля за достижениями), тесты и рабочие тетради.

Практика работы школы и специальные психолого-педагогические исследования показали, что эффективность обучения зависит от степени привлечения всех *органов чувств* человека. *Наглядные пособия* — это конкретные объекты, используемые учителем на уроке. Они могут быть в виде коллекций, гербария, живых растений и животных, таблиц с рисунками и схемами, муляжей, аппликаций, диафильмов, раздаточного материала, дидактических карточек. Наглядные пособия, выражающие биологическое содержание изучаемых предметов и явлений — *основные средства* обучения, а различные приборы, инструменты, техническое оборудование — *вспомогательные* [2].

Среди технических, как особую группу часто выделяют *аудиовизуальные средства*, в том числе средства статической экранной проекции, динамической, а также звуковые. Среди основных средств различают:

реальные (натуральные),
 знаковые (изобразительные),
 вербальные (словесные) средства,
 а среди вспомогательных:
 технические средства обучения (ТСО),
 лабораторное оборудование (ЛО) [3].

Важными для уроков биологии являются вспомогательные средства обучения, в том числе *различные приборы*. Изучать микропрепараты невозможно без микроскопа. Приборы используют для ознакомления с методами биологических исследований, для проведения опытов по физиологии организмов. На многих уроках используются разные технические средства обучения:

кинопроектор,
 эпидиаскоп и др.

Внедрение новых технических средств в учебный процесс (телевидения, видеомэгнитофонов, DVD) расширяет возможности наглядных методов обучения. В современных условиях особое внимание уделяется применению такого средства наглядности, каким является *компьютер*. Он позволяет учащимся наглядно увидеть в динамике многие процессы, которые раньше усваивались из текста учебника. Компьютеры дают возможность:

моделировать определенные процессы и ситуации,
выбирать из ряда возможных решений наиболее оптимальные по определенным критериям,
значительно расширяют возможности наглядных методов в учебном процессе.

Время стремительно летит вперед. Школьный учитель не может остаться в стороне от достижений в области информационных технологий, доступных школе. Компьютер не заменит человеческого общения, зато ему по силам сделать урок ярче. На смену магнитам и кнопкам, иллюстрациям на картоне, мелу на доске приходит изображение на экране — *медиапрезентация*.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. - М.: Народное образование, 1998. - С. 5-10.
2. Пахомова Н.Ю. Метод учебного проекта в образовательном учреждении: Пособие для учителей и студентов педагогических вузов.- М.: Аркти, 2003, с.15.
3. Нащочина М.М. Методика использования цифровых образовательных технологий на уроках и внеклассных занятиях по биологии в средней школе. – Хабаровск, 2008. 43

Тришин В.В.

Державний університет інфраструктури та технологій, Україна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ЕЛЕКТРОНІКИ

Електроніку в повній мірі слід відносити до фундаментальних загальнотехнічних дисциплін. Вивчення електроніки відповідно до державних освітніх стандартів України передбачає практичне освоєння студентами експериментальних методів дослідження електронних схем, формування компетенцій, умінь і навичок розрахунку електричних ланцюгів та електронних схем.

На сьогодні світ є дуже інформатизованим та характеризується застосуванням комп'ютерів майже в усіх сферах життя та діяльності людини, в тому числі в сфері освіти. Інформаційні технології все більше і більше інтегруються в освіту, тому що сприяють розвитку особистісних якостей майбутнього фахівця, забезпечують творче оволодіння студентом досліджуваного предмета, дозволяють викласти матеріал на новому, якісно вищому рівні, а саме більш гнучко та ефективно.

Сучасна радіoeлектронна апаратура відрізняється досить складною схемотехнікою. Деякі електронні пристрої та системи є програмно-керованими. Все це обумовлює необхідність високого рівня теоретичної та практичної підготовки майбутніх спеціалістів для забезпечення необхідного рівня знань та вмінь щодо експлуатації та подальшого технічного обслуговування електронного обладнання та супутнього програмного забезпечення. На сьогодні фахівці повинні володіти широким діапазоном професійних знань та вмінь: від роботи з простим ручним інструментом і вимірювальними приладами, до використання сучасних комп'ютерних технологій управління та моніторингу.

Теоретична підготовка студентів, як самостійна, так і аудиторна є більш ефективною з використанням величезної «інформаційної бази» Internet. Використання Internet дає можливість пошуку та локального збереження електронних версій книжок на комп'ютері, наприклад у форматах pdf та djvu.

При проведенні лабораторно-практичних занять з електроніки в більшості випадків можуть використовуватися моделюючі програми, редактори схем, програми по розводці печатних плат та програми проведення розрахунків.

На сьогодні, в більшості навчальних закладів, лабораторна база потребує модернізації. Модернізація лабораторної бази пов'язана з величезними матеріальними витратами, які не можуть собі дозволити більшість навчальних закладів.

Застосування комп'ютерів зі спеціалізованим програмним забезпеченням в комп'ютерних лабораторіях дозволяє з мінімальними матеріальними витратами і дуже ефективно організувати проведення лабораторних занять.

На ринку програмного забезпечення є велика кількість програм, призначених для застосування в якості електронної комп'ютерної лабораторії. Ці програми можуть бути використані в навчальному процесі, але за законодавством України програмне забезпечення відноситься до продуктів інтелектуальної власності, права на які охороняються міжнародними законами і законами України [1]. У зв'язку з цим заборонено незаконне копіювання та розповсюдження будь-якого комерційного програмного забезпечення, що сильно обмежує можливості організації електронних комп'ютерних лабораторій і можливості їх використання студентами. Окрім цього, необхідність придбання ліцензійного програмного забезпечення для навчання студентів створює такі проблеми:

ліцензійне програмне забезпечення можна використовувати тільки в комп'ютерних класах з лімітованою кількістю робочих місць;

немає можливості передавати ліцензійні програмні продукти необмеженому колу студентів для установки на домашніх комп'ютерах для самостійної роботи;

ліцензійні програми вимагають оплати і періодичного продовження термінів ліцензії [2].

Для навчальних закладів, досить обмежених в матеріальних засобах, використання безкоштовного програмного забезпечення може бути єдиним варіантом організації навчального процесу.

Наприклад, з комерційного програмного забезпечення, яке традиційно використовується в навчальних закладах при вивченні електроніки в якості

електронної лабораторії найбільш поширеною програмою є Electronics Workbench (EWB). Програму відрізняє простий і інтуїтивно зрозумілий інтерфейс максимально наближений до роботи з вимірювальною апаратурою, велика база віртуальних приладів та велика розповсюдженість. EWB імітує реальне робоче місце – лабораторію, обладнану вимірювальними приладами, що діють в реальному масштабі часу. З її допомогою можна створювати і моделювати прості і складні аналогові і цифрові пристрої. На сьогодні програма має назву Multisim (компанія National Instruments). Великим недоліком цієї програми є її ціна – від 500 дол. США [3].

Програмне забезпечення з вільним використанням, наприклад SwitcherCAD III є третім поколінням програм, призначених для розробки та моделювання пристроїв електронної техніки. Програма складається з симулятора, призначеного для моделювання аналогових і аналогово-цифрових пристроїв. Програма включає в себе інтегрований ієрархічний редактор моделей і схем на їх основі, який дозволяє користувачам легко створювати нові схеми, редагувати існуючі компоненти або розробляти нові.

Перевагами програми є розвинені можливості з моделювання схем, простий інтерфейс, наявність літератури і методичних вказівок, застосування в радіоаматорської практиці та велика кількість сайтів, присвячених роботі з програмою [3].

Окрім переваг у використанні моделюючих та симулюючих програм є й багато недоліків, основним з яких є відрив від реальної схемотехніки приладу. Майбутній фахівець повинен буде працювати з реальною апаратурою. Він повинен вміти працювати необхідним інструментом та вимірювальними приладами. Шукати і усувати несправність на платі приладу, а не на екрані комп'ютера.

Таким чином, для гарної і повноцінної підготовки майбутніх фахівців, необхідне обережне та дуже раціональне поєднання традиційних засобів навчання з сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями.

Література

1. Закон України про інтелектуальну власність та авторські права.
2. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

3. Алехин В.А. Электротехника и электроника. Компьютерный лабораторный практикум в программной среде TINA-8. – М.: Горячая линия – Телеком, 2014. – 208 с.
4. Мнушка О.В., Ксензик А.В. Выбор и применение электронных компьютерных лабораторий для электротехнических дисциплин в дистанционном обучении. Проблеми інженерно-педагогічної освіти, 2010, № 26/27
5. Гельман М.В., Брылина О.Г. Исследование устройств силовой электроники с помощью имитационного моделирования. Вестник МГТУ им. Г.И.Носова. 2013. №3
6. Беспалько, В. П. Образование и обучение с участием компьютеров /
7. Беспалько В. П. – М.: МПСИ, 2002. – 352 с.
8. Биков, В. М. Комп'ютеризація освіти / В. М. Биков // Педагогічна газета. – 2000. – № 5. – С. 8 – 13.
9. Информационные и коммуникационные технологии в образовании. // Кушниренко А. Г., Леонов А. Г., Кузьменко М. А. и т. д. Информатика и образование. – № 5, 7. – 1998.

Social pedagogy

Фатихова Н.А., Ордабаева Р.Б.

Тараз инновациялық-гуманитарлық университеті

ОТБАСЫЛЫҚ ТӘРБИЕ ЖӘНЕ ОНЫҢ БАЛА ДАМУЫНА ӘСЕРІ

Отбасы - бала тәрбиесін қалыптастырушы ең алғашқы бесік Қазақстан Республикасының Конституциясында «Балаларына қамқорлық жасау және оларды тәрбиелеу - ата - ананың табиғи құқығы әрі парызы»деп отбасының міндеті анық көрсетілген. «Қазақстан - 2030» бағдарламасында балаларымызды алыс болашақта қандай сапада көруіміз керектігі туралы айтылған. Сонымен бірге «Отбасы туралы Заң»,»Жоғары және орта білім тұжырымдамасында» әрбір отбасында өзінің ұрпағын тәрбиелеп, қатарға қосу міндеті жүктелген. Сөйтіп, отбасының әуел бастан - ақ өзіне тән киелі міндетін орындау қажеттілігі бекемделе түсті.

Отбасы - баланың ең жақын әлеуметтендіру ортасы қатарында өмірдің мақсаты, оның құндылықтарын біліп, өзін қалай ұстау керектігі туралы алғашқы мәліметтерді береді және онда басқалармен қарым - қатынас орнатуына іс жүзінде дағдыланады. Сөйтіп өзінің «кім» және «қандай» екенін практикада сынап байқап көреді. Отабасында әртүрлі жағдаяттар мен төтенше ахуалдарда өзін ұстаудың нормаларын, мінез - құлқын реттеудің өлшемдерін меңгереді. Ата - ананың үгіт - насихаты, түсіндіруі, олардың үлгі - өнегесі, үйдегі ахуал, отбасының психологиялық тынысы арқылы балалардың әдеті, мінез - құлқы, жақсы - жаманды бағалау критерийлері қалыптасуымен қатар қандай қылықтары үшін сөгіс алып, не үшін жазаланатынын, әділдік пен адалдық туралы ұғынып түсінеді.

Перзент үшін дүниеде ең жетілген, білімді де мәртебелі адам - оның ата - анасы. Ал, ең әдемі де жарық үй - оның туылған үйі. Сондықтан да жас баланың дамуына ата - ананың орны ерекше. [1]

Отбасы тұлғаның әлеуметтенуін қамтамасыз етеді, оның тәндік, моральдық және еңбектік тәрбиесіне болған мүмкіндіктерді мейлінше шоғырландырып, іске қосады. Қоғамның азамат мүшесі отбасыдан бастау алады,

қоғам келбеті отбасыдан көрінеді. Отбасының аса маңызды әлеуметтік қызметтері - азамат тәрбиелеу, патриот қалыптастыру, болашақ жанұя игерген кемелдендіру және мемлекет заңдарын мойындап, құқықтарын сауатты пайдалана білетін қоғам мүшесін жетілдіру. Балалар өз бойынан ата - анасының бар болмысын көрсетсе, керісінше ата - аналар да өмірінің жалғасын балаларынан көреді. Әсіресе, балаларды жас кезінен бастап тазалыққа, жинақы - ұқыптылыққа, еңбекті сүйеге және оның қадір - қасиетін түсінуге, үлкендерді соның ішінде жасы үлкен қарттарды құрметтеуге және оларға мейіріммен қарауға, ал өзінен кішілерге қамқор болуға үйрету ежелден келе жатқан тәрбие құндылықтары болып саналады. Ата - аналар өсіріп отырған ұл - қыздарын жағымсыз қылықтардан сақтандырып отырған. Сондықтан да баланың бойынан көрінген кейбір арзымайтын кемшіліктерді дер кезінде түзеп, ескерту жасап тұрудың маңыз үлкен болған. Себебі бүгін арзымайтындай болып көрінген кішкентай қателік, ертең үлкен бір даулы мәселеге жол ашып беруі мүмкін. Ал мұның соңы жақсы нәтижеге алып келмейтіні рас.

Отбасылық тәрбие арасында ата - аналар баршаға бірдей ортақ жалпыланған әдістерді пайдалану үрдіске айналған. Мұндай әдістер түрі: сендіру, жазалау, кей отбасыларда педагогтер кеңесі мен тәрбиелік жағдайлар әдейі жасалып қолданылады.

Ал ата - аналар тәрбиесі әдістерін іріктеу мен қолдануда мына жағдайларды ескеруі керек деп ойлаймын.

1. Әрбір ата - ана өз баласының болмысын жете тани білуі қажет.
2. Ата - аналардың жеке тәрбиесі мен беделі, отбасында орнатқан қатынастар сипаты.
3. Ата - аналардың тәрбиелік істерінің бірлігі, іс - әрекеттер әдістерінің басымдығы болуы.
4. Ата - аналардың педагогикалық мәдениеті, тәрбиелік ықпаладардың қыр - сырларын үйренуі, тұрмыстық қажеттілікке айналдыру.
5. Отбасылық тәрбие ережелері.

Отбасындағы жалпы қарым - қатынас, үйдегілердің бір - біріне деген сый құрметі немесе басқалармен болған байланысы, сөз шеберліктері, яки болмаса, жағымсыз қылықтары жас баланың қалыптасуына үлкен әсер етеді. Әсіресе,

отбасындағы ата - аналардың ажырасып кетуі, ортада қалған балаларға қатты әсер етеді. Соның салдарынан анасыз немесе әкесіз тәрбиеленген балалар жасық немесе кекшіл, көңілі жарым болып өседі. Ал ата - анасы ішімдікке салынып, бір - бірімен жанжалдасып, адамның көңіліне дақ түсіретіндей сөздермен бір - бірін балағаттау, осындай кикілжің отбасындағы ұрыстардың кесірінен өз балаларын да ұрып - соғу немесе баланың әрбір сөзіне жеки жауап беру де баланың психологиясына кері әсер етеді. [2]

Отбасы қарым - қатынасындағы қуатты күшке ие көзге көрінбейтін ықпал, әсер дегенді бала ақылымен пайымдай алмаса да, сезініп түйсінеді. Ер бала болсын, қыз бала болсын әке - шешесі не істесе де оған үлгі, өнеге, содан үйренеді, көргенін бірде болмаса, бірде қайталайды. Баланың балғын ойы мен сенімі - алдында ең беделді тұлға әке, әлеуетті, ақылды, білімдар әке. Ата - ананың ықпалы өзінен - өзі бола қалмайды, балалар олардың қылықтарын көздерімен көреді, ал бір көргенін тағы бір, сосын тағы бір рет көрген соң, ол мәңгі есте қалып, санасынан мықтап орын алады. Естігені де осы қағида бойынша бір, екі, үш рет естіген соң құлағында, ойында қалып қояды да, кезінде дереу дайын формула секілді санадан қалқып шығып, іс - әрекетке айналады.

Балаға отбасы мүшелерінің сөзі, мінез - құлқы ғана емес, ондағы қоршаған заттар да әсер етеді. Үйде кітап көп болса, отбасы иелері - әкесі мен шешесінің ұстағаны қағаз, қалам, оқығаны кітап болса, баланың да көз ашып көргенінің қаншалықты әсерлі болатыны ғылыми - педагогикалық, көркем әдебиеттерде де айтылып келеді. Баланың естігені оқу - ғылым жайлы болса, әке - шешесінің сөзі де сол болса, ондай баланың болашақта таңдап алар жолы да соған сәйкес болмақ, әрине егер ата - анасы соған оны тарта білсе. Қазақ халқы әсіресе өмір гүлін үздіксіз егетін ананың ақ сүтін, адал еңбегін айрықша атайды. «Ажалды ана жеңеді, ана жеңбесе бала жеңеді» деп ана арқылы өмір желісі үзілмейтінін, бала арқылы жалғасатынын парасаты биік, білгір халық бейнелеп білдіріп отырады. [3]

Отбасында баламен қарым - қатынас жасау үшін ата - аналарға мына түрдегі кеңестерді ескерген артық болмас деп ойлаймын.

- баланы бар қалпында сүйіп, оны бала екеніне қарамастан құрметтеу қажет;

- баламен қарым - қатынас барысында оның санасына әсер ететін құрғақ сөз емес, керісінше сол сөздің қалай айтылғаны мен шын көңілден шыққанын ескерген жөн;

- баланың не айтқысы келетінін ата - ана түсініп алып, жауап қайтарғаны жөн, ал асығыстық жасаған жағдайда қорытынды жасаудан сақтанған дұрыс;

- бала жасаған келеңсіз іс - әрекеті үшін ата - ана жаза қолдана білгені жөн, ол баланың жауапкершілікті болып өсуіне ықпал етеді. Бірақ ешуақытта баланың намысына тиіп, қорламаңыз, себебі бала жаман емес, оның қылығы жаман.

- бала жөнінде басқалар (мұғалімдер, көршілер) тарапынан айтылған сын пікірлерден қорытынды жасаудан бұрын оның өзімен әңгімелесіп, жасаған іс - әрекетінің себебін анықтап болған соң шешім қабылдаған жөн, жұрт алдында балам үшін беделімді жоғалтамын деп қорқудың қажеті жоқ, керісінше өз балаңның сенімінен айырылмағаның дұрыс;

- балаға үйрететінін алдымен өзің үйреніп, біліп алғаның жөн;

- күнделікті балаға қанша рет «жоқ» деп, бетін қайтаратыныңызға мән беріңіз, шыққан қорытындыдан шешім жасаңыз. Отбасында бала ата - анасына түгелдей тәуелді екенін ұмытпаңыз;

- бала жастығына қарамастан, ата - ана тарапынан қадағалағанды жек көреді, өз өміріне тек шын ықыласпен араласқанды ғана ұнатады. Бала табиғатынан ата - анасын сүйеді;

- ата - ана баланы қиындықтардың құрсаында жалғыз қалдырмауға тырысқаны жөн.

Бала тәрбиесінде қолданылатын басты әдістер, бұл - үлгі - өнеге, бірлікті еңбек, әңгіме - сұхбат, баланы қолдау мен қуаттау және қорғау. Бала ата - аналар арасындағы байланысқа, басқа адамдармен қарым - қатынас орнатуына, отбасы ішіндегі тұрмыс - тіршілігіндегі жағдайларға, барша отбасылық іс - әрекеттерге қатысады. Сондықтан да баланы тәрбиелеу үшін арнайы шарт, жағдайлар жасаудың тіпті де қажеті жоқ, тек қана ата - ана мен отбасы мүшелері тарапынан дұрыс, инабатты, адамгершілік әдебі сақталған қарым - қатынас арқылы баланы тәрбиелеп, өз болашағында осы қасиеттерді басты ұстаным етіп алуын ұғындырған жөн. Ендеше бала тәрбиесінде «ұсақ - түйек» деп атап, мән бермей

қалдыра салатын ешнәрсе жоқ және еш қателесуге қақымыз да жоқ. Бала - әр отбасының бақыты. Олай болса, өз бақытымызды бағалай білейік, ағайын.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Т.Сабыров. Балаларға ақыл-ой тәрбиесін берудің кейбір мәселелері. - Алматы, 1977.
2. Жас ерекшелік психологиясы, Жарықбаев, Алматы 1981ж , 93-95 б.
3. Ө.А.Уманов, В.А.Парфенов. Бала бақыты. - Алматы, 1979.
4. Ж. Қоянбаев, Р. Қоянбаев. Педагогика. - Астана, 1998.
5. Е. Сағындықұлы. Педагогика. - А, 1999.
6. Р. Қоянбаев. Тәрбие теориясы. - Алматы, 1991.

Заркенова Л.С., Алиева С.Б.

*Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті
Қарағанды қ., Қазақстан*

ДАМУЫНДА АУЫТҚУЫ БАР (АҚЫЛ-ОЙЫ КЕМ) БАЛАЛАРДЫҢ ӨЗІНЕ-ӨЗІ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ИКЕМДІЛІКТЕРІН ДАМУДА ОЙЫННЫҢ РӨЛІ

Бүгінгі күні дамуында ауытқуы бар, (ақыл-ойы кем) балаларға деген қоғамның көзқарасы өзгеруде, оларды қоғамның бір мүшесі ретінде қарауға бет бұрылуда. Оны «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Қазақстан Республикасында 2002 жылы 11 шілдеде қабылдаған № 343 Заңы да дәлелдейді [1]. Бұл Заң кемтар балаларды әлеуметтік, медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдаудың нысандары мен әдістерін айқындайды, дамуында кемістігі бар балаларға көмек көрсетудің тиімді жүйесін жасауға, оларды тәрбиелеу, оқыту, еңбекке және кәсіби даярлау ісімен байланысты проблемаларды шешуге, балалар мүгедектігінің алдын алуға бағытталған. Осыған орай Үкіметіміздің, дамуында ауытқуы бар балаларға арналған көптеген көмектерінің ішінде, үй жағдайында әлеуметтік көмек беруге де назар аударылуда.

Үй жағдайында әлеуметтік көмек беру барлық мүгедек балаларға емес, олардың ішінде өзіне-өзі қызмет етуі төмен, қимыл-қозғалысы нашар, үйде оқып, тәрбиеленетін және оқуға жарамсыз балалар мен жасөспірімдерге көрсетіледі. Осы орайда әлеуметтік қызметкердің міндеті болып кеміс балалардың жан айқайын қоғамға жеткізу, яғни бала ағзасындағы ауытқулар мен бөгеттердің себеп-салдарын анықтап, олардың отбасындағы қарым-қатынастарын дамытып, дені сау баламен араласуына жағдай жасау табылады.

Дамуында ауытқуы бар, оның ішінде ақыл-ойы кем балалардың өмірге келуі шын мәнінде отбасын психологиялық өзгерістерге алып келеді. Ауытқушылығы бар баланың отбасында алғашқы күннен бастап ата-анасының ұнжырғасы түсіп, күйзеліске тап болады. Ата-аналарының қоршаған ортамен

қарым-қатынасы үзіледі, қатынас аясы тек туыстары, дәрігер, мұғалімдермен ғана шектеледі.

Баланың мінез-құлқы, тәртібіндегі өзгерістер ата-ананың күткеніндей, ойындағындай болмай, ата-анаға қайғы мен мазасыздық жағдайын әкеледі. Сол себепті отбасындағы өзара қарым-қатынастар бұзылады, әрі қиындыққа тіреледі. Тіпті кей жағдайда отбасының бұзылуына (ажырасуға дейін) әкеледі. Сондықтан мұндай балаларды тәрбиелеуде ата-аналарға тек педагогтардың ғана емес, арнайы мамандардың да көмегі қажет.

Тәрбиелеу барысында жас ерекшеліктерін ескере отырып, балаларды шешім қабылдай алуға, өзіне-өзі қамтамасыз етуге, еңбекке, тәртіп мәдениетіне, ұжымда еңбек ете алатындай деңгейге бейімдеу қажет.

Сонымен бірге дамуында ауытқуы бар, оның ішінде ақыл-ойы кем балаларды өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларына, тұрмыстық бағдарлау (ас әзірлеу, дастархан жасау, ыдыс жуу, бөлмені орынжайды күту және өзге де дағдылар) негіздеріне үйрету үшін қажетті техникамен және жиһазбен жабдықталған әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау кабинеттері жасалынуы қажет. Дамуында ауытқуы бар (ақыл-ойы кем) балалардың әлеуметтік бейімделу икемділіктері мен дағдыларын қалыптастыру балалар үшін ғана емес, сонымен қатар қоғам үшін де аса маңызды, себебі қоғамның осы мәселені шешуі оның азаматтық сипатын және конституциялық демократиялық құндылықтарын қаншалықты сақтай алатындығының критерийі болып табылады.

Дамуында ауытқуы бар (ақыл-ойы кем) балалардың әлеуметтік бейімделу өзіне-өзі көмек көрсету икемділіктерін дамытуда келесі ғалымдар: Л. С. Выготский, Г. Е. Сухарева, М. С. Певзнер, Д. Н. Исаев, В. В. Ковалев, Э. Сеген, т.б. өз үлестерін қосты. Сонымен бірге Қазақстандағы дефектология саласын зерттеуші ғалымдар ретінде Ж. Ы. Намазбаеваны, З. А. Мовкебаеваны, Қ. Қ. Өмірбекованы, К. Е. Бектаеваны және т. б. атауға болады. Әлеуметтік бейімделу сабағында дамуында ауытқуы бар (ақыл-ойы кем) балалардың икемділіктері мен дағдыларын дамыту барысында ойынның аса қажеттілігін ғалымдар атап көрсетті [2]. Дегенмен де бұл мәселе бүгінгі күні әлі де зерттеуді дамытуды қажет етеді. Сол себептен де біздің тақырыбымыздың, дамуында ауытқуы бар (ақыл-ойы кем) балалардың өзіне-өзі қызмет көрсету икемділіктері мен дағдыларын сюжеттік-рөлдік ойын арқылы қалыптастыру өзектілігі сөзсіз .

Дамуында ауытқуы бар (ақыл-ойы кем) балалардың эмоциялық көңіл-күйі көбінесе ойын және еңбек іс-әрекетінде көрініс береді. Мектепке дейінгі жастағы балалардың жетекші іс-әрекетінің түрі – ойын екендігі мәлім, оның ішінде баланың жан-жақты дамуында маңызды рөлді сюжетті-рөлдік ойын атқарады. Сюжетті-рөлдік ойындар өмірден алынады, бұл өмір айнасы. Балаларға көбінесе сюжетті-рөлдік ойындарды ойнатқан дұрыс, себебі балалар ойын барысында өздеріне берілген рөлді аса жауапкершілікпен қабылдап, өздерін бір уақыт ересектер санатына қосып, ойлау қабілеттері дамиды. Ойын процесінде сөйлеу қарым-қатынасы үлкен рөл атқарады [3]. Сюжетті-рөлдік ойынның бірнеше түрлері бар, мысалы, «Дүкенші», «Шаштараз», «Дәрігер», «Отбасы», «Жүргізуші». Балаларды сюжетті-рөлдік ойындар түрлерін жүргізубарысында аталмыш мамандықтардың атқаратын қызметімен, қолданылатын құралдарымен таныстырамыз, тілін дамытамыз, көркем әдебиетімен, қоршаған ортамен таныстырамыз. Тақпақтар, жұмбақтар мен дидактикалық ойындарды тиімді қолдану барысында балалардың танымдық қабілетін, қарым-қатыныс, мінез-құлық әдептерін, қызығушылығын, заттың түсін, түрін сипаттау әрекеттерін қалыптастырамыз. Дамуында ауытқуы бар (ақыл-ойы кем) балалар сюжетті-рөлдік ойындарды өз беттерінше меңгере алмайды. Сондықтан, осындай балаларға арналған оңалту орталықтарында, арнайы мекемелерінде балаларды әлеуметтік бейімдеуге арналған жұмыстар жүзеге асуы тиіс.

Ойын дегеніміз – ұшқын, білімге құмарлық пен еліктеудің маздап жанар оты. Психологиялық тұрғыдан алып қарағанда мектепке дейінгі балалар белсенді және өте қозғалмалы болып келеді. Бұл жастағы балалар өздерін еркін ұстап, ойынға аса қызығумен қатысады, өзінің айналасындағы нәрселерді көріп, соны бейнелеуді ұнатады. Рөлдік ойындарды табысты және қарқынды жүргізе біледі. Сөйлеу әрекетінде қозғаушы күш - ырғақ. Сөйлеу ырғағын құру тәрбиешілердің рөлдік ойындарды ұйымдастырудағы ең қиын іс - әрекеті.

Балалардың қызығуын арттыру мақсатында тәрбиеші ойынға қатысушының өзіндік сөз ырғағын бейнелеп көрсетіп, тапсырманы дұрыс құра білуі керек.

Сонымен, дамуында ауытқуы бар (ақыл-ойы кем) балалардың мүмкіндіктерін ескере отырып, олардың өзіне-өзі қызмет көрсету икемділіктерін дамытуда ойынның рөлі сөзсіз, бұнын барлығы балалардың өсе келе өзіне-өзі

жауапты болып, түрлі арнайы жұмыс орындарында аса қиын емес еңбек операцияларымен айналысуына өмірге бейімделуіне көмектеседі және балалардың қоршаған өмірде өз жолын таңдауға, бағдар жасауға, әлемге өзінің көзқарасын қалыптастыруға көмектеседі.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Заңы, Астана, 2002 жыл 11 шілде № 343.
2. Тебенова Қ.С., Рымханова А.Р. Арнайы психология. – Алматы, 2013.
3. Коробейников И.А. Нарушения развития и социальная адаптация. – М.: ПЕР СЭ, 2012.

CONTENTS

PEDAGOGICAL SCIENCES

Methodical bases of the educational process

Мұсаева Ғ. Е. ШАҒЫН ОРТАЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМЫНДА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ЕНГІЗУ	3
Сарыбекова Қ.Н., Асанова Ж. БАЛАНЫҢ АДАМГЕРШІЛІК ТӨРБИЕСІН ДАМУДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ОЙЫННЫҢ АЛАТЫН ОРНЫ	10
Фатикова Н.А., Шокалакова С.Б. ЖАС ҰРПАҚТЫ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ БІРТЕКТІЛІК ТҰРҒЫСЫНАН ТӨРБИЕЛЕУ; ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ИДЕЯСЫ	14
Батырбаев М.Н, Шакирова І.М СЫНЫПТАН ТЫС ЖҰМЫСТАР ЖҮЙЕСІ – РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ ...	20
Шокалакова С.Б., Касымова А. ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢДЕ ЖАСТАРҒА РУХАНИ–АДАМГЕРШІЛІК ТӨРБИЕ БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ	24
Абдыкарина М.Ж. ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫН ТӨРБИЕ ПРОЦЕСІНДЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ.....	30
Кабдуова.Д.Е. , Бойко М.В. ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ ОВР	33
Батырбаев М.Н, Шакирова І.М СЫНЫПТАН ТЫС ЖҰМЫСТАР ЖҮЙЕСІ – РУХАНИ-АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ ...	37
Магруппбекова А.К. БІЛІКТІЛІКТІ ҚАРАСТЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА ДИЗАЙН БАКАЛАВР МАМАНЫН КӘСІБИ ДАЙЫНДАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	41

Strategic directions of reforming the education system

Вахняк Н.В. Горбунова В. Ю. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЕКСПРЕСИВНОЮ ЛЕКСИКОЮ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	46
Пальцун С.В. ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ОСУЧАСНЕННЯ СЮЖЕТНИХ ЗАДАЧ З ФІЗИКИ.....	51
Тищенко М. А. КЛАССИФИКАЦИЯ ВЕБ ПРИЛОЖЕНИЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЦЕЛЯХ	54
Петрова А.В., Шипилова Ю.В. Развитие у младших школьников навыков самостоятельной работы на уроках русского языка.....	57
Шишкіна Л.О. ПОНЯТТЯ «КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ» В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЦІ	60
Шкурко В.В. СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ МИСЛЕННЯ	63
Свірепчук І.А. ІНТЕНСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ШЛЯХОМ КОМП'ЮТЕРІЗАЦІЇ.....	66
Abitay D.M., Askarova A.S. WAYS OF FORMING OF TEACHER PHILOLOGIST PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE.	70
Байшалова Р.Б. ҰЛТТЫҚ ТАНЫМ-ТӨРБИЕНІҢ БАСТАУЫ	74

Макаров Д.М. НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ НАЧАЛЬНОЙ ВОЕННОЙ ПОДГОТОВКИ	77
Огурцова О.Л. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	80
Кошербаева А., Жусупбекова Н.С., Камиева Г.С. СПОСОБЫ АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ	84
Дерига Т.М. НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПОДГОТОВКЕ СОВРЕМЕННОГО СПЕЦИАЛИСТА.....	87
Шакиржанова И.С. БИОЛОГИЯ КАБИНЕТІНДЕ ТІРІ ТАБИҒАТ БҰРЫШЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ	90
Ахметова Н.П. ОРГАНИЗАЦИЯ И ОБОРУДОВАНИЕ КАБИНЕТА БИОЛОГИИ В ШКОЛЕ И РОЛЬ ТЕХНИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ БИОЛОГИИ	93
Тришин В.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ЕЛЕКТРОНІКИ	98

Social pedagogy

Фатикова Н.А., Ордабаева Р. ОТБАСЫЛЫҚ ТӘРБИЕ ЖӘНЕ ОНЫҢ БАЛА ДАМУЫНА ӨСЕРІ.....	102
Заркенова Л.С., Алиева С.Б. ДАМУЫНДА АУЫТҚУЫ БАР (АҚЫЛ-ОЙЫ КЕМ) БАЛАЛАРДЫҢ ӨЗІНЕ-ӨЗІ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ІКЕМДІЛІКТЕРІН ДАМУДА ОЙЫННЫҢ РӨЛІ	107
CONTENTS.....	111

236678	*237965*
236853	*237986*
236895	*238013*
237292	*238143*
237710	*238163*
238012	*238203*
238046	*238211*
238267	*238222*
238286	*238398*
238328	*238400*
236946	*236896*
237719	*237629*
237822	
237945	
237946	